

Nr 126

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ersättning åt smittbärare, m. m.; given Stockholms slott den 16 mars 1956.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* antaga härvid fogade förslag till

1) lag om ersättning åt smittbärare; samt

2) lag om ändrad lydelse av 19 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

dels medgiva att ersättning må utbetalas åt företagare m. fl. enligt i propositionen angivna grunder;

dels ock bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gunnar Hedlund

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att smittbärare, som på grund av myndighets ingripande med stöd av epidemilagen, livsmedelsstadgan eller mejeristadgan till förekommande av att smitta sprides underkastas observation eller isole-ring eller eljest inskränkning i arbete, varmed han må taga befattning, skall vara berättigad till ersättning av statsmedel. Med smittbärare avses även den som misstänkes föra smitta.

Ersättning åt tillfällig smittbärare, varmed avses den som är föremål för ingripande under högst 90 dagar i följd, föreslås skola bestämmas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller angående sjukpenning enligt lagen om sjukförsäkring. Någon karenstid skall dock icke räknas.

Är smittbärare föremål för ingripande längre tid än 90 dagar i följd be-nämnes han efter denna tid kronisk smittbärare. Sådan smittbärare skall kunna erhålla ersättning med belopp som — enligt vissa i propositionen angivna grunder — i varje särskilt fall prövas skäligt.

Vidare föreslås att företagare m. fl. skall kunna erhålla gottgörelse för kostnader och förluster, som uppkommit på grund av myndighets ingripande med stöd av epidemilagen eller livsmedelsstadgan för att hindra spridning av smittsam sjukdom. Dessa ersättningsbestämmelser föreslås skola utformas i huvudsaklig överensstämmelse med de regler, enligt vilka ersättning utgick i anledning av paratyfusepidemien 1953.

De nya ersättningsbestämmelserna är avsedda att träda i kraft den 1 juli 1956.

För budgetåret 1956/57 äskas ett förslagsanslag av 150 000 kronor.

Förslag
till
Lag
om ersättning åt smittbärare

Härigenom förordnas som följer.

Allmänna bestämmelser

1 §.

Smittbärare som på grund av myndighets ingripande, företaget med stöd av epidemilagen, livsmedelsstadgan eller mejeristadgan, till förekommande av att smitta sprides underkastas observation eller isolering eller eljest inskränkning i arbete varmed han må taga befattning, är berättigad att av statsmedel erhålla ersättning enligt vad nedan sägs.

Med smittbärare förstås i denna lag den som, utan att till följd därav hava förlorat sin arbetsförmåga, är behäftad med smittsam sjukdom eller eljest är smittförande så ock den som misstänkes föra smitta.

Smittbärare som icke är föremål för ingripande längre tid än nittio dagar i följd benämnes tillfällig smittbärare. Består ingripandet efter denna tid, benämnes han därefter kronisk smittbärare.

Ersättning åt tillfällig smittbärare

2 §.

Ersättning åt tillfällig smittbärare utgår från och med den dag då myndighetens ingripande träder i tillämpning och så länge det består, dock längst under nittio dagar i följd.

3 §.

Ersättningen åt den som är sjukpenningförsäkrad jämlikt lagen om allmän sjukförsäkring utgår för dag räknat med det högsta belopp som han vid sjukdom är berättigad att uppbära i sjukhjälp på grund av den obligatoriska och frivilliga sjukpenningförsäkringen för dag under de första nittio dagarna av en sjukperiod, för vilka sjukpenning utgår; dock att ersättning åt den som åtnjuter annan inkomst av förvärvsarbete än inkomst av tjänst alltid skall bestämmas till det belopp för dag räknat som skulle hava utgått till honom, därest hela hans årsinkomst av förvärvsarbete utgjort inkomst av tjänst.

Ersättningen åt den som icke är sjukpenningförsäkrad enligt nyssnämnda lag skall med tillämpning av de i första stycket angivna grunderna utgå med det belopp för dag räknat som han skulle hava ägt uppbära från

allmän sjukkassa, därest han varit obligatoriskt sjukpenningförsäkrad enligt sagda lag.

Den som ej fyllt sexton år må ej åtnjuta ersättning med mindre han visar att han genom ingripandet går miste om arbetsinkomst.

4 §.

Är den till ersättning berättigade intagen å sjukvårdsanstalt, som i lagen om allmän sjukförsäkring omförmäles, skall ersättningen minskas med tre kronor för dag, dock med högst hälften av ersättningens belopp. Det lägsta ersättningsbeloppet till kvinna, som är intagen å sjukvårdsanstalt och i hemmet har minst ett barn under tio år vilket är sjukvårdsförsäkrat såsom barn till henne eller hennes make, skall utgöra fem kronor för dag.

5 §.

Från ersättningen skola avräknas sjuk- eller hempenning, tilläggspenning och barntillägg, vartill smittbäraren under tiden för ingripandet må vara berättigad enligt lagen om allmän sjukförsäkring, lagen med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa, lagen om yrkesskadeförsäkring eller lagen om moderskapshjälp.

Från ersättningen skola jämväl avräknas sjukpenning som för tid för ingripandet utgår enligt annan lag eller enligt särskild författning eller enligt Konungens förordnande och som bestämmes av eller utbetalas från riksförsäkringsanstalten eller bolag som omförmäles i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring ävensom livränta, som någon åtnjuter på grund av att han är smittbärare, till den del den belöper å tid för ingripandet.

Vad i nästföregående stycke sägs skall äga motsvarande tillämpning, därest smittbäraren äger uppbära ersättning enligt främmande makts lagstiftning om yrkesskadeförsäkring.

6 §.

Tillfällig smittbärare, vilken under tid för ingripande som i denna lag avses är tillförsäkrad lön av allmänna medel, äger rätt till ersättning endast i den mån lönen understiger vad som eljest skulle hava utgått i ersättning åt honom enligt denna lag.

7 §.

Det ankommer på allmän sjukkassa att besluta om ersättning åt tillfällig smittbärare.

Ärende angående ersättning upptages av den lokalsjukkassa eller, där sådan ej finnes inrättad, den centralsjukkassa som smittbäraren tillhör. Tillhör han icke någon sjukkassa, upptages ärendet av sjukkassan i den kommun, där han är bosatt. Är smittbäraren icke bosatt i riket, upptages ärendet av sjukkassan i den kommun, där ingripandet skett.

8 §.

Framställning om ersättning skall göras skriftligen och senast inom sex månader från den dag ersättningen avser, vid äventyr att rätten till ersättning förloras; Konungen dock obetaget att, då särskilda skäl därtill föranleda, besluta att framställning må upptagas till prövning ändå att den göres senare.

Vid framställningen skall fogas av myndigheten eller tjänsteläkaren utfärdat bevis om ingripandet.

Därest sökanden under tiden för ingripandet äger uppbära ersättning, som i 5 § avses, eller lön, som utgår av allmänna medel, skall framställningen därjämte innehålla av sökanden på heder och samvete avgiven försäkran angående den ersättning och lön han äger uppbära under nyssnämnda tid.

9 §.

Beträffande ersättning åt tillfällig smittbärare skola i övrigt bestämmelserna i 11 § tredje stycket, 23 § första stycket, 27 § första stycket, 28 § andra och fjärde styckena, 30 § andra stycket, 32 §, 45 § andra stycket samt 46, 59, 89, 101—103 och 105—107 §§ lagen om allmän sjukförsäkring äga motsvarande tillämpning, dock att vad i 103 § stadgas om socialdepartementet i stället skall gälla inrikesdepartementet.

Utöver vad i 27 § första stycket nämnda lag sägs må ersättning ned sättas eller indragas, om smittbärare underlåter att ställa sig till efter rättelse av myndighet meddelade föreskrifter angående vad han har att iakttaga under den tid ingripandet avser.

Ersättning åt kronisk smittbärare

10 §.

Kronisk smittbärare, som till följd av ingripande som i 1 § sägs tillfogats inkomstbortfall eller annan förlust, må erhålla ersättning med belopp, som med hänsyn till behovet av ersättning, förlustens storlek och omständigheterna i övrigt i varje särskilt fall prövas skäligt.

11 §.

Framställning om ersättning jämlikt 10 § skall göras skriftligen hos länsstyrelsen i det län, där sökanden är bosatt eller, därest han icke är bosatt i riket, där ingripandet skett. Vid framställningen skola fogas myndighets beslut om ingripandet och utredning angående den förlust, som sökanden lidit, ävensom den övriga utredning som sökanden önskar åberopa.

12 §.

Länsstyrelsen äger besluta om ersättning jämlikt 10 § och utbetalar till sökanden belopp som tillerkänts honom.

Talan mot länsstyrelses beslut föres hos Konungen genom besvär, vilka skola ingivas till inrikesdepartementet.

Särskild bestämmelse

13 §.

De närmare föreskrifter, som finnas erforderliga för tillämpningen av denna lag, meddelas av Konungen eller av myndighet, som Konungen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1956.

Är smittbärare föremål för ingripande vid tiden för lagens ikraftträdande, må ersättning jämlikt denna lag utgå från och med dagen för ikraftträdandet och skall för avgörande av frågan, huruvida han är att betrakta som kronisk smittbärare, även medräknas den tid, ingripandet dessförinnan varat.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 19 § kommunalskattelagen den 28 september 1928
(nr 370)**

Härigenom förordnas, att 19 § kommunalskattelagen den 28 september 1928¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

19 §.

Till skattepliktig inkomst enligt denna lag räknas *icke*:
vad som vid bodelning eller eljest på grund av giftorätt tillfallit make eller vad som förvärvats genom arv, testamente, fördel av oskift bo eller gåva;
vinst å icke yrkesmässig avyttring av fast eller lös egendom i andra fall än som avses i 35 §;

vinst i svenskt lotteri eller vinst vid vinstdragning på här i riket utfärdade premieobligationer och ej heller sådan vinst i utländskt lotteri eller vid vinstdragning på utländska premieobligationer, som uppgår till högst 100 kronor;

ersättning, som på grund av försäkring i allmän sjukkassa eller jämlikt lagen om yrkesskadeförsäkring tillfallit den försäkrade, så ock sådan ersättning enligt annan lag eller särskild författning, som utgått annorledes än från allmän sjukkassa till någon vid sjukdom eller olycksfall i arbete eller under militärtjänstgöring, ävensom ersättning, vilken vid sjukdom, olycksfall eller arbetslöshet tillfallit någon på grund av annan försäkring, som icke tagits i samband med tjänst, dock att till skattepliktig inkomst räknas ersättning i form av pension eller annan livränta;

belopp, som till följd av försäkringsfall eller återköp av försäkringen utgått på grund av kapitalförsäkring;

ersättning på grund av skadeförsäkring, dock ej i den mån köpeskilling, som skulle hava influtit därest försäkrad egendom i stället försålts, varit att hänföra till intäkt av jordbruksfastighet, av annan fastighet eller av rörelse eller i den mån ersättningen eljest motsvarar sådan skattepliktig intäkt eller motsvarar sådan avdragsgill omkostnad, vilken är att hänföra till någon av nämnda förvärvskällor;

vinstandel eller återbäring, som utgått på grund av annan försäkring än pensionsförsäkring eller sådan sjuk- eller olycksfallsförsäkring, som tagits i samband med tjänst;

¹ Senaste lydelse av 19 § se SFS 1954: 204.

(Nuvarande lydelse)

19 §.

periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt, därför givaren jämlikt bestämmelserna i 20 § icke är berättigad till avdrag;
stipendier till studerande vid undervisningsanstalter eller eljest avsedda för mottagarens utbildning;
allmänt barnbidrag.

(Föreslagen lydelse)

19 §.

ersättning jämlikt lagen om ersättning åt smittbärare;

(Se vidare anvisningarna)

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1956.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 mars 1956.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikesärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORÐENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Hedlund, fråga om *lagstiftning angående ersättning vid vissa ingripanden i hälsovårdens intresse* samt anför.

I. Inledning

Frågan om ersättning åt dem som förorsakas förluster till följd av ingripanden i hälsovårdens intresse har sedan lång tid tillbaka varit föremål för uppmärksamhet. Vid epidemilagens tillkomst 1919 infördes i lagen regler om att det allmänna skulle svara för kostnader avseende läkarundersökning, sjukhusvård, smittrening och dylikt samt för viss ersättning till den enskilde, nämligen för kläder och annan personlig egendom som förstördes i smittrenande syfte. Vidare upptogs till övervägande spörsmålet om ersättning åt dem som med stöd av lagen ålades inskränkningar i sin rörelsefrihet, utan att de likväl vore sjuka, s. k. bacillbärare. I det kommittébetänkande, som låg till grund för lagen framhölls därvid, att sådana åtgärder företogs uteslutande i det allmännas intresse för att hindra spridning av smittsamma sjukdomar, samt att det med hänsyn därtill icke vore mer än rättvist och billigt att det allmänna svarade för den förlust av arbetsförtjänst som förorsakades av ingripandena. Denna ståndpunkt vann emellertid icke statsmakternas gillande; man ställde sig tveksam bland annat därför att en sådan ersättningsprincip ansågs vara ägnad att framkalla missbruk. Som skäl mot ersättning åberopades även att en regel om ersättning åt en person som isolerats på grund av smittfara skulle te sig föga rättvis, då en person som isolerats på grund av smittsam sjukdom icke hade rätt till ersättning. När det gällde kroniska bacillbärare ansåg sig statsmakterna dock böra införa en möjlighet till ersättning i sådana fall, då särskilda omständigheter talade för att en person som underkastats inskränkning i sitt

näringsfång fick ersättning av det allmänna. Några generella regler om ersättning infördes emellertid icke utan Kungl. Maj:t skulle från fall till fall pröva ersättningsfrågan.

Redan vid denna tid ställde sig statsmakterna sålunda icke i princip avvisande till tanken att det allmänna utgäve ersättning för förluster som förorsakades av myndighets ingripanden. Tanken på det allmännas ersättningskyldighet har sedan vuxit sig allt starkare. Ett steg mot en vidgad ersättning av allmänna medel togs vid 1936 års riksdag, då man införde möjligheten att av statsmedel bevilja ersättning åt personer som isolerats såsom bacillbärare utan att de likväl vore att anse som kroniska bacillbärare. Möjligheten att lämna ersättning begränsades dock till att avse allenast personer i mycket knappa omständigheter; omständigheterna skulle vara ömmande.

Under de därefter följande åren behandlades frågan om ersättning till bacillbärare upprepade gånger i riksdagen. Med anledning av riksdagens hemställan fick medicinalstyrelsen 1944 i uppdrag att utreda frågan. Styrelsen framlade i november 1947 ett förslag angående generella regler om ersättning till bacillbärare. I förslaget underströks det principiellt berättigade i den enskildes ersättningskrav och hävdades, att generell rätt till ersättning av allmänna medel borde lagfästas. Vid remissbehandlingen av förslaget anslöt sig också samtliga myndigheter och organisationer till denna medicinalstyrelsens uppfattning. Rörande ersättningens storlek samt ordningen för bestämmandet av densamma gick emellertid meningarna isär. Förslaget ledde ej heller till någon proposition i ämnet.

I samband med tillkomsten av 1947 års lag om allmän sjukförsäkring och senare i anslutning till ändring i denna lag föreslogs från skilda håll, att den som avstängdes från sitt arbete därför att han misstänktes föra smitta skulle få ersättning enligt sjukförsäkringslagen som om han vore sjuk. Dessa förslag föranledde emellertid, liksom en i ämnet vid 1952 års riksdag väckt motion, ingen åtgärd, emedan det ansågs att frågan om ersättning i berörda fall borde regleras i annat sammanhang.

Då 1953 års paratyfusedemi utbröt, aktualiserades ånyo frågan om ersättning av allmänna medel men nu icke blott till bacillbärare utan även till andra enskilda och till företag, som led förluster på grund av epidemien. Denna fick en för svenska förhållanden osedvanlig omfattning, och ett mycket stort antal personer och företag drabbades av förlust av arbetsförtjänst, rörelseförlust, m. m. till följd av hälsovårdsmyndigheternas ingripanden. Med anledning härav utarbetades inom inrikesdepartementet ett förslag angående ersättning av statsmedel till dem som åsamkats sådana förluster i samband med epidemien. Frågan underställdes riksdagen genom proposition nr 240/1953. Därvid betonades, att det vore de alldeles säregna omständigheterna vid den ifrågavarande epidemien, som föranledde att ersättning borde utgå, och att bestämmelserna därför icke finge tillmätas prejudice-

rande betydelse. Riksdagen biföll i huvudsak propositionen, men i det av riksdagen därvid biträdda utskottsutlåtandet framhölls önskvärdheten av att generella regler infördes på förevarande område. Den 18 december 1953 utfärdades kungörelse om ersättning av statsmedel i vissa fall på grund av förluster, förorsakade av paratyfusedemien år 1953 inom landet.

Sedan 1954 års riksdag hos Kungl. Maj:t anhållit om utredning rörande frågan om ersättning vid lagenliga ingrepp i hälsovårdens intresse, tillkallade jag med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 juli 1954 justitierådet Hugo Digman för att verkställa den av riksdagen begärda utredningen.

Digman avlämnade den 22 oktober 1955 betänkande i ämnet (stencilerat), innefattande utkast till lag om ersättning åt s. k. bacillbärare och till kungörelse om ersättning av statsmedel i vissa fall vid lagenliga ingripanden i hälsovårdens intresse ävensom utkast till lagar om ändring i regeringsrättslagen och kommunalskattelagen.

Över betänkandet har efter remiss yttranden avgivits av socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, veterinärstyrelsen, statskontoret, riksförsäkringsanstalten, försäkringsrådet, styrelsen för statens institut för folkhälsan, styrelsen för statens bakteriologiska laboratorium, kammarrätten, lantbruksstyrelsen — efter hörande av Sveriges slakteriförbund och svenska mejeriernas riksförening u. p. a. — överståthållarämbetet samt länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Kronobergs, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Västernorrlands och Norrbottens län. Överståthållarämbetet har bifogat yttrande från Stockholms stads hälsovårdsnämnd. Flertalet hörda länsstyrelser har vid sina remissvar fogat yttranden från förste provinsialläkaren, länsveterinären, hälsovårdsnämnder m. fl. Sålunda föreligger yttranden från förste provinsialläkaren i Stockholms, Kronobergs, Kristianstads, Malmöhus, Västernorrlands och Norrbottens län, länsveterinären i Stockholms, Kristianstads och Malmöhus län, hälsovårdsnämnderna i Växjö, Malmö och Hälsingborg samt Skånes handelskammare. Vidare har följande sammanslutningar avgivit yttranden, nämligen svenska stadsförbundet, svenska landstingsförbundet, Sveriges lantbruksförbund, svenska sjukkasseförbundet, samarbetskommittén för hälsovårdsnämnderna i rikets större städer, Sveriges läkarförbund, landsorganisationen i Sverige, tjänstemännens centralorganisation, svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges industriförbund, Sveriges köpmannaförbund samt Sveriges hantverks- och småindustriorganisation. Nämnda samarbetskommitté har överlämnat en sammanställning av yttranden från hälsovårdsnämnderna i Borås, Eskilstuna, Gävle, Göteborg, Hälsingborg, Linköping, Malmö, Stockholm och Västerås. Vid landsorganisationens yttrande har fogats ett yttrande från svenska livsmedelsarbetareförbundet. Sveriges hantverks- och småindustriorganisation har bilagat ett yttrande från Sveriges konditorförening.

I remissyttrandena vitsordas genomgående behovet av generella ersättningsbestämmelser på förevarande område. Det framlagda förslaget till-

styrkes i princip eller lämnas utan erinran av så gott som samtliga remissinstanser och något avstyrkande föreligger icke. Åtskilliga av de hörda myndigheterna och organisationerna uttalar sin stora tillfredsställelse över det sätt på vilket utredningsmannen löst sin uppgift. De erinringar som förekommit hänför sig mestadels till detaljspörsmål.

Jag kommer i det följande — efter en redogörelse för gällande bestämmelser om ingripanden och ersättningar på hälsovårdens område — att först beröra några allmänna synpunkter på den nu aktuella ersättningsfrågan och övergår därefter till att behandla förevarande lagstiftnings tillämpningsområde och närmare utformning.

2. Gällande bestämmelser

Föreskrifter rörande den allmänna hälsovården finnes i första hand i *hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919*. Det stadgas där, att varje stad och varje landskommun utgör ett hälsovårdsområde, för vilket skall finnas en hälsovårdsnämnd. Nämnden åligger att ägna uppmärksamhet och tillsyn åt allt, som kan inverka på det allmänna hälsotillståndet inom området. Nämnden har befogenhet att meddela föreskrifter till förebyggande eller avhjälpande av sanitära olägenheter och äger, om så är nödvändigt, bl. a. förbjuda att lägenhet användes för bostadsändamål eller att fabrik eller näring, som medför sanitär olägenhet, drives. I fråga om hälsovårdsnämnds skyldigheter och befogenheter med avseende å livsmedelskontrollen och bekämpandet av smittsamma sjukdomar hänvisas i hälsovårdsstadgan till vad därom är särskilt föreskrivet.

Då smittsam sjukdom utbryter inom hälsovårdsområde eller det är anledning att befara, att sådan sjukdom där skall uppstå, åligger det jämlikt 1 § *epidemilagen den 19 juni 1919* hälsovårdsnämnden att skyndsamt vidtaga erforderliga åtgärder till sjukdomens förebyggande eller förhindrande av dess utbredning. Hushållsföreståndare är enligt 2 § 1 mom. vid straffansvar skyldig att göra anmälan, därest inom hushållet inträffat sjukdomsfall, som ger anledning att misstänka att någon av följande smittsamma sjukdomar föreligger, nämligen pest, kolera, smittkoppor, fläckfeber, återfallsfeber, gula febern, nervfeber, paratyfus, scharlakansfeber, difteri, akut barnförslamning, epidemisk hjärnhinneinflammation, rödsot, sömnsjuka, undulantfeber, Weils sjukdom, mjältbrand och papegojsjuka (psittakos). Med stöd av 24 och 25 §§ äger Konungen och i vissa fall länsstyrelsen förordna att bestämmelserna i epidemilagen skall äga tillämpning jämväl å annan smittsam sjukdom än de i lagen angivna. Om läkares anmälningsplikt beträffande vissa epidemiskt uppträdande sjukdomar finnes särskilda föreskrifter i kungörelse den 5 juni 1953 (nr 431). När underrättelse om smittsam sjukdom inkommit till hälsovårdsnämnd i stad skall nämnden

föranstalta om tillkallande av läkare. Kostnaden för dennes besök skall gäldas av staden. Motsvarande bestämmelser finns för landet, men där bekostas läkarbesök av statsmedel.

Om någon av läkare förklarats behäftad med sjukdom, som i 2 § 1 mom. epidemilagen sägs, skall hälsovårdsnämnden enligt 3 § 1 mom. tillse, att den sjuke ofödröjligen erhåller vård å för ändamålet avsedd sjukvårdsinrättning, såvida icke nödig vård på enskild bekostnad beredes honom och de därvid mot spridning av smitta vidtagna åtgärderna godkännes av nämnden, eller ock med läkares intyg styrkes, att den sjuke icke utan fara för livet kan förflyttas. Hälsovårdsnämnds skyldighet att föranstalta om intagning på sjukvårdsinrättning gäller enligt 2 mom. jämväl den som misstänkes vara behäftad med någon av de angivna sjukdomarna, därest läkare finner hans intagande vara av behovet påkallat.

Jämlikt 3 § 3 mom. äger hälsovårdsnämnd låta underkasta person, som utan att vara sjuk likväl av läkare misstänkes föra smitta av någon av de i 2 § 1 mom. angivna sjukdomarna, den observation och den isolering, som nämnden i det särskilda fallet kan finna erforderlig. Om en sådan person för smitta under längre tid utan att sjukdomstecken yppar sig och om det ej är oundgängligen nödigt att underkasta honom isolering, skall hälsovårdsnämnden i stället ålägga honom erforderliga inskränkningar i fråga om arbete, varmed han må taga befattning, samt i övrigt meddela honom föreskrift om vad han har att iakttaga till förekommande av att smitta sprides.

I 3 § 4 mom. stadgas att, om sjukdomen är av lindrig art, Konungen må, därest vidtagande av de i 3 § föreskrivna åtgärderna skulle medföra olägenheter, vilka kommer att stå i uppenbart missförhållande till vad som kunde antagas vara att vinna med åtgärderna, meddela särskilda bestämmelser.

Om en person som är behäftad med någon av de nämnda sjukdomarna blivit avförd till sjukvårdsinrättning eller — för det fall att han åtnjuter enskild vård — flyttats till annan lägenhet, tillfrisknat eller avlidit, skall hälsovårdsnämnden jämlikt 4 § 1 mom. ombesörja, att den sjukens bostad jämte hans gång- och sängkläder samt andra av honom brukade persedlar ävensom vid förflyttning använda åkdon och därmed jämförliga transportmedel underkastas erforderlig rening från smitta. Smittrening skall bekostas av hälsovårdsområdet. Där så anses nödigt äger hälsovårdsnämnd låta, mot utgivande av skälig ersättning, förstöra gång- och sängkläder samt andra föremål, vilka kan befaras överföra smitta (5 § 1 mom.).

Har i en bostadslägenhet förekommit fall av någon av de i 2 § 1 mom. omförmälda sjukdomarna, äger hälsovårdsnämnden, där så prövas nödigt och annan tjänlig bostad kan av nämnden kostnadsfritt tillhandahållas, att för viss tid förbjuda begagnandet av den bostadslägenhet, där sjukdomsfallet förekommit (6 §). I lägenhet, där fall av nyssnämnd sjukdom inträffat,

får ej heller bostad upplåtas eller samling av människor anordnas, förrän erforderlig smittrening verkställt (7 §).

Enligt 10 § 1 mom. kan hälsovårdsnämnden förbjuda envar, som befaras överföra smittsam sjukdom, att besöka läroverk, skola, konfirmationsundervisning eller offentlig tillställning inom hälsovårdsområdet. Så länge smittsam sjukdom är gängse, skall hälsovårdsnämnden enligt 11 § söka förekomma onödiga folksamlingar, som kan bidra till sjukdomens utbredning. Vidare åligger det länsstyrelse att, där så prövas nödigt, sörja för att dylika folksamlingar blir förbjudna.

Då länsstyrelsen erfarit, att svårare smittsam sjukdom hotar eller redan yppats inom länet eller att annan smittsam sjukdom vunnit stor utbredning, har länsstyrelsen enligt 13 § att genast vidtaga de åtgärder och meddela de föreskrifter till förekommande eller hämmande av sjukdomen, som kan ankomma på länsstyrelsen. Vid krig eller krigsfara eller då eljest utomordentliga förhållanden påkallar det äger Konungen, eller vid krig myndighet som Konungen bestämmer, förordna om avspärrning av visst område för att hindra spridning av smittsam sjukdom.

För att förhindra införandet i riket av de sjukdomar som i 2 § 1 mom. omförmäles skall enligt 14 § föreskrifterna i epidemilagen gälla i tillämpliga delar.

I 15 § föreskrives bland annat, att hälsovårdsnämnden å ort, där hamnplats finnes, skall vaka över att personer, som visar symtom eller misstänkes föra smitta av pest, kolera, smittkoppor eller fläckfeber, icke tages ombord å fartyg, ävensom att handelsvaror och andra föremål, som kan anses medföra smitta av sådan sjukdom, ej utföres.

För ordnande av allmänna sjukvården vid smittsamma sjukdomar skall varje landstingsområde utgöra ett epidemidistrikt. Stad som icke deltar i landsting utgör eget epidemidistrikt (16 §). Person som inom epidemidistriktet insjuknat i sjukdom av ifrågavarande slag åtnjuter kostnadsfritt vård och underhåll i allmänt rum å epidemivårdanstalt. Person som intagits på epidemivårdanstalt såsom misstänkt för smittsam sjukdom är berättigad att kostnadsfritt åtnjuta underhåll å allmänt rum (23 §). Kostnader för vård och underhåll enligt 23 § gäldas av epidemidistriktet.

Har beträffande smittsam sjukdom läkare eller hälsovårdsnämnd förklarat undersökning av prov från den sjuke, personer i hans omgivning eller från vatten, föda eller dylikt, som kan antagas innehålla smitta av sjukdomen, erforderlig, skall sådan undersökning enligt 23 a §, därest den äger rum på ett av medicinalstyrelsen härför godkänt laboratorium, utföras utan kostnad för den sjuke eller hälsovårdsområdet. Kostnaden för dylik undersökning gäldas av epidemidistriktet, där ej beträffande viss sjukdom föreskrivits att den skall gäldas av statsmedel.

Högsta tillsynen över allmänna sjukvården vid smittsamma sjukdomar ävensom över åtgärder till förekommande av sådana sjukdomars utbred-

ning tillkommer medicinalstyrelsen. Länsstyrelserna skall vaka över att städer och landsting ävensom hälsovårdsnämnder och epideminämnder samt vederbörande läkare fullgör sina åligganden enligt epidemilagen. Det åligger polismyndighet samt tull-, lots- och hamnpersonal att biträda vederbörande hälsovårdsnämnd vid tillsynen.

Livsmedelsstadgan den 21 december 1951 avser livsmedel som saluhålles, säljes eller serveras annorledes än privat eller som framställes eller beredes för sådant ändamål. Som allmän regel gäller att livsmedel ej får vara skadligt att förtära eller eljest otjänligt som människoföda.

Varan får enligt 7 § 1 mom. ej saluhållas som livsmedel eller överlämnas till annan för att användas såsom livsmedel bland annat om varan bearbetats eller hanterats av person, som därvid var eller kan misstänkas ha varit behäftad med sådan sjukdom eller smitta eller sådant sår eller annan yttre skada, att varan kan antagas därigenom ha blivit skadlig att förtära eller eljest otjänlig till människoföda eller om varan eljest kan antagas förorsaka sjukdom eller överföra smitta.

I 25 och 26 §§ stadgas om personalens hygien. Envar som hanterar livsmedel skall under arbetet iakttaga noggrann renlighet. Finnes skäl att antaga att någon med dylikt arbete sysselsatt person är behäftad med sådan sjukdom eller smitta eller sådant sår eller annan yttre skada, som kan föranleda att av honom hanterat livsmedel blir skadligt att förtära eller eljest otjänligt till människoföda, är han skyldig att efter anmodan av hälsovårdsnämnden undergå läkarundersökning på hälsovårdsområdets bekostnad. Finnes han därvid behäftad med dylik sjukdom, smitta eller skada, äger nämnden förbjuda att han deltar i eller användes till arbete av ifrågasvarande slag. Föreståndaren för verksamheten är skyldig att anmäla för hälsovårdsnämnden när anledning till misstanke föreligger att hos honom sysselsatt person är behäftad med sjukdom, smitta eller skada som nyss sagts. Särskilda föreskrifter för personalen vid mejerier och mjölkförsäljningslokaler är givna i tuberkulosförordningen och mejeristadgan.

Livsmedelsstadgan innehåller i fortsättningen bl. a. särskilda bestämmelser om vissa livsmedel m. m. samt angående livsmedelskontrollen.

Vad angår livsmedelskontrollen stadgas i 91 § 1 mom. att om hälsovårdsnämnden finner förhållandena i livsmedelslokal giva anledning till allvarlig anmärkning ur sanitär synpunkt, nämnden äger förbjuda, att saluhållande från lokalen sker intill dess rättelse vidtagits. Finnes grundad anledning till antagande att livsmedel av visst slag och från viss plats kan orsaka utbredande av smittsam sjukdom inom hälsovårdsområdet, äger hälsovårdsnämnden enligt 2 mom. meddela förbud mot att livsmedlet saluhålles inom samma område eller där överlämnas till annan för att användas såsom livsmedel.

Enligt 92 § 1 mom. äger hälsovårdsmyndighet taga prov för undersökning av livsmedel, avsett för försäljning eller servering, vare sig anledning till

anmärkning mot varan förekommit eller ej. För prov, som provtagaren behåller, skall då så begäres gäldas ersättning efter vanligt handelspris. Framgår vid undersökning av prov att förseelse mot livsmedelsstadgan blivit begången, är den för förseelsen ansvarige pliktig att ersätta samtliga kostnader för provtagning och undersökning. I avvaktan på utgången av undersökning äger hälsovårdsnämnden enligt 93 § förbjuda saluhållande av livsmedel, som kan misstänkas vara otjänligt till människoföda.

I 94 § 1 mom. stadgas att om livsmedel anträffas, som ej får saluhållas, varan skall omhändertagas. Kan vara som omhändertagits genom särskild behandling göras duglig för avsett ändamål eller utan fara säljas under uppgift om varans beskaffenhet, får det enligt 3 mom. ske under nämndens kontroll. Skäligen kostnader härför skall gäldas av varans innehavare. I annat fall skall vara som omhändertagits genom hälsovårdsnämndens försorg på bekostnad av varans innehavare göras oskadlig genom att förstöras eller genom att under nämndens kontroll användas till tekniskt bruk eller till föda åt djur.

Hälsovårdsnämnden äger vidare enligt 99 § 1 mom. meddela förelägganden eller förbud, erforderliga för efterlevnaden av livsmedelsstadgan eller särskilt meddelade föreskrifter. Då fråga är om lokal skall det riktas mot fastighetsägaren, eljest mot rörelsens innehavare. Vite kan föreskrivas och enligt 2 mom. äger hälsovårdsnämnden därjämte företaga åtgärd på den försumliga bekostnad.

Finner tullmyndighet, när livsmedel införes till riket, anledning att antaga att varan är av sådan beskaffenhet att hälsovårdsnämndens ingripande är påkallat, skall tullmyndigheten genast underrätta hälsovårdsnämnden därom. Anser tullmyndigheten varan uppenbart böra omhändertagas av nämnden, skall tullmyndigheten kvarhålla varan i avvaktan på nämndens beslut.

Enligt *mejeristadgan den 22 maj 1936 (nr 174)* är det förbjudet att i mejeri sysselsätta någon som är eller må antagas vara behäftad med sjukdom eller smitta, som genom mjölk, grädde eller mejeriprodukter kan överföras till människor. Den som anställes vid mejeri är skyldig att förete läkarintyg om frihet från sjukdom eller smitta som nyss nämnts. Mejeripersonal är vidare skyldig att på mejeriets bekostnad undergå läkarundersökning vartannat år. Slutligen föreligger skyldighet för mejeriföreståndare att underrätta vederbörande hälsovårdsnämnd vid fall av sjukdom eller smitta, som nyss sagts.

I *tuberkulosförordningen den 31 mars 1939 (nr 113)* stadgas, att hälsovårdsnämnd äger förordna att person, som av läkare vid dispensär eller tjänsteläkare misstänkes vara behäftad med smittsam tuberkulos, skall på hälsovårdsnämndens bekostnad undergå läkarundersökning. Förordningen innehåller vidare bestämmelser om att i mejerirörelse och mjölkförsäljningsrörelse icke må sysselsättas annan än den som styrkt sig icke vara

behäftad med smittsam tuberkulos. Om det förekommer skälig anledning att antaga, att i sådan rörelse sysselsatt person efter tidigare läkarundersökning blivit behäftad med smittsam tuberkulos, är han skyldig att efter anmodan av hälsovårdsnämnden på hälsovårdsområdets bekostnad undergå läkarundersökning. Nämnden äger därvid omedelbart förbjuda, att han innehar sysselsättning, som nyss nämnts, intill dess för nämnden företetts läkarintyg att fara för tuberkulosmitta från honom icke föreligger. I förordningen har vidare upptagits vissa bestämmelser om smittrening m. m.

Här må också nämnas hälsovårdsmyndigheternas befogenhet enligt *lagen den 20 juni 1918 (nr 460) angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar* och enligt *karantänskungörelsen den 24 april 1953 (nr 222)*. Den förstnämnda författningen tillägger hälsovårdsnämnd befogenhet att förordna om läkarundersökning av person, som anmälts såsom smittkälla och om könssjuk persons intagande på allmänt sjukhus. Enligt karantänskungörelsen äger hälsovårdsnämnd föreskriva olika sanitära åtgärder, såsom desinfektion, smittrening, bortskaffande av livsmedel m. m. Vidare kan nämnden enligt samma kungörelse ålägga resande att undergå läkarundersökning samt förordna att resande, som misstänkes vara smittad av någon i kungörelsen angiven smittsam sjukdom, skall isoleras under viss tid eller ställas under övervakning ävensom hindra fartyg eller luftfartyg från att lossa eller lasta gods eller från att intaga vatten, bränsle eller andra förnödenheter.

Av särskilt intresse vid bedömandet av förevarande spørsmål är bestämmelserna om den allmänna sjukförsäkringen, vilka bestämmelser här i korthet må beröras.

Lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring gäller endast vid sjukdom. Bacillbärare omfattas sålunda icke av denna lagstiftning.

Med vissa undantag är varje svensk medborgare som är bosatt i riket från och med ingången av kalendermånaden näst efter den, varunder han fyllt sexton år, genom medlemskap i allmän sjukkassa försäkrad enligt sjukförsäkringslagen. Detta gäller också den som utan att vara svensk medborgare är bosatt och mantalsskriven i riket.

Försäkringspliktig enligt sjukförsäkringslagen är ej

a) den som åtnjutit sjukhusvård under minst 730 dagar i följd, så länge sjukhusvård därefter pågår,

b) den som är omhändertagen på anstalt för psykiskt efterblivna,

c) den som är intagen i fångvårds- eller tvångsarbetsanstalt för tid, som kan antagas komma att omfatta minst två år,

d) därest Konungen eller efter Konungens bemyndigande tillsynsmyndigheten så bestämmer, den som är sjukförsäkrad enligt utländsk lag.

Sjukförsäkringen består av två delar, nämligen sjukvårdsförsäkring och sjukpenningförsäkring.

Enligt *sjukvårdsförsäkringen* utgår ersättning för utgifter avseende läkarvård, sjukhusvård och resor i samband med vården enligt vissa närmare angivna regler.

Sjukpenningförsäkrad är varje sjukkasemedlem, vars inkomst av förvärvsarbete uppgår till minst 1 200 kr., samt vissa icke förvärvsarbetande kvinnor (hemmafruar). Sjukpenning utgår vid sjukdom, som förorsakar förlust av arbetsförmågan, med hel sjukpenning samt vid nedsättning av arbetsförmåga med minst hälften med halv sjukpenning. Såsom sjukdom skall anses jämväl sådant tillstånd av arbetsoförmåga eller nedsatt arbetsförmåga, som förorsakats av sjukdom, för vilken sjukpenning utgivits, och som alltjämt kvarstår efter sjukdomens upphörande. Vid bedömande huruvida förlust av arbetsförmåga föreligger skall, om sjukdomen kan antagas vara kortvarig, särskilt beaktas huruvida den försäkrade på grund av sjukdomen är urständssatt att utföra sitt vanliga eller därmed jämförligt arbete.

Sjukpenning består dels av en grundsjukpenning om 3 kr. och dels av en tilläggsjukpenning, som är obligatorisk för alla som har en inkomst av tjänst av minst 1 800 kr. Egna företagare, hemmafruar och studerande kan erhålla frivillig sjukpenningförsäkring. Barntillägg till grundsjukpenningen utgår med 1 kr. för 1 eller 2 barn, 2 kr. för 3 eller 4 barn samt 3 kr. för 5 eller flera barn, allt för dag. Tilläggsjukpenningens storlek graderas efter storleken av den inkomst, som faller bort vid sjukdom. Allt efter inkomsten är medlem inplacerad i sjukpenningklasser. Under de första 90 sjukpenningdagarna av en sjukperiod utgår tilläggsjukpenning med belopp varierande mellan 1 kr. och 17 kr., beroende på inkomstens storlek. Högsta tilläggsjukpenningen utgår när inkomsten uppgår till eller överstiger 14 000 kr. Efter 90 dagars sjukdom minskas tilläggsjukpenningen i de flesta klasserna. Den varierar under denna tid mellan 1 kr. och 9 kr. Vidare gäller en särskild karenstid om tre dagar, och sjukhjälpstiden vid en och samma sjukdom är begränsad till sammanlagt 730 dagar eller för folkpensionärer i princip 90 dagar.

Sjukpenning utgår ej för tid då försäkrad fullgör tjänstgöring som värnpliktig eller är — i vissa i 23 § angivna fall — intagen på anstalt.

För tid då sjukpenningförsäkrad medlem åtnjuter sjukhusvård, skall i stället för sjukpenning utgivas hempenning. Denna utgår i regel med belopp motsvarande den sjukpenning, som eljest skolat utgå, minskat med 3 kr., dock med högst hälften av sjukpenningens belopp. Å hempenning skall utgivas barntillägg enligt vad förut sagts.

Sjukpenning jämte barntillägg kan i vissa i 27 § angivna fall nedsättas eller helt indragas.

Medlem har att erlægga särskild sjukförsäkringsavgift. Vidare lämnas bidrag till försäkringen från arbetsgivare och staten. I detta sammanhang må även nämnas att sjukpenningen är skattefri.

Allmän sjukkasse är centralsjukkasse eller lokalsjukkasse (3 §). Centralsjukkasse finns för landstingsområde och lokalsjukkasse för en eller flera

kommuner. Jämlikt 58 § är allmän sjukförsäkring pliktig att, i den mån Konungen så förordnar, inom sitt verksamhetsområde jämväl såvitt angår andra än kassans medlemmar biträda vid handhavandet av annan statlig social försäkrings- eller understödsverksamhet ävensom att tillställa socialregister behövliga uppgifter.

Jämlikt 89 § skall allmän sjukförsäkring genom anordnande av sjukkontroll tillse att missbruk av försäkringen hindras.

Över allmän sjukförsäkrings beslut i ärende angående försäkring enligt sjukförsäkringslagen må klagan föras hos riksförsäkringsanstalten genom besvär (101 §). Ändå att klagan ej förts äger riksförsäkringsanstalten upptaga sådant ärende till prövning. Mot riksförsäkringsanstaltens beslut i ärende som nyss nämnts må talan fullföljas allenast såframt anstalten lämnat tillstånd därtill. Sådant tillstånd skall lämnas där någon av dem som inom anstalten deltagit i behandlingen av ärendet uttalat avvikande mening, så ock om anstalten finner utgången av ärendet vara av synnerlig betydelse för part. Klagan över anstaltens beslut föres hos Konungen genom besvär (103 §).

Fordran å sjukhjälp, som inestår hos allmän sjukförsäkring, må ej för gäld tagas i mät. Ej heller må rätt till sjukhjälp överlåtas, innan den försäkrade är berättigad att lyfta sjukhjälpen (105 §).

Om försäkrad genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att fullgöra stadgad anmälningsskyldighet eller annorledes förorsakat, att sjukhjälp till honom eller hans barn obehörigen utgått eller utgått med för högt belopp, eller har någon eljest obehörigen eller med för högt belopp uppburit sjukhjälp, och har han skäligen bort inse detta, skall återbetalning ske av vad för mycket utbetalats, där ej i särskilt fall anledning är att helt eller delvis eftergiva återbetalningsskyldighet (106 §).

Slutligen må här erinras om att jämlikt *lagen den 14 maj 1954 om yrkesskadeförsäkring* varje arbetstagare i allmän eller enskild tjänst i princip är försäkrad för yrkesskada, varmed i första hand förstås skada till följd av olycksfall i arbete. Därjämte anges i lagen flera andra slags skador som skall anses som yrkesskada.

3. Allmänna synpunkter på ersättningsfrågan

Utredningsmannen

Utredningsmannen konstaterar till en början, att ingripanden på hälsovårdens område göres främst i det allmännas intresse. Visserligen kan det sägas, att det bör åligga envar att, även med ekonomiska uppoffringar, bidra i kampen mot smittsamma sjukdomar och att det är en medborgerlig skyldighet att medverka till att smitta icke sprides. Då det gäller åtgärder av mera genomgripande slag som den enskilde i det allmännas

intresse får underkasta sig, måste man dock, anser utredningsmannen, ställa frågan, om det är rimligt att låta det förhållandevis ringa antal individer, som blir föremål för ingripanden, ensamma bära de ekonomiska förluster åtgärderna medför. Särskilt i sådana fall då åtgärder, som av säkerhetsskäl vidtagits i epidemibekämpande syfte, visar sig ha varit onödiga, eftersom epidemien utvecklats på annat sätt än man kunnat beräkna, synes det utredningsmannen hårt, att den som — ehuru han faktiskt ej själv eller genom sin egendom utsatt annan för fara — genom ingripandena gått miste om arbetsinkomst eller eljest lidit förluster, icke har möjlighet att få ersättning. I detta sammanhang framhålles också angelägenheten från preventiv synpunkt av att ersättning kan beredas de skadelidande. Man måste nämligen räkna med att den enskilde beredvilligare ställer sig till förfogande i kampen mot en epidemi, om han ej riskerar att därvid få göra kännbara ekonomiska uppoffringar. Och myndigheterna kan ingripa med större kraft och konsekvens, om samhället ekonomiskt stöder åtgärderna.

Utredningsmannen påpekar, att det är två skilda typer av ersättningar, som här kommer i fråga: å ena sidan ersättning till bacillbärare och liknande mera personliga ersättningar samt å andra sidan ersättning för förstörda varupartier och andra företagsförluster.

Regler om ersättning för ifrågavarande förluster ansluter sig, särskilt beträffande de personliga ersättningarna, väl till de nuvarande principerna för epidemivården och för skydd vid sjukdom, anser utredningsmannen och fortsätter.

Enligt epidemilagen åtnjuter sålunda den som intagits å epidemivårdanstalt kostnadsfri vård och underhåll och vidare bekostar epidemidistriktet i regel undersökning av prov från den sjuke eller personer i hans omgivning. Därjämte har hälsovårdsnämnderna att svara för kostnaderna för smittrening m. m. Genom den nyligen genomförda obligatoriska sjukförsäkringen har så gott som hela befolkningen tillförsäkrats visst skydd för inkomstbortfall vid sjukdom samt i huvudsak täckning för de direkta kostnader som i sådant fall drabbar den enskilde. Det framstår som lika angeläget att skydda den enskilde mot förluster som förorsakas honom på grund av hälsovårdsmyndigheternas föreskrifter om isolering eller förbud att fortsätta visst arbete. Inkomstbortfallet är i regel lika kännbart för den enskilde, vare sig det är en följd av att han drabbats av sjukdom eller att han misstänkes bära smitta.

Mot tanken på ersättning vid ingripanden mot bacillbärare har enligt utredningsmannen stundom invänts, att avstängningstiden oftast är så kort att den enskilde själv bör kunna bära förlusten. Utredningsmannen framhåller i anslutning därtill, att då det gäller personer, som misstänkes men ännu ej konstaterats vara smittoförande, isoleringstiden i regel sammanfaller med inkubationstiden för den sjukdom misstanken avser. De maximala tider man i allmänhet kan räkna med blir då för t. ex. paratyfus 7 dagar, för scharlakansfeber 8 dagar samt för nervfeber och barnförlam-

ning 10—20 dagar. För personer, som konstaterats vara bacillbärare, kan isolerings- och avstängningstiden däremot bli betydligt längre. Utredningsmannen hänvisar härutinnan till en vid betänkandet fogad sammanställning, som utvisar, att genomsnittstiden för avstängning i de ärenden rörande ersättning till icke kroniska bacillbärare, som förekommit sedan 1935, uppgått till 25 dagar. Härtill anmärker utredningsmannen emellertid, att ersättning endast ifrågakommit i ett mycket begränsat antal fall och att en helt kort avstängning oftast kanske ej föranlett ansökan om ersättning. Även om avstängningstiden skulle vara av jämförelsevis kort varaktighet, i regel kortare än en sjukdomstid, kan dock inkomstbortfallet för den enskilde vara kännbart, då avstängning ofta drabbar personer i små omständigheter; särskilt utsatta är arbetare och andra anställda i livsmedelsbranschen. En annan tidigare framförd invändning mot att ersättning utgives är att isolering och avstängning förekommer i så liten utsträckning att generella ersättningsregler skulle vara obehövlige. Utredningsmannen genmäler härtill, att det icke är antalet fall, som bör vara avgörande för om ersättning skall utgå eller ej; för den enskilde är ingripandet lika kännbart, vare sig det sker som en enstaka åtgärd eller i samband med en större epidemi.

Beträffande ersättning för företagsförluster uttalar utredningsmannen, att i sådana fall måhända kan sägas att ersättning ej alltid framstår som lika angelägen, i vart fall när förlusterna håller sig inom vissa gränser. Som ett led i bekämpandet av en epidemi kan emellertid befinnas erforderligt med ingripanden av sådan räckvidd, att ett företag ej kan bära därav föranledda förluster eller att det i vart fall framstår som obilligt att möjlighet till ersättning ej föreligger. Utredningsmannen tillägger, att då fråga är om mindre företag innehavaren kan vara lika beroende av företagets löpande avkastning som en löntagare är beroende av sin lön.

På de nu redovisade skälen kommer utredningsmannen till den slutsatsen, att det får anses i princip befogat att införa generella regler om ersättning av allmänna medel åt dem, som får vidkännas förluster till följd av ingripanden på hälsovårdens område.

Utredningsmannen övergår härefter till frågan om vem som bör svara för ersättningarna. Olika lösningar skulle kunna tänkas, nämligen att kostnaderna lägges på kommunerna, sjukkassorna, landstingen eller staten. Utredningsmannen anför.

Såsom tidigare nämnts svarar enligt epidemilagen hälsovårdsnämnderna för vissa kostnader som uppstår vid smittrening m. m. Så har t. ex. hälsovårdsnämnderna att utgiva ersättning för gång- och sängkläder som förstöres. Vissa kostnader åvilar sålunda redan nu primärkommunerna. I detta sammanhang må jämväl erinras om att det för närvarande förekommer att kommuner beviljar understöd åt personer som lidit förlust genom avstängning. Då bestämmelser om ersättning saknas, har kommunerna ansett sig böra träda hjälpande emellan. Detta torde dock icke ha skett i någon

större utsträckning. De ersättningar för inkomstbortfall m. m., varom nu är fråga, blir av en helt annan omfattning än de kostnader som kommunerna enligt epidemilagen har att svara för och ersättningarna skulle komma att drabba kommunerna mycket ojämnt. En epidemi av sådan omfattning som 1953 års paratyfusedepidemi skulle kunna drabba vissa kommuner mycket hårt. Redan av denna anledning torde det icke böra komma i fråga att låta primärkommunerna svara för dessa ersättningar. Härtill kommer, såsom medicinalstyrelsen framhöll i sin utredning 1947, att om bördan lades på kommunerna, det skulle kunna leda till interkommunala konflikter, och vetskapen om att en åtgärd av betydelse för hälsotillståndet såväl i den egna som i annan kommun kunde komma att medföra betydande kostnader kunde verka restriktivt i kampen mot en epidemi, vilket ur folkhälsans synpunkt vore mindre lyckligt.

Därest sjukvårdskassorna svarar för ersättningar av ifrågakommande slag skulle en epidemi med dess i regel lokala utbredning kunna få svåra ekonomiska verkningar för en sjukvårdskassa; epidemien skulle kunna fullständigt rubba kassans ekonomiska kalkyler. Denna invändning får måhända ej samma tyngd om man i stället låter centralsjukvårdskassorna svara för kostnaderna. Mot tanken att låta sjukvårdskassorna svara för kostnaderna talar emellertid främst det skälet, att sjukförsäkringen är en försäkring som finansieras bland annat genom avgifter från den enskilde medlemmen i kassan och från arbetsgivaren. Den ersättning som nu ifrågasättes är emellertid av annan karaktär. Det är en ersättning för liden förlust, tillfogad genom ingripanden i samhällets intresse. Det kan då göras gällande att det ej bör åligga den enskilde och arbetsgivaren att genom särskilda avgifter bidra till kostnaderna.

Ej heller synes kostnader av ifrågakommande slag böra läggas på landstingen, som huvudsakligen svarar för den slutna sjukvården. Erfarenheterna från paratyfusedepidemien 1953 visar också att kostnaderna kan drabba alltför ojämnt och tungt även när man räknar med så stora områden som epidemidistrikt (landstingsområden).

En genomgång av de olika alternativens ekonomiska konsekvenser leder alltså enligt utredningsmannen till att staten bör svara för berörda kostnader. Detta är också enligt utredningsmannen befogat, då epidemibekämpandet är ett riksintresse. Utredningsmannen erinrar i samband därmed om att täckandet av kostnader och förluster på grund av åtgärder enligt epizootilagstiftningen sker med statsmedel och att som skäl härför åberopats, att bekämpandet av de smittsamma husdjurssjukdomarna i hög grad är ett samhälleligt intresse.

Remissyttrandena

De flesta remissinstanserna finner det naturligt och riktigt, att ersättning utgår av allmänna medel till de medborgare, som drabbas av kännbara förluster i samband med ingripanden på hälsovårdens område, företagna i det allmännas och i andra medborgares intresse. I flera yttranden understrykes också vad utredningsmannen framhållit om betydelsen från preventiv synpunkt av en lagstadgad rätt till sådan ersättning.

I det närmaste full enighet råder jämväl om att ersättningen bör utgå av statsmedel. Endast *statskontoret* är av annan mening och yttrar i detta hänseende.

Ämbetsverket vill framhålla, att i utredningen anförda skäl för att staten skulle svara för kostnaderna icke synas helt övertygande. Vad angår bacillbärarna har staten visserligen hittills i viss utsträckning lämnat gottgörelse för inkomstbortfall m. m. Genom den obligatoriska sjukförsäkringen ha emellertid numera öppnats möjligheter, som tidigare icke stått till buds. Bacillbärare äro i likhet med de sjuka förhindrade att arbeta och det synes knappast invändningsfritt att särställa bacillbärarna enbart av det skälet, att den latent smitthärden är ofarlig för vederbörandes egen hälsa. Ur samhällets synpunkt måste det anses ligga närmast till hands att jämställa bacillbärare och sjuka. Det vore då icke orimligt, om det försäkringsinstitut, som skapats för de sjuka, jämväl komme att omfatta bacillbärarna. Normalt sett torde detta icke heller komma att medföra sådana ekonomiska påfrestningar för kassorna att man av denna anledning behöfve ställa sig tvekan. — — —

Vad härefter angår företagsförlusterna har statskontoret icke heller blivit fullt övertygat om att staten bör svara för kostnaderna på i utredningen avsett sätt. Bland de för ändamålet föreslagna bestämmelserna har medtagits föreskrift därom, att ersättning enligt kungörelsen skall minskas med belopp, som någon på grund av försäkringsavtal utfått eller äger utfå. Överhuvud taget synes frågan om möjligheterna till försäkring mot skador och förluster i anledning av en epidemi relativt oklar. Statskontoret finner det för sin del uppenbart, att i den mån möjligheter föreligga eller kunna öppnas att försäkringsvägen skydda sig mot förluster av förevarande slag, det icke bör ifrågakomma att tillskapa generella grunder för ersättning av statsmedel.

Departementschefen

Sedan lång tid tillbaka har uppmärksamats frågan i vad mån ersättning bör utgå till den enskilde medborgaren för de förluster av olika slag, som kan tillfogas honom genom ingripande från det allmännas sida. Frågan har fått allt större betydelse allteftersom samhället utvecklats och den statliga verksamheten ökat. I ett utvecklat samhälle måste nämligen i olika hänseenden ingripanden ske i det allmännas intresse, även om därigenom den enskilde åsamkas skador i ekonomiskt avseende. I många fall framstår det som fullt naturligt att den enskilde får ersättning, t. ex. när kronan tar i anspråk den enskildes egendom genom expropriation. I andra fall kan det synas rimligt att den enskilde själv får bära förlusterna vid ingripanden från det allmännas sida. Stundom får ersättningsfrågan bedömas främst ur skälighetssynpunkt.

Givetvis är det önskvärt att så långt möjligt utforma enhetliga normer för det ersättningsansvar som må åvila kronan. Såsom riksdagen uttalade vid sin hemställan om den nu verkställda utredningen, får man börja med att på vissa mera avgränsade områden söka nå fram till enhetliga normer

angående när ersättning skall utgå och efter vilka grunder den skall beräknas. Ett sådant avgränsat område — där bristfälligheterna i gällande rätt blivit klart ådagalagda och allmänt erkända — ansågs ingripanden i hälsovårdens intresse utgöra.

Vid utformandet av ersättningsregler på detta område borde enligt riksdagens begäran spörsmålen ses mot bakgrunden av ersättningsproblemen i stort och hänsyn sålunda tagas till de allmänna principerna för ersättningsfrågornas lösande i svensk rätt. I utredningsmannens betänkande har i enlighet därmed de principiella synpunkterna utförligt behandlats, och utredningsmannens förslag har utformats med hänsyn till dessa principer. Det skulle emellertid föra för långt att här närmare utveckla dessa mera allmänna synpunkter och jag kommer därför i det följande att begränsa mig till hur frågan om ersättning vid lagenliga ingripanden i hälsovårdens intresse bör lösas.

Såsom jag redan inledningsvis berört, har man sedan länge övervägt spörsmålet om ersättning åt s. k. bacillbärare, dvs. personer som avstängts från arbete eller eljest ålagts inskränkningar i sin rörelsefrihet emedan de misstänkes eller konstaterats föra smitta av smittsam sjukdom. Någon allmän rätt till ersättning oberoende av lagstiftning torde icke finnas i dessa fall. Tidigare har man hyst viss tvekan inför tanken att skapa generella regler om ersättning av allmänna medel för inkomstbortfall vid sådana ingripanden. Därvid har bl. a. anförts, att det vore föga rättvist att blott bacillbärare men ej sjuka skulle få ersättning samt att en dylik regel kunde komma att verka tämligen slumpartat. Emellertid har ända sedan 1919 ersättning av statsmedel, om än i mycket begränsad omfattning och med jämförelsevis blygsamma belopp, efter prövning från fall till fall utgått till kroniska bacillbärare. På motsvarande sätt har vidare från och med budgetåret 1936—1937 ersättning i ömmande fall beviljats personer, som isolerats såsom misstänkta smittbärare.

I detta sammanhang må också erinras om att staten, landstingen och kommunerna genom bestämmelser i avlöningsreglementen i stor utsträckning tillförsäkrat sina anställda ersättning vid avstängning på grund av smittfara. Motsvarande reglering har däremot endast i undantagsfall förekommit på den enskilda arbetsmarknaden.

Behovet av andra och generella regler på förevarande område kom till klart uttryck i samband med paratyfusepidemien 1953. Ett stort antal personer drabbades då av inkomstförluster till följd av myndigheternas ingripanden, och statsmakterna ansåg sig böra träda emellan och bereda de skadelidande ersättning. Man införde särskilda regler, varigenom ersättning kunde utgå i större omfattning och efter andra grunder än enligt tidigare praxis. Detta var emellertid en nödlösning, vars giltighet begränsades till paratyfusepidemien; ersättning enligt kungörelsen kunde utgå endast för förlust som inträffat efter den 1 juni 1953 och före den 1 januari 1954. Det

är — såsom framhölls under riksdagsbehandlingen av den proposition vari nämnda ersättningsregler upptogs och vilket även understrukits av utredningsmannen — uppenbarligen otillfredsställande, att frågan i vad mån ersättning skall utgå vid ingripanden av här avsedda slag bedömes olika, beroende på om ingripandet företagits i samband med en större epidemi eller som en enstaka åtgärd. För den enskilde är ingripandet lika kännbart i båda fallen.

Sedan den obligatoriska sjukförsäkringen numera genomförts och därigenom ett visst skydd mot inkomstbortfall vid sjukdom beretts så gott som hela befolkningen, har det förut berörda argumentet mot generella regler om ersättning åt bacillbärare förlorat all bärkraft. Förhållandet är nu snarare det omvända, nämligen att det ter sig inkonsekvent att lagstadgad rätt till ersättning för mistad arbetsinkomst vid isolering på grund av smittfara icke finnes.

Jag delar således obetingat utredningsmannens jämväl av remissinstanserna biträdda uppfattning, att det är principiellt befogat att införa generella regler om ersättning åt dem som till följd av hälsovårdsmyndighets ingripande går miste om arbetsinkomst. Lagstiftningen bör utformas så att den enskilde i dessa fall får en i lag fastslagen rätt till ersättning enligt vissa bestämda grunder.

De ersättningsregler, som tillkom i anledning av 1953 års paratyfusedemi, innefattade även bestämmelser om ersättning för förstörda varupartier och andra företagsförluster. Ersättning av allmänna medel för sådana förluster har tidigare icke kommit i fråga i samband med epidemier. Däremot lämnas vid ingripanden enligt epizootilagstiftningen regelmässigt ersättning av statsmedel för värdeförstöring och vissa andra företagsförluster. Utredningsmannens förslag innebär att ersättning vid ingripanden på hälsovårdens område skall kunna utgå även för nu berörda förluster.

Under remissbehandlingen har invändning häremot icke gjorts i vidare mån än att statskontoret ansett generella ersättningsregler icke böra tillskapas, därest möjligheter föreligger eller kan öppnas att försäkringsvägen åstadkomma skydd mot sådana förluster, vilken fråga först borde klarläggas.

Det är uppenbart att vid en epidemi ingripanden mot företag kan behöva göras, som medför betydande förluster, och många gånger kan det te sig obilligt att låta företagaren bära hela förlusten. Under 1953 års paratyfusedemi företogs t. ex. åtskilliga ingripanden mot företag som medförde förluster av sådan omfattning, att ersättning av allmänna medel framstod som fullt motiverad. Vidare torde det f. n. icke finnas någon försäkringsform, som kan medge skydd mot dylika förluster. Jag vill också erinra om att inom olika branscher, kanske främst livsmedelsbranschen, förekommer ett betydande antal mindre företag, vilkas innehavare kan vara lika beroende av företagets löpande avkastning som en löntagare av sin lön.

På nu anförda skäl anser jag i likhet med utredningsmannen generella bestämmelser böra meddelas om ersättning för de förluster som kan uppstå, då på grund av myndighets förordnande varupartier förstöres eller företag helt eller delvis hindras i sin rörelse. Dessa ersättningsregler synes — i enlighet med utredningsmannens förslag — böra erhålla den utformningen, att möjlighet skapas att efter vissa principer utge ersättning till den skadelidande.

Jag övergår härefter till frågan om vem som bör svara för kostnaderna för de föreslagna ersättningarna. De olika alternativ som här kan tänkas är att lägga kostnaderna på kommunerna, sjukkassorna, landstingen eller staten. Efter att närmare ha diskuterat de olika alternativen har utredningsmannen — såväl av principiella skäl som med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna — stannat för att kostnaderna bör åvila staten. Samtliga remissinstanser med undantag för statskontoret har också tillstyrkt en sådan lösning.

Jag kan även på denna punkt helt instämma med utredningsmannen. I första hand anser jag det förhållandet att epidemibekämpandet sker i hela landets intresse tala för utredningsmannens förslag. Vidare bör beaktas att sjukkassorna baserar sin verksamhet bl. a. på avgifter från de enskilda medlemmarna. Om sjukkassorna skulle svara även för ersättning åt bacillbärare, skulle detta kunna drabba kassorna mycket ojämnt och en epidemi som 1953 års paratyfusedemi skulle kunna helt rubba vissa kassors ekonomi. Härtill kommer att ersättning i enlighet med vad jag tidigare anført bör kunna utgå även för företagsförluster. Det är uppenbarligen uteslutet, att kostnaderna därför skulle kunna läggas på sjukkassorna. Då det emellertid icke bör förekomma att den ersättningsberättigade i det ena fallet får bidra till finansieringen av ersättningen genom försäkringsavgifter men ej i det andra, framstår det än mera tydligt att sjukkassorna ej heller bör belastas med kostnaderna för bacillbärarnas ersättningar.

4. Lagstiftningens tillämplighetsområde

Utredningsmannen

Utredningsmannen erinrar först om att de bestämmelser som infördes i samband med paratyfusedemien 1953 avgränsades att avse just denna epidemi och framhåller, att vid en generell reglering av rätten till ersättning i förevarande hänseende utgångspunkten bör vara en annan än de extraordinära förhållandena vid en omfattande epidemi. Han anser, att i princip ersättning bör ifrågakomma om genom myndighets ingripande, som för anledes av förhållande, varöver den enskilde (eller hans arbetsgivare eller leverantörer etc.) ej kan råda, för den enskilde uppkommit förlust, och omständigheterna ej är sådana att han likväl själv bör bära förlusten. Som exempel på dylika omständigheter nämnes, att ingripandet företagits huvud-

sakligen i det allmännas eller i andra medborgares intresse och förlusten är så kännbar, att det framstår som oskäligt att en enskild själv skall bära den.

Utredningsmannen undersöker härefter från denna principiella utgångspunkt i vilka fall ersättning på grund av myndighets ingripande bör komma i fråga och börjar därvid med ingripanden mot personer.

De typiska fallen då ersättning bör utgå är, menar utredningsmannen, epidemifallen. Anledning synes honom dock knappast finnas, att bereda dem som drabbats av epidemisk sjukdom ersättning i vidare mån än sjuka i allmänhet, bortsett från de förmåner i fråga om fri sjukvård m. m., som redan enligt gällande lagstiftning tillkommer dem. Vad beträffar bacillbärarna bör enligt utredningsmannen ersättning för inkomstbortfall i första hand ifrågakomma vid avstängning på grund av någon av de i 2 § 1 mom. epidemilagen uppräknade sjukdomarna. Vidare anser han ersättning böra utgå, då fråga är om sjukdom, beträffande vilken med stöd av 24 och 25 §§ samma lag förordnats att epidemilagens bestämmelser skall äga tillämpning. I sådana — mycket sällsynta — fall föreligger nämligen en utbredd eller svårartad epidemi, och ingripandena blir av samma karaktär som vid de vanliga epidemierna.

Mera tveksam ställer sig utredningsmannen, när det gäller ingripanden, som avser andra smittfarliga sjukdomar än de av epidemilagen omfattade och som grundar sig på andra författningsbestämmelser än epidemilagens. I detta sammanhang erinrar han om att läkares anmälningsplikt beträffande vissa epidemiskt uppträdande sjukdomar enligt särskilda bestämmelser omfattar — utöver de i epidemilagen angivna sjukdomarna — gastroenterit hos barn i åldern under två år, epidemisk gulsot, malaria, primär meningencefalit av infektiös typ, rots, tularemi, kikhosta, mässling och epidemisk influensa. I fråga om dessa sjukdomar läser det, fortsätter utredningsmannen, knappast förekomma att en person, i vart fall någon längre tid, är smittbärare utan att vara sjuk. Skulle det emellertid undantagsvis förekomma, att myndighet finner det nödvändigt att med stöd av livsmedelsstadgan eller mejeristadgan ingripa med avstängning mot bärare av smitta av annan sjukdom än som avses i epidemilagen, kan det enligt utredningsmannen synas omotiverat att ersättning ej utgår. Han nämner också såsom exempel på ingripanden, som kan medföra inkomstbortfall för den enskilde, hälsovårdsnämnds befogenhet enligt livsmedelsstadgan att från arbete avstänga livsmedelsarbetare, vilken vid undersökning finnes behäftad med sår eller annan yttre skada, som kan föranleda att av honom hanterat livsmedel blir skadligt att förtära eller eljest otjänligt till människoföda.

Tuberkulosen, som ej ingår i de i epidemilagen omförmälda sjukdomarna, ägnas i betänkandet särskild uppmärksamhet, under hänvisning till att den som är behäftad med smittsam tuberkulos enligt tuberkulosförordningen i viss utsträckning kan avstängas från sin sysselsättning. Då tuberkulos ej torde smitta i andra band, synes man ej ha anledning att räkna med att en frisk person kan föra smitta. Avstängning av en person från ar-

bete, emedan smittsam tuberkulos förekommer i familjen, torde sålunda icke komma i fråga. Om det finns skäl att anta, att i mejeri- eller mjölkförsäljningsrörelse sysselsatt person blivit behäftad med smittsam tuberkulos, kan han enligt nämnda förordning avstängas, men denna avstängning avser endast tiden intill dess läkarundersökning verkstälts och läkarintyg anskaffats, som visar att fara för tuberkulossmitta från den avstängde icke föreligger. Något längre avbrott i arbetet behöver därför icke förekomma. På dessa skäl, och då enligt utredningsmannens mening den som är behäftad med smittsam tuberkulos regelmässigt torde vara att anse såsom sjuk och således berättigad till sjukersättning, finner utredningsmannen sådan ersättning som här avses icke böra utgå i anledning av ingripanden enligt tuberkulosförordningen.

Ej heller ingripanden enligt hälsovårdsstadgan, karantänkungörelsen eller lagen angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar anses i betänkandet böra föranleda särskilda ersättningsbestämmelser.

Utredningsmannen kommer sålunda till det resultatet, att en praktiskt godtagbar och rationell avgränsning av generella regler om ersättning åt bacillbärare vinnes, om man låter bestämmelserna vara tillämpliga endast på den som, utan att vara sjuk, på grund av myndighets ingripande med stöd av epidemilagen, livsmedelsstadgan eller mejeristadgan till förekommande av att smitta sprides underkastas observation eller isolering eller eljest inskränkning i arbete, varmed han må taga befattning.

Vid en genomgång av de på hälsovårdens område förekommande i n g r i p a n d e n, som avser egendom eller företag, gör utredningsmannen — efter en erinran om att i expropriationslagen öppnats möjlighet att taga enskild egendom i anspråk jämväl för anordningar i hälsovårdens intresse, i vilka fall expropriationsersättning i vanlig ordning utgår — först följande uttalanden.

I hälsovårdsstadgan förekommer ej några ersättningsbestämmelser och det torde förutsättas att den enskilde själv, även där det ej direkt framgår av författningstexten, har att bekosta de åtgärder som hälsovårdsnämnd ålägger honom att vidtaga och att taga de ekonomiska konsekvenserna därav. Det ekonomiskt mest betydelsefulla fallet är det, då åtgärder av genomgripande slag måste i den allmänna hälsovårdens intresse vidtagas mot fabrik eller näring. För sådana fall bygger hälsovårdsstadgan huvudsakligen på tanken att nyetablering skall ske i samförstånd med hälsovårdsnämnden. Vid ett samhälles utveckling kan det emellertid inträffa att en bestående fabriksanläggning kommer att medföra sådana sanitära olägenheter, att allmänintresset kräver mer eller mindre omfattande åtgärder. Anläggningens ägare torde då få vidtaga de anordningar som är möjliga eller rimliga för att eliminera olägenheterna. Fråga om eventuell ersättning i fall av sådana slag torde ej böra övervägas i nu förevarande sammanhang utan bedömas enligt allmänna rättsprinciper.

På liknande sätt som enligt hälsovårdsstadgan har man i regel att bedöma frågan om ersättning med anledning av samhälleliga ingripanden enligt livsmedelsstadgan. Den enskilde, som tillhandahåller livsmedel, an-

tingen genom försäljning i en affärsrörelse eller genom servering i restaurang eller liknande inrättning, har att iakttaga vad som erfordras ur hygienisk synpunkt och bekosta de anordningar och åtgärder som i sådant hänseende är erforderliga. Han måste också själv i regel taga de ekonomiska konsekvenserna av att varor som tillhandahålles är sådana att ingripanden från myndigheternas sida måste ske.

Utredningsmannen kommer härefter in på åtgärder, som ingår i epidemibekämpningen.

Beträffande varupartier som kan befaras föra smitta är, säger utredningsmannen, i första hand 91—94 och 100 §§ men också 7 § livsmedelsstadgan av intresse. Där stadgas bl. a. om hälsovårdsnämnds befogenhet att förbjuda saluhållande av livsmedel, att taga prov för undersökning därav samt att omhändertaga vara, som ej får saluhållas. Fråga uppkommer i de nu berörda fallen huruvida förlust på grund av en säkerhetsåtgärd, företagen i det allmännas intresse, bör drabba den enskilde, om han och hans leverantörer icke låtit sig komma någon försummelse till last och åtgärden visar sig ej ha varit motiverad annat än ur allmän säkerhetssynpunkt. Vid besvarandet av denna fråga får man beakta, att hälsovårdsnämndens kontrollerande verksamhet har värde för affärsinnehavaren; det är i hans intresse att kontroll sker så att allmänheten kan hysa förtroende för företaget och dess varor. Praktiska svårigheter skulle också uppkomma, tillägger utredningsmannen, därest en mera allmän rätt till ersättning infördes i fall av förevarande slag. Han anser ersättningsfrågan därför böra betraktas på det sättet, att det allmänna bör träda emellan endast i sådana fall där det skulle drabba företagaren oskäligt tungt att själv bära förlusten. Utredningsmannen kommer då fram till att ersättning endast bör ifrågakomma då en epidemi eller en epidemifara föranlett omfattande ingripanden beträffande varupartier. Andra fall skulle måhända kunna tänkas, då ersättning kunde vara motiverad, men de får anses vara av så speciell natur, att de ej lämpar sig för en generell reglering.

Utredningsmannen påpekar vidare, att jämväl epidemilagen innehåller vissa bestämmelser om ingripanden, som kan drabba egendom och företag. Endast för det fallet att gång- eller sängkläder eller andra personliga tillhörigheter förstöres i samband med smittrening finnes emellertid en ersättningsbestämmelse i lagen. I enlighet med den ståndpunkt utredningsmannen förut intagit i denna del finner han alltså ersättning i särskild ordning kunna ifrågakomma för andra förluster på grund av ingripanden jämlikt epidemilagen.

Vad beträffar övriga hälsovårdsförfattningar förekommer, såvitt nu är i fråga, ej annan bestämmelse av intresse än karantänkungörelsens föreskrifter om att fartyg kan hindras från att lasta eller lossa etc. Denna kungörelsens karaktär anser utredningsmannen emellertid vara sådan, att ersättning av allmänna medel på grund av nämnda ingripanden ej bör ifrågakomma.

Utredningsmannens förslag till avgränsning av de generella reglerna om ersättning för kostnader och förluster, som uppkommit på grund av myndighets ingripande mot egendom eller företag blir således att ersättning bör kunna utgå, då ingripandet skett med stöd av epidemilagen eller livsmedelsstadgan för att hindra spridning av smittsam sjukdom.

Remissyttrandena

Av de remissinstanser, som i sina yttranden berört frågan om avgränsning av lagstiftningens tillämplighetsområde finner *socialstyrelsen*, *medicinalstyrelsen*, *styrelsen för statens institut för folkhälsan*, *styrelsen för statens bakteriologiska laboratorium*, *länsstyrelsen i Kronobergs län* och *svenska landstingsförbundet* den av utredningsmannen föreslagna avgränsningen lämplig såväl i fråga om ingripanden mot personer som beträffande ingripanden avseende egendom eller företag.

Försäkringsrådet anser däremot begränsningen av ersättningsrätten till ingripanden med stöd av epidemilagen, livsmedelsstadgan och mejeristadgan väl snäv. I första hand bör det enligt rådet övervägas, huruvida icke även *tuberkulosförordningen* skall inbegripas i den blivande lagstiftningen.

Samma ståndpunkt intar *landsorganisationen*.

Hälsovårdsnämnden i Malmö och *tjänstemännens centralorganisation* förordar mera bestämt, att ersättningsrätten utsträcker till att avse jämväl ingripanden enligt nämnda förordning.

Häremot må framhållas, att *medicinalstyrelsen* och *styrelsen för statens bakteriologiska laboratorium* uttryckligen förklarar sig dela utredningsmannens uppfattning, att ersättningsbestämmelserna icke bör vara tillämpliga på den som avstänges från arbete på grund av att han befaras föra tuberkulosmitta.

Jämväl vid ingripanden jämlikt 24 och 50 §§ *hälsovårdsstadgan* — d. v. s. mot fabrik som föranleder sanitär olägenhet o. s. v. — vore det enligt *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* motiverat med en generell reglering av ersättningsfrågorna. Den i betänkandet gjorda hänvisningen till allmänna rättsprinciper synes länsstyrelsen nämligen icke innebära någon lösning.

Hälsovårdsnämnden i Malmö anser, att ersättning av statsmedel borde utgå också till personer, som blir föremål för ingripanden enligt *karrantänskungörelsen*.

Departementschefen

Ett av de första spörsmål som möter då man skall införa generella ersättningsregler på förevarande område är hur man skall avgränsa de fall som bör inbegripas under lagstiftningen. Man synes härvid få utgå från de bestämmelser, med stöd av vilka ingripanden må göras. Utredningsmannen

har därvidlag skilt på ingripanden mot person och ingripanden avseende egendom och företag.

I fråga om ingripanden mot person innebär utredningsmannens förslag, att de ifrågasatta ersättningsreglerna skulle bli tillämpliga på den som, utan att vara sjuk, på grund av myndighets ingripande med stöd av epidemilagen, livsmedelsstadgan eller mejeristadgan till förekommande av smittas spridning underkastas observation eller isolering eller eljest inskränkning i arbete, varmed han må taga befattning. Denna avgränsning har så gott som utan undantag godtagits av remissinstanserna och jag vill särskilt fästa uppmärksamheten på att medicinalstyrelsen och styrelsen för statens bakteriologiska laboratorium godtagit utredningsmannens förslag.

Under remissbehandlingen har emellertid från några håll inväntats att ersättningsreglerna bör avse jämväl ingripanden enligt tuberkulosförordningen vilka — som nämnts — utredningsmannen lämnat utanför. Som skäl för sin ståndpunkt i detta hänseende har utredningsmannen anfört, att den som är behäftad med smittsam tuberkulos regelmässigt torde vara att anse såsom sjuk och således berättigad till sjukersättning samt att avstängning enligt förordningen i andra fall endast kan avse den korta tid, som åtgår för att anskaffa läkarintyg om frihet från tuberkulossmitta. De skäl utredningsmannen anfört till stöd för sin ståndpunkt finner jag bärande och jag vill därför godtaga hans förslag i denna del. Från något håll har vidare ifrågasatts att låta ersättning av statsmedel utgå även till personer som blir föremål för ingripanden enligt karantänkungörelsen. Med hänsyn till de speciella förhållanden denna kungörelse avser och till syftet med den nu ifrågasatta lagstiftningen kan jag icke tillstyrka ett sådant förslag. Ej heller bör ersättning utgå vid ingripanden med stöd av lagen om åtgärder mot utbredning av könssjukdomar.

I enlighet med vad jag nu anfört förordar jag sålunda — i överensstämmelse med vad utredningsmannen föreslagit — att ersättning skall kunna utgå vid ingripanden med stöd av epidemilagen, livsmedelsstadgan och mejeristadgan. När det sedan gäller de personer, som blir föremål för ingripanden med stöd av nämnda författningar, vill jag erinra om att enligt sjukförsäkringslagen sjukpenning utgår vid sjukdom som förorsakar förlust eller nedsättning av arbetsförmågan. Meningen är icke att de nu ifrågasatta ersättningsreglerna skall äga tillämpning på personer vilka på grund av smittsam sjukdom eller annat smittsamt tillstånd förlorat sin arbetsförmåga. Lagstiftningen om ersättning åt bacillbärare bör därför avgränsas så, att ersättning utgår till den som blir föremål för ingripande för att hindra spridning av smitta och som icke på grund av smittsam sjukdom helt förlorat arbetsförmågan. Från lagstiftningens tillämplighetsområde uteslutes härigenom icke blott den, som vid smittsam sjukdom är berättigad till hel sjukpenning från allmän sjukkasse, utan även den, vars sjukhjälps-tid vid sjukdomen gått till ända och som fortfarande är arbetsoförmögen,

liksom den, som icke är sjukpenningförsäkrad men eljest skulle ägt uppbära hel sjukpenning vid sjukdomen. Denna ståndpunkt torde stå i överensstämmelse med vad utredningsmannen avsett.

Vad härefter angår lagstiftningens avgränsning i fråga om ingripanden avseende egendom och företag vill jag understryka, att det icke är meningen att ersättning enligt den här föreslagna lagstiftningen skall utgå i anledning av de åtgärder myndigheterna vidtager i sin regelmässiga kontrollerande verksamhet på hälsovårdens område. Vad det här kan bli fråga om att ersätta är förluster, som uppkommer vid extraordinära ingripanden. Jag är vidare ense med utredningsmannen om att ersättningsreglerna i denna del endast bör avse ingripanden i epidemibekämpande syfte. Den av någon remissmyndighet hävdade meningen, att ersättning i denna ordning jämväl borde utgå då åtgärder med stöd av hälsovårdsstadgan vidtages mot fabrik eller näring, kan jag alltså icke dela. På grund härav och då jag på förut anförda skäl anser ersättningsreglerna icke böra tillämpas på ingripanden enligt karantänkungörelsen kan jag ansluta mig till utredningsmannens förslag, att ersättning skall kunna utgå i vissa fall, då ingripandet skett med stöd av epidemilagen eller livsmedelsstadgan för att hindra spridning av smittsam sjukdom.

5. Ersättning åt tillfälliga bacillbärare

Utredningsmannen

Enligt utredningsmannens förslag skall ersättning åt tillfälliga bacillbärare, som är föremål för ingripande under högst 90 dagar i följd, utgå enligt ett system, huvudsakligen överensstämmande med det som är stadgat i lagen om allmän sjukförsäkring. Ersättningen skall sålunda bestämmas och utbetalas av allmän sjukkassa och utgå med samma belopp som vid sjukdom skulle ha utgått i sjukpenning eller hempenning jämte barn-tillägg därå, dock med den indirekta förhöjning av beloppet som följer av att någon karenstid ej skall tillämpas. Till grund för beloppets bestämmande skall läggas såväl obligatorisk som frivillig försäkring. Beträffande icke sjukpenningförsäkrade personer skall ersättning utgå som om vederbörande vore sjukpenningförsäkrad. Vad speciellt angår fria företagare, som ej är berättigade till tilläggssjukpenning, må ersättning för deras förluster på grund av hinder i näring med anledning av avstängning — i den mån de ej kan anses täckta genom ersättning motsvarande grundsjukpenningen och eventuell tilläggssjukpenning på grund av frivillig försäkring — sökas hos vederbörande länsstyrelse i den ordning som föreslås för ersättning för företagsförluster.

Betänkandet inledes i denna del med allmänna synpunkter på frågan om ersättningens storlek samt ordningen för dess bestämmande och utbetalande.

Utredningsmannen börjar med en beräkning i vilken utsträckning det kan förväntas att hälsovårdsnämnderna kommer att meddela beslut om avstängning och isolering. Någon statistik finns ej på detta område. Utredningsmannen anmärker att antalet ärenden angående ersättning åt bacillbärare i samband med 1953 års paratyfusedepidemi uppgick till knappt 1 000. Med ledning härav ävensom annat i betänkandet redovisat material anser utredningsmannen att man måhända kan räkna med att avstängningsfallen i hela landet normalt kan komma att uppgå till 500 om året. Under en omfattande epidemi kan antalet fall komma att öka betydligt.

Beträffande ersättningens storlek konstaterar utredningsmannen under hänvisning till vid betänkandet fogade sammanställningar över ersättningar, som Kungl. Maj:t beviljat kroniska bacillbärare och andra bacillbärare i ömmande omständigheter, att ersättningarna i regel varit ringa — för kroniska bacillbärare 40 å 50 kr. i månaden och för andra bacillbärare endast blygsamma belopp, i flertalet fall understigande den uppgivna inkomstförlusten.

Utredningsmannen lämnar härefter en redogörelse för de regler rörande ersättningens storlek, som upptagits i de tidigare förslagen i ämnet. Därvid erinras bl. a. om att enligt medicinalstyrelsens förslag 1947 ersättningen skulle bestämmas i överensstämmelse med vad som gällde enligt lagarna om försäkring för olycksfall i arbete och försäkring för vissa yrkessjukdomar. Detta förslag innebar sålunda att sjukpenningen skulle beräknas i förhållande till den årliga arbetsförtjänsten. Enligt lagarnas då gällande lydelse skulle sjukpenningens storlek ha kommit att växla mellan 1: 50 kr. om dagen för den, vars årliga arbetsförtjänst understeg 675 kr., och 9 kr. om dagen för den, vars årsinkomst uppgick till 4 725 kr. eller däröver.

Utredningsmannen framhåller vidare, att frågan, huruvida full ersättning borde utgå för uppkommande inkomstförlust, var föremål för övervägande under förarbetena till 1953 års paratyfusedepidemi. Med hänsyn bland annat till de betänkligheter, som anfördes mot att behandla sjuka och bacillbärare olika, ansågs det icke obilligt — i varje fall i frågans dåvarande läge — att ersättningen i någon mån begränsades. Enligt den då verkställda utredningen skulle ersättningen begränsas till 70 procent av inkomstbortfallet i den mån det ej överstege 30 kr. för dag med möjlighet till större ersättning i ömmande fall. Efter förslag av riksdagen höjdes emellertid procentsatsen till 80.

Utredningsmannen anför härefter.

Det har gjorts gällande att, eftersom en bacillbärarens avstängning från möjlighet att förvärva arbetsinkomst sker i samhällets intresse, full ersättning bör utgå. Häremot kan mera allmänt invändas, att man hittills ej velat godtaga en sådan syn på samhällets skyldigheter vid nödvändiga ingripanden mot den enskilde i det allmännas intresse. Om man nu inför generella regler om ersättning synes det i vart fall vara försvarligt att göra sådana mindre reduktioner av ersättningarna, som kan motiveras av

intresset för såväl den enskilde som det allmänna att man kan tillämpa ett enkelt schematiserat förfarande. Man bör ej heller bortse ifrån det statsfinansiella intresset att hålla ersättningarna nere. Även om den ersättningsfråga som här är aktuell ej representerar så avsevärda belopp att det statsfinansiella intresset kan sägas spela någon dominerande roll, torde den höra ses i sitt sammanhang såsom ett led i de statliga välfärdsanordningarna. Härtill kommer att såväl principiella som praktiska skäl kan anföras mot att behandla sjuka och bacillbärare så väsentligt olika i ersättningshänseende som full ersättning åt bacillbärare skulle innebära.

Utredningsmannen övergår härefter till frågan om ordningen för ersättningsbeloppens bestämmande och utbetalande.

Efter att ha konstaterat att ersättning åt bacillbärare, utom i samband med 1953 års paratyfusedemi, hittills fastställts av Kungl. Maj:t, redogör utredningsmannen för de olika lösningar i detta hänseende, som förordats i samband med de förut berörda förslagen. Av redogörelsen framgår att uppfattningarna svängt mellan att låta hälsovårdsnämnd eller annat lokalt organ bestämma ersättningarna och att lägga ärendena på central myndighet. Enligt 1919 års förslag skulle det sålunda ankomma på hälsovårdsnämnderna att bestämma ersättningarna. Medicinalstyrelsens förslag 1947 gick ut på att ärendena skulle handläggas av riksförsäkringsanstalten eller, som ett andrahandsalternativ, av medicinalstyrelsen. Enligt 1953 års kungörelse skulle ansökan om ersättning inges till länsstyrelsen, som efter erforderlig utredning med eget yttrande skulle översända handlingarna till statskontoret. Om det begärda beloppet understeg 2 000 kr., beslutade statskontoret i ärendet. I annat fall skulle statskontoret med eget yttrande översända handlingarna till Kungl. Maj:t för avgörande. Över statskontorets beslut kunde klagan föras hos Kungl. Maj:t.

Utredningsmannen anmärker, att förfarandet enligt 1953 års kungörelse medförde, att de ersättningsberättigade fick vänta länge på sin ersättning. Detta berodde enligt utredningsmannen till en del på att beslutanderätten tillkom en central myndighet, som måste kräva bevisning om avstängningen och det faktiska inkomstbortfallet. Dröjsmålet med ersättningarna innebar, anser han, en stor svaghet, eftersom man måste anta att flertalet ersättningsberättigade var i behov av löpande inkomst för sitt uppehälle.

Det är därför, fortsätter utredningsmannen, angeläget att vid den generella regleringen av ersättning till bacillbärare förfarandet anordnas så, att utbetalning kan ske löpande i anslutning till inkomstbortfallet. Härigenom kommer värdet av ersättningarna att avsevärt ökas för det stora flertalet ersättningsberättigade.

Enligt utredningsmannen skulle en sådan ordning vinnas om ersättningsfrågan löses i anslutning till lagen om allmän sjukförsäkring.

Visserligen — framhåller utredningsmannen — uppnår man det principiellt riktigaste resultatet, om ersättningen utgår på grundval av den

inkomst vederbörande styrker sig ha gått miste om, men med denna metod är det knappast möjligt att använda sjukkassorna som organ för bestämmandet av ersättningarna. Han betonar att deras organisation och arbetsformer förutsätter enkla regler vid handhavandet av ersättningsärendena; prövningen måste begränsas till ett enkelt konstaterande av inkomstbortfallets storlek, exempelvis genom intyg från arbetsgivare, och ett rutinmässigt bestämmande av ersättningsbeloppet på grundval därav. Man kan alltså enligt utredningsmannen ej ålägga kassorna att ombesörja utredning och göra en verklig prövning av inkomstbortfallet. Då skulle nämligen — särskilt vid större epidemier — sjukkassorna ställas inför stora problem och en besvärande arbetsbelastning uppkomma, som säkerligen skulle medföra att utbetalningen av ersättningarna avsevärt fördröjdes.

Om man i stället an knyter ersättningsreglerna till sjukförsäkringen, blir — anför utredningsmannen vidare — huvudprincipen den att envar som enligt sjukförsäkringslagen vid sjukdom är tillförsäkrad sjukpenning även vid ingripanden av ifrågavarande slag erhåller en mot sjukpenningen svarande ersättning.

Utredningsmannen gör härefter en närmare undersökning av hur en lösning av ersättningsfrågan i anslutning till sjukförsäkringen skulle gestalta sig och av vilka ändringar och tillägg som därvid skulle erfordras samt anför.

Enligt sjukförsäkringen är envar som har en årsinkomst av förvärvsarbete av minst 1 200 kr. sjukpenningförsäkrad för en grundsjukpenning av 3 kr. för dag. Därjämte är sjukpenningförsäkrad medlem, vars årsinkomst av tjänst, dvs. anställning hos arbetsgivare, uppgår till minst 1 800 kr., försäkrad för tilläggsjukpenning, som till storleken bestäms av den sjukpenningklass han tillhör. Sjukpenningen är alltså i dessa fall direkt avvägd med hänsyn till inkomstens storlek. Annan sjukpenningförsäkrad medlem som har inkomst av förvärvsarbete kan frivilligt försäkra sig för ett tillägg till sjukpenningen, som då avväges i förhållande till hans inkomst. Inom sjukförsäkringen finns alltså en redan verkställd klassificering av mycket stora grupper inkomsttagare. Det förefaller då naturligt att utnyttja den klassificering av inkomsttagarna som sålunda redan skett enligt sjukförsäkringen. Fördelarna därmed är uppenbara. En sådan lösning skulle omfatta mycket stora grupper inkomsttagare och i alla dessa fall skulle ytterligare utredning om den förlorade inkomsten icke behövas. Varje sådan inkomsttagare skulle på ett snabbt och enkelt sätt kunna få den ersättning som han är i behov av för sitt uppehälle enligt samma princip som om han gått miste om inkomsten på grund av sjukdom. Sjukassorna har redan en verkställd beräkning av årsinkomsten och den enda ytterligare utredning som skulle behöva anskaffas vore bevis om ingripandets innebörd och tiden för avstängning från arbete.

En svårighet vid tillämpningen av metoden att anknyta ersättningsreglerna för bacillbärare till sjukpenningförsäkringen är, att vissa kategorier faller utanför denna försäkring och att för andra kategorier försäkringen ej är fullständigt utbyggd. Innan man går in på frågan hur dessa speciella problem kan tänkas bli lösta, bör man emellertid se hur

metoden i stort verkar, hur ersättning enligt reglerna i sjukförsäkringslagen utfaller för det övervägande antal det här är fråga om, nämligen löntagarna.

Den viktigaste frågan blir, menar utredningsmannen, om denna ersättning åt bacillbärare kan anses skäligen eller om den med hänsyn till ersättningens natur är för låg. Sjukpenningen bygger på den s. k. inkomstbortfallsprincipen, d. v. s. man har avpassat sjukpenningens storlek efter storleken av den inkomst som faller bort vid sjukdom med beaktande av att sjukpenningen är skattefri. Vid utarbetandet av sjukpenningsskalan utgick man från att kompensationen i form av sjukpenning skulle motsvara omkring två tredjedelar av inkomstbortfallet i skalans högre inkomstlägen sedan skatteavdrag gjorts. Av flera olika skäl — bland annat med hänsyn till risken för överförsäkring för flera inkomsttagare — stannade man vid denna kompensationsgrad. Mot högre kompensationsgrad åberopades under förarbetena till sjukförsäkringslagen bland annat att det skulle medföra risk för missbruk av försäkringsförmånerna genom simulation och aggrava-tion. Ett sådant skäl kan enligt utredningsmannen icke åberopas när det gäller ersättning åt bacillbärare. Med hänsyn härtill ävensom till naturen av denna ersättning anser han det kunna ifrågasättas, om icke ersättningen bör vara förmånligare än sjukpenningersättningen.

En förbättring av bacillbärarnas ersättning i jämförelse med de sjukas kan uppnås genom att man utesluter den för de sjuka bestämda k a r e n s t i d e n av tre dagar. Ifråga om ersättning åt bacillbärare finns enligt utredningsmannens uppfattning icke något skäl att fastställa någon karenstid, utan ersättning bör utgå redan från isoleringstidens början. Om man beaktar att isoleringstiden för en bacillbärare ofta är av förhållandevis kort varaktighet, innebär slopandet av karenstiden en icke obetydlig höjning av ersättningsbeloppen.

När man bedömer ersättningsbeloppens storlek i jämförelse med det faktiska bortfallet av dagsinkomst, måste man, förklarar utredningsmannen, jämväl hålla i minnet att sjukpenning utgår för dag och alltså även för helgdag, även om något inkomstbortfall ej inträffar den dagen. Detta är av särskild betydelse då man jämför ersättningsbeloppet med timavlönning eller daglön. Vid en jämförelse mellan ersättning åt sjuka och bacillbärare anser han även böra beaktas, att bacillbäraren i regel har sin arbetskraft i behåll så att han, även om han är avstängd från att utföra sitt vanliga arbete och förlorar sin arbetsinkomst, i många fall torde kunna utträta ett visst mått av arbete i sitt hem eller på den plats, där han eljest är isolerad.

Stor betydelse vid bedömningen av ersättningsbeloppen i jämförelse med dagsinkomsten tillägger utredningsmannen det förhållandet att ersättningen åt bacillbärare, i likhet med vad som gäller för sjukpenning, föreslås bli skattefri.

I särskilda tabeller belyses storleken av kompensationsgraden i olika in-

komstlāgen enligt sjukförsäkringslagen. Siffrorna grundar sig på preliminärskatten i en ort tillhörande ortsgrupp III och med statlig inkomstskatt beräknad efter 110 procent av grundbeloppet samt med en sammanlagd kommunal utdebitering av 14 kr. per skattekrona. Vidare har presumerats att tiden sammanfaller med de veckor eller månader, för vilka preliminärskatteavdragen beräknats. Tabellerna har följande utseende.

Kompensation för ogift person utan barn

Inkomstgränser	Sjukpenning under de första 90 dagarna	Veckolön vid klassmitten	Veckolön vid klassmitten efter källskatteavdrag	Kompensation			
				första sjukveckan		därefter följande sjukveckor under de första 90 dagarna	
kr	kr	kr	kr	kr	%	kr	%
1 200— 1 800	3	29	27	12	44,4	21	77,8
1 800— 2 400	4	40	36	16	44,4	28	77,8
2 400— 3 000	5	52	44	20	45,5	35	79,5
3 000— 3 600	6	63	52	24	46,2	42	80,8
3 600— 4 200	7	75	60	28	46,7	49	81,7
4 200— 5 000	8	88	70	32	45,7	56	80,0
5 000— 5 800	9	104	81	36	44,4	63	77,8
5 800— 6 800	10	121	93	40	43,0	70	75,3
6 800— 8 400	12	146	110	48	43,6	84	76,4
8 400—10 200	14	179	133	56	42,1	98	73,7
10 200—12 000	16	213	153	64	41,8	112	73,2
12 000—14 000	18	250	179	72	40,2	126	70,4
14 000—	20	288 ¹	201	80	39,8	140	69,7

¹ Beräknad för en årslön av 15 000 kr.

Kompensation för gift person¹ med ett barn tillägg av 3 kr per dag³

Inkomstgränser	Sjukpenning under de första 90 dagarna	Veckolön vid klassmitten	Veckolön vid klassmitten efter källskatteavdrag	Kompensation			
				första sjukveckan		därefter följande sjukveckor under de första 90 dagarna	
kr	kr	kr	kr	kr	%	kr	%
1 200— 1 800	3	29	28	24	85,7	42	150,0
1 800— 2 400	4	40	38	28	73,7	49	128,9
2 400— 3 000	5	52	48	32	66,7	56	116,7
3 000— 3 600	6	63	56	36	64,3	63	112,5
3 600— 4 200	7	75	66	40	60,6	70	106,1
4 200— 5 000	8	88	76	44	57,9	77	101,3
5 000— 5 800	9	104	86	48	55,8	84	97,7
5 800— 6 800	10	121	97	52	53,6	91	93,8
6 800— 8 400	12	146	115	60	52,2	105	91,3
8 400—10 200	14	179	140	68	48,6	119	85,0
10 200—12 000	16	213	163	76	46,6	133	81,6
12 000—14 000	18	250	192	84	43,8	147	76,6
14 000—	20	288 ²	218	92	42,2	161	73,9

¹ Gift person, vars hustru ej har egen inkomst eller har inkomst understigande 2 000 kr.

² Beräknad för en årslön av 15 000 kr.

³ Innebär att vederbörande har fem eller flera barn.

Utredningsmannen understryker under hänvisning till tabellerna den stora betydelsen vid kortare perioder av att karenstiden bortfaller och anför.

Medan kompensationen första veckan för sjuk ogift person utgör 39,8—46,7 procent, kommer den för en bacillbärare att uppgå till 69,7—81,7 procent. För en ogift person med en veckolön av 179 kr. återstår efter källskatteavdraget 133 kr. Den sjukpenning han uppbär utgör 14 kr. om dagen eller för 7 dagar 98 kr. Han får sålunda vidkännas en minskning i sin veckoinkomst av 35 kr. eller 5 kr. om dagen. Kompensationen är något högre i de lägre inkomstgrupperna — högst vid en veckoinkomst av 75 kr. — och något lägre i de högre inkomstgrupperna. Högsta ersättning utgör 20 kr. om dagen, men därvid är att märka att förmånen av skattefrihet blir betydande för de högre inkomsttagarna. För gift person med ett barntillägg av 3 kr. per dag (fem eller flera barn) blir kompensationen procentuellt åtskilligt högre. Har han en veckolön av 179 kr., återstår efter källskatteavdraget 140 kr. Den sjukpenning han uppbär utgör 14 kr., vartill kommer barn-tillägg 3 kr. För 7 dagar uppbär han 119 kr. och får sålunda vidkännas en minskning i sin veckoinkomst av 21 kr. eller 3 kr. om dagen. För de minsta inkomsttagarna — upp till 88 kr. i veckan — blir kompensationen i detta fall större än det verkliga inkomstbortfallet, i den lägsta gruppen 150 procent.

En fördel med att bestämma ersättningen åt bacillbärare till samma belopp som sjukpenningen anser utredningsmannen vara att gränsdragningen mellan sjuk och bacillbärare utom beträffande karenstiden blir utan betydelse för den enskilde. Denna gränsdragning torde, påpekar han, ofta vara vanskelig att göra, särskilt när det gäller en person som först varit sjuk och där-efter hålles isolerad på grund av smittfara. Ur administrativ synpunkt skulle det slutligen vara förmånligt om sjuk-kassorna alltid hade att räkna med samma ersättning per dag, vare sig det gällde sjukdom eller isolering av bacillbärare. Det skulle ytterligare förenkla utbetalningssystemet.

Om det sålunda synes vara möjligt och lämpligt att i det stora antalet fall tillämpa det system, som är reglerat i lagen om allmän sjukförsäkring, även för ersättning åt bacillbärare, återstår emellertid, fortsätter utredningsmannen, att undersöka huruvida det går att i samma ordning lösa frågan om sådan ersättning även då vederbörande ej är medlem av sjuk-kassa eller bestämmelserna om sjukpenningförsäkring ej gäller eller ej gäller i full utsträckning. Det är främst de som är under 16 år, vissa utlänningar, vissa arbetstagare som enligt beslut av Konungen är undantagna samt de som ej har en årlig inkomst av minst 1 200 kr. Att här måste vara fråga om fåtaliga fall framgår av de uppgifter som tidigare lämnats angående det totala antal bacillbärare man har att räkna med.

Hinder synes utredningsmannen ej möta att inpassa även de nu nämnda kategorierna i det ifrågasatta systemet. I princip bör dessa personer, menar han, behandlas på samma sätt som om de varit sjukpenningförsäkrade. De bör ej komma i vare sig bättre eller sämre ställning därför att de lagtekniskt ej direkt omfattas av systemet. En lösning synes honom lämpligen kunna ske på samma sätt som skett på ett likartat område, nämligen såvitt angår

yrkesskadeförsäkringen. Enligt yrkesskadeförsäkringslagen äger sålunda den skadade, om han under den s. k. samordningstiden eller del därav ej är försäkrad enligt sjukförsäkringslagen, rätt till ersättning med belopp, som han skulle ha ägt uppbära i sjukpenning från allmän sjukkassa, därest han omfattats av den obligatoriska sjukförsäkringen.

Ersättning åt den som har inkomst av förvärvsarbete men som icke är sjukpenningförsäkrad enligt sjukförsäkringslagen bör sålunda enligt utredningsmannens mening utgå med belopp motsvarande vad som skulle ha utgått, därest den ersättningsberättigade varit obligatoriskt sjukpenningförsäkrad. Vad beträffar den största kategorien, de som har mindre årsinkomst än 1 200 kr., uppkommer inga svårigheter, eftersom den ersättning, som i dessa fall skall utgå, alltid stannar vid grundsjukpenningens belopp, 3 kr. om dagen. Vad beträffar de personer av nu ifrågavarande kategorier som har högre årsinkomst än 1 200 kr. — säkerligen ett ganska begränsat antal — får sjukkassan i samma ordning som för sjukkasemedlemmar bestämma årsinkomsten och med ledning därav inordna dem i de sjukpenningklasser de skulle tillhört om de varit sjukpenningförsäkrade.

Med årsinkomst av förvärvsarbete förstås i sjukförsäkringslagen den för år beräknade inkomst i penningar eller naturaförmåner, som någon kan antagas komma att tills vidare åtnjuta av sådant arbete. När man har att i förevarande sammanhang taga ställning till frågan om vederbörande har inkomst av förvärvsarbete bör man, anser utredningsmannen, i viss utsträckning taga hänsyn även till mera tillfälliga arbetsinkomster. Om en arbetslagare innehar en anställning som kan beräknas fortsätta, icke tills vidare utan för en bestämd tid t. ex. en eller ett par månader, synes det rimligt, att han blir berättigad till ersättning, om han drabbas av ett ingripande av förevarande slag.

Skulle det ej anses möjligt eller lämpligt att låta sjukkassorna taga hand om ärenden av senast nämnda slag, får de, fortsätter utredningsmannen, handläggas av annan myndighet. Att uppdraga handläggningen av dessa ärenden åt något centralt organ synes honom icke böra komma i fråga. En sådan anordning är med de föreslagna reglerna om ersättningens storlek icke påkallad för att nå en enhetlig bedömning av ärendena. Ur administrativ synpunkt skulle vidare ett sådant system bli alltför tungt och utbetalningen av ersättning skulle avsevärt fördröjas. En möjlighet vore att uppdraga åt hälsovårdsnämnderna att handlägga ärendena. Det skulle emellertid för hälsovårdsnämnderna innebära en helt ny uppgift, och det synes utredningsmannen vanskligt att uppdraga åt ett annat lokalt organ än sjukkassorna att tillämpa sjukförsäkringslagens bestämmelser i ifrågavarande hänseende med bland annat beräkning av den inkomst, som skall läggas till grund för beloppets bestämmande. Lämpligaste alternativ till sjukkassornas handläggning av ärendena förefaller utredningsmannen vara att uppdraga åt länsstyrelserna att i första instans handlägga dem. En sådan an-

ordning skulle också vara naturlig ur den synpunkten, att i det följande förslås att vissa ersättningsärenden — nämligen de som angår företagarför-luster och ersättning åt kroniska bacillbärare — skall handläggas av länsstyrelserna. Främst med hänsyn till att det måste te sig främmande att uppdraga åt länsstyrelserna att tillämpa vissa bestämmelser i sjukförsäkringslagen och räkna ut ersättningar, som skall direkt motsvara sjukpenning enligt sjukförsäkringen, framstår det för utredningsmannen såsom önskvärt att en sådan anordning kan undvikas.

En särskild fråga är, förklarar han, huruvida den nu ifrågasatta metoden för bestämmande av ersättning åt bacillbärare kan anses godtagbar, då fråga är om fria företagare, som icke är berättigade till tilläggs sjukpenning. Personer tillhörande denna kategori skulle, liksom vid sjukdom, få nöja sig med grundsjukpenningen 3 kr. om dagen. De personer, det här är fråga om, är lantbrukare, hantverkare, handlande och andra fria företagare, som ej har löneinkomst. Grundsjukpenningen syftar i dessa fall till att bereda ett visst mått av hjälp och utgöra ett bidrag till täckande av de kostnader, som uppkommer vid sjukdom. Det har icke befunnits möjligt att i alla lägen obligatoriskt tillförsäkra denna grupp fullt skydd för inkomstbortfall vid sjukdom. Tanken har emellertid varit att grundsjukpenningen för ifrågavarande personer skall kunna frivilligt kompletteras med en tilläggs sjukpenning, som tillsammans med grundsjukpenningen lämnade en skälig kompensation för det av sjukdomen föranledda inkomstbortfallet.

Utredningsmannen fortsätter.

Inkomsttagare som nyss nämnts må sålunda jämlikt sjukförsäkringslagen genom frivilliga avgifter försäkra sig hos den centralsjukkassa han tillhör för erhållande av tillägg till grundsjukpenningen. Tillägget må uppgå till högst så stort belopp, att sjukpenningen jämte tillägg motsvarar sjukpenningen i den sjukpenningklass medlemmen skulle ha tillhört, om hela hans årsinkomst av förvärvsarbete utgjort inkomst av tjänst. Man får dock icke vara frivilligt försäkrad så, att då hel sjukpenning utgår sjukpenningtillägget tillsammans med de förmåner, den försäkrade äger uppbära enligt den obligatoriska sjukpenningförsäkringen, och den lön eller ersättning, vartill han eljest må vara berättigad under sjukdom, för dag räknat uppgår till högre belopp än en fyrahundrafemtiondel av hans årsinkomst av förvärvsarbete. Sistnämnda regel har tillkommit för att förhindra överförsäkring. Tanken är att en medlem ej skall få vara frivilligt försäkrad så att hans sammanlagda förmåner under sjukdom uppgår till mer än 80 procent av hans genomsnittliga dagsinkomst av förvärvsarbete. För vissa gifta kvinnliga sjukkassemedlemmar gäller särskilda regler om frivillig försäkring för sjukpenningtillägg. Tillägget uppgår i dessa fall till 1, 2 eller 3 kr. för dag.

Med hänsyn till att en självständig företagare ej sällan kan vara arbetsförmögen under någon tid, utan att detta medför någon mera kännbar ekonomisk påfrestning, och alltså i sådana fall något behov av en efter inkomsten avpassad kontant sjukhjälp ej kan anses föreligga under den

första sjukdomstiden, har man beträffande den frivilliga försäkringen infört särskilda karenstider. Försäkringen kan sålunda meddelas på villkor antingen att tillägget skall utgå omedelbart efter det den vanliga karenstiden, 3 dagar, tilländalupit eller ock att tillägget skall utgå först efter det sjukpenning på grund av den obligatoriska försäkringen under en sjukperiod utgivits för 15, 30 eller 90 dagar.

Vidare må här nämnas att sjukkasemedlem, vilken till följd av studier eller annan utbildning, som beräknas pågå minst ett halvt år, äger hos centralsjukkasen frivilligt försäkra sig för erhållande av sjukpenning eller tillägg till den sjukpenning, som han äger uppbära på grund av den obligatoriska försäkringen. Sjukpenningen må utgöra 3, 4, 5 eller 6 kr. per dag, dock högst det av dessa belopp, som motsvarar skillnaden mellan 6 kr. och sjukpenningen på grund av den obligatoriska försäkringen. Å sådan sjukpenning utgår även barntillägg. Karenstiden utsträcker i dessa fall till 18 dagar.

Beträffande den frivilliga försäkringen må i övrigt i detta sammanhang nämnas, att sådan försäkring i regel må meddelas endast om medlemmen ej fyllt 55 år och har god hälsa. Vidare må anmärkas att statsbidrag utgår för den frivilliga försäkringen med viss procent.

Utredningsmannen anser, att om någon enligt nyssnämnda bestämmelser för fall av sjukdom frivilligt skaffat sig ett skydd mot inkomstbortfall utöver den obligatoriska försäkringen bör det komma honom till godo även vid ingripanden av förevarande natur. Med den utformning reglerna om den frivilliga försäkringen fått, kan man, menar utredningsmannen, utgå ifrån att sjukpenningen även i dessa fall blir avpassad efter årsinkomsten. Genom att särskilda regler införts för att förhindra överförsäkring föreligger garanti mot att ersättning kommer att utgå med för högt belopp. Betänkligheter synes honom ej heller böra föreligga mot ersättning åt studerande och med dem jämställda med utgångspunkt från deras frivilliga sjukförsäkring. Visserligen skiljer sig denna kategori från de tidigare behandlade därigenom, att något egentligt inkomstbortfall i regel icke uppstår vid sjukdom eller isolering. Samma skäl som talar för att man åt dem berett skydd vid sjukdom kan emellertid enligt utredningsmannens mening åberopas även när det gäller ingripanden av förevarande art. Genom att t. ex. en studerande ålägges isolering under viss tid kan ett ekonomiskt avbräck tillfogas honom bland annat såtillvida, att studietiden förlänges och studiekostnaderna därigenom ökar. Anledning synes utredningsmannen därför icke föreligga att göra undantag för denna grupp. För dem som sålunda har frivillig försäkring för sjukpenning eller tillägg därå bör alltså den sammanlagda sjukpenningen kunna läggas till grund vid ersättningens bestämmande.

Emellertid torde det, yttrar utredningsmannen härefter, finnas betydande grupper som har inkomst av annan förvärvsverksamhet än tjänst men som icke har begagnat sig av möjligheten att genom frivillig försäkring utöka skyddet vid sjukdom. I dessa fall bör ytterligare ersättning kunna utgå i

den ordning som föreslås beträffande företagarförluster. Utredningsmannen anför härom.

För dessa inkomsttagare kommer då ersättning för ingripande att beräknas på den sjukpenning som de äger uppbära vid sjukdom, d. v. s. grundsjukpenningen. Såsom nämnts utgör denna endast 3 kr. per dag och det kan i många fall kanske synas vara ett alltför lågt belopp såsom ersättning vid avstängning. Man får emellertid beakta, att denna kategori i regel utgöres av personer som driver egen verksamhet. Det avbräck som tillfogas en sådan person genom ett ingripande är i regel icke att betrakta såsom en förlust av viss arbetsinkomst per dag. Man kommer här i stället in på företagarförluster. Avstängningen kan medföra visst avbräck i rörelse, som icke kan bestämmas enligt generella, schematiska regler. Ett skäligt resultat kan i regel uppnås endast genom att man i varje särskilt fall prövar storleken av den lidna förlusten. Denna förlust torde då lämpligen böra ersättas i den ordning som föreslås för företagarförluster. Att personer tillhörande denna grupp genom att de är anslutna till den obligatoriska sjukpenningförsäkringen automatiskt erhåller visst belopp i ersättning bör icke utgöra hinder för att de i särskild ordning får ersättning för avbräck i rörelse. Därvid får man beakta den ersättning som redan erhållits genom sjukkassa.

På grund av vad nu anförts finner utredningsmannen det möjligt att komma till ett i stort sett tillfredsställande resultat, om ersättningarna åt bacillbärare anslutes till lagen om allmän sjukförsäkring. Skulle det anses att den på föreslaget sätt beräknade ersättningen blir för låg, synes honom hinder ej föreligga att, med bibehållande av sjukpenningförsäkringen som grund för ersättningens bestämmande, höja beloppen genom visst procentuellt tillägg. Ett sådant tillägg torde ej komplicera förfarandet i någon högre grad.

Fördelarna för den enskilde med det föreslagna systemet ligger, säger han, i öppen dag. Man har fasta regler att gå efter och vet sålunda vad man har att räkna med. Genom att utbetalning sker genom sjukkassorna kan ett ärende av förevarande slag handläggas lika snabbt som ett ärende angående vanlig sjukpenning.

Fördelarna ur administrativ synpunkt att kunna anlita den organisation som redan finnes för sjukförsäkringen är enligt utredningsmannens uppfattning ävenledes uppenbara. Utöver vad redan anförts i det hänseendet påpekas, att sjukkassorna, som enligt sjukförsäkringslagen har att utöva sjukkontroll, torde vara väl lämpade och rustade att utöva den kontroll, som även i förevarande sammanhang är erforderlig. Så bör t. ex. kontroll ske av att den ersättningsberättigade iakttagit av läkare, hälsovårdsnämnd eller sjukkassa givna föreskrifter samt att han icke underlåter att anmäla till kassan när han återupptar sitt ordinarie arbete eller eljest sådana förhållanden föreligger att ersättning icke bör utgå eller att ersättningen bör nedsättas. Vidare vinnes, tillägger utredningsmannen, med det föreslagna systemet på ett enkelt och effektivt sätt kontroll över att icke såväl sjuk-

ersättning som ersättning av nu ifrågavarande slag utgår samtidigt till samma person.

För sjukkassornas del torde, anför utredningsmannen, en anordning sådan som den här ifrågasatta under normala förhållanden medföra endast jämförelsevis ringa administrativt besvär. Han räknar vidare med att även under mera omfattande epidemier kassorna utan alltför stora påfrestningar kan handha ärendena, eftersom det gäller att tillämpa i stort sett samma bestämmelser som i fråga om sjukpenning och att räkna ut ersättningens belopp enligt samma grunder som om fråga vore om sjukpenning. Den ytterligare utredning som kommer att erfordras blir främst ett bevis från hälsovårdsnämnden angående ingripandet samt utredning, huruvida avstängd person som är anställd i statlig eller kommunal tjänst uppbär lön under avstängningen eller ej. Ett visst merarbete uppkommer i fråga om de ärenden, där tidigare verkställd inkomstberäkning ej finns och klassificering med hänsyn till inkomsten måste ske. Utredningsmannen förmodar, att dessa ärenden dock blir så pass fåtaliga att merarbetet ej blir alltför betungande.

Beträffande frågan om ersättning därför åt kassorna skulle man, anför utredningsmannen, kunna tänka sig en sådan lösning, att kassan erhöle viss ersättning för varje av kassan handlagt ärende. Emellertid är det enligt hans mening vanskligt att förutse i vilken utsträckning kassorna kommer att belastas. Normalt torde belastningen bli av så ringa omfattning att någon särskild ersättning till kassorna icke behöves ifrågakomma. Vid en större epidemi kan dock ärendenas antal medföra att vissa sjukkassor belastas i mycket stor utsträckning och nödgas anställa ytterligare personal m. m. I dylika lägen kan det enligt utredningsmannens uppfattning framstå som skäligt att staten bidrager till täckandet av kassornas merkostnader. Med hänsyn till nu angivna förhållanden synes man, förklarar han, icke böra i förväg fastställa vissa normer för sådant bidrag. I stället torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att, när så finnes påkallat, bestämma om ersättning åt kassorna.

Utbetalningen av ersättningarna bör enligt utredningsmannen ordnas så, att sjukkassorna förskotterar erforderliga belopp samt att det av statsmakterna för ändamålet anvisade anslaget disponeras av tillsynsmyndigheten — riks försäkringsanstalten — som efter rekvisition utbetalar till kassorna vad de visar sig ha utgivit till bacillbärare. Närmare bestämmelser om förfarandet anser han få utfärdas av riks försäkringsanstalten.

Sjukförsäkringslagens regler om besvär m. m. bör enligt utredningsmannens mening äga tillämpning även beträffande nu ifrågavarande ersättningsärenden. De innebär, att klagan över sjukkassas beslut i ersättningsärende föres hos riks försäkringsanstalten. Mot anstaltens beslut må talan föras endast efter särskilt tillstånd av anstalten enligt de i sjukförsäkringslagen angivna bestämmelserna.

Utredningsmannen behandlar härefter frågan för hur lång tid ersättning åt bacillbärare bör utgå.

De ärenden rörande kroniska bacillbärare, som prövats av Kungl. Maj:t under åren 1932—1955, har icke uppgått till större antal än 130. Utredningsmannen framhåller, att utredningen i ärendena ger vid handen, att det dock är förenat med särskilda svårigheter att i dessa fall beräkna inkomstbortfallets storlek. Beslutet om ingripandet, såvitt angår inskränkningar i fråga om det arbete, varmed bacillbäraren må taga befattning, och övriga särskilda föreskrifter torde ofta utformas med hänsyn till de särskilda omständigheterna i varje enskilt fall, varför det enligt utredningsmannens uppfattning torde vara nödvändigt att tillämpa andra principer för bestämmande av ersättning åt kroniska bacillbärare än åt övriga. Han finner det således ofrånkomligt att draga en gräns mellan de båda kategorierna och därmed även att bestämma den tid, under vilken ersättning enligt de förut förordade reglerna skall utgå.

Utredningsmannen erinrar om att, såsom tidigare nämnts, det stundom först efter kanske ett år med säkerhet kan konstateras att fråga är om kroniskt smittbärande. Detta förhållande anser utredningsmannen dock icke hindra att man vid reglernas utformning drar gränsen betydligt snävare och — även om kroniskt smittbärande ej med säkerhet kan fastslås — i ersättningshänseende behandlar fallen som kroniska.

Vidare erinrar utredningsmannen i detta sammanhang om att i de fall, då Kungl. Maj:t beviljat ersättning åt andra bacillbärare än kroniska, avstängningstiden i flertalet fall rört sig om 10—20 dagar och i några fall överstigit 3 månader. Den genomsnittstid om 25 dagar, som avstängningen i dessa fall varat, kunde emellertid knappast anses representativ för samtliga bacillbärare, enär ersättning sannolikt ej begärts i det stora antal fall, då avstängningstiden varit helt kort.

Om gränsen drages vid en tid av tre månader, kommer alltså så gott som samtliga fall som icke är kroniska att omfattas av reglerna för bacillbärare i allmänhet. En sådan gränsdragning synes utredningsmannen även från andra synpunkter lämplig. Den anknyter bl. a. till sjukförsäkringslagens bestämmelser såtillvida, att den sjukpenning som föreslagits skola läggas till grund för ersättningens beräkning är den som utgår under de tre första månaderna av en sjukperiod.

Remissyttrandena

Anknytningen av ersättningsreglerna till den allmänna sjukförsäkringen betecknas av flertalet remissinstanser som en synnerligen välfunnen och rationell lösning. Särskilt framhålles därvid de med en sådan lösning förknippade fördelarna från administrationssynpunkt, innebärande att en enkel och snabb handläggning av ärendena

erhålles samt att bacillbärare och sjuka kommer att ersättas efter i huvudsak samma regler. I intet av remissvaren förordas någon annan ordning för bestämmandet och utbetalandet av ersättningarna.

Länsstyrelsen i Kronobergs län anför härom bl. a.

Åtskilliga fördelar torde utan tvivel vara att vinna genom att ersättningen under de första nittio dagarna av avstängningstiden anknutes till sjukpenningförsäkringen enligt lagen om allmän sjukförsäkring och utbetalas genom sjukkassorna. — — — En lösning av ersättningsfrågan enligt principerna för sjukpenningförsäkringen skulle således kunna möjliggöra för envar inkomsttagare att snabbt och enkelt få den ersättning, som han är i behov av, på samma sätt som vid försäkring mot inkomstbortfall på grund av sjukdom. Det enda alternativet till denna metod för bestämmande av ersättningen torde vara ett system motsvarande det som tillämpades i samband med paratyfusedemien år 1953, innebärande en prövning i administrativ ordning av varje anspråk på ersättning, därvid ersättningen bestämmes efter den faktiska inkomstförlust vederbörande åsamkats. Oavsett i vilken ordning dylika krav skulle komma att prövas torde icke kunna undvikas, att förfarandet bleve tungrott och tidskrävande till men för de ersättningsökande, i all synnerhet under en epidemi. Länsstyrelsen vill för sin del med den erfarenhet länsstyrelsen har från arbetet med ersättningsärendena i samband med den senaste paratyfusedemien icke förorda, att ett dylikt system införes beträffande andra än dem, som enligt förslaget skola betraktas såsom kroniska bacillbärare.

Rörande storleken av de ersättningar som skulle komma att utgå enligt utredningsmannens förslag, förklarar *länsstyrelsen i Kronobergs län, förste provinsialläkaren i Stockholms län* och *svenska arbetsgivareföreningen*, att ersättningsbeloppen är väl avvägda.

Socialstyrelsen, medicinalstyrelsen och *riksförsäkringsanstalten* menar att det är principiellt riktigt, att i huvudsak samma ersättningsbelopp utgår till sjuka och bacillbärare.

Med hänsyn till att ersättningsbeloppen föreslås skola bli skattefria och att särskild ersättning avses skola utgå även för bacillbärarens barn synes det *länsstyrelsen i Stockholms län* knappast finnas fog för invändning mot förslaget i denna del.

Enligt *tjänstemännens centralorganisation* vore det i och för sig icke orimligt om full ersättning för inkomstbortfallet utginge, men å andra sidan kunde det anses stötande, att en bacillbärare erhåller högre dagsersättning än en sjuk i samma inkomstläge. Organisationen tillstyrker därför utredningsmannens förslag men förutsätter, att sådana kompletterande överenskommelser träffas mellan vederbörande arbetsgivare och tjänstemännens organisationer, att den totala ersättningen till bacillbäraren icke försämras.

Landsorganisationen, som i denna fråga intar en från förslaget och från så gott som samtliga övriga remissinstanser avvikande ståndpunkt, erinrar om, att landsorganisationen redan i sitt över 1947 års utredning avgivna yttrande yrkade att i allt fall tillfälliga bacillbärare bereddes full ersättning för inkomstbortfallet. Landsorganisationen fortsätter.

LO har ingen anledning att frånfalla sin tidigare intagna ståndpunkt. Någon saklig motivering för en underkompensation kan inte sökas i den omständigheten, att man på sina håll hittills ej velat godtaga en sådan syn på samhällets skyldigheter vid ingripanden mot enskilda i det allmännas intresse, att den, mot vilken ingripandet riktats, skulle erhålla full ersättning för av åtgärden tillskyndad förlust. Till ett sådant argument må anmärkas att man — på samma håll — hittills ofta nog tvekat att erkänna själva rätten till ersättning över huvud taget.

Att motivera den av anslutningen till sjukförsäkringslagen följande underkompensationen med »intresset för såväl den enskilde som det allmänna av att man kan tillämpa ett enkelt schematiserat förfarande» anser LO icke vara hållbart. Med hänsyn till det normalt relativt ringa antalet avstängningsfall kan en ersättningsberäkning — på grundval av för sjukklassorna regelmässigt redan tillgängliga uppgifter — efter norm av det totala inkomstbortfallet icke medföra någon nämnvärd administrativ merbelastning eller någon större tidsutdräkt med utbetalningen. Lika litet kan statsfinansiella hänsyn åberopas mot full ersättning: därtill är frågan av alltför obehövlig ekonomisk storleksordning. I sammanhanget bör för övrigt beaktas att isoleringsåtgärderna, såsom redan framhållits, utgör ett led i den preventiva epidembekämpningen och i sin mån är ägnade att minska den statsfinansiella belastning, som vid epidemiens utbredning skulle följa av ökningen av statens bidrag till sjukförsäkringen.

Som ett allmänt argument mot full ersättning åberopar utredningsmannen att »såväl principiella som praktiska skäl kan anföras mot att behandla sjuka och bacillbärare så väsentligt olika i ersättningshänseende». Skälen ifråga utvecklas ej närmare. Med de praktiska skälen torde avses de administrativa hänsyn vilka redan berörts i det föregående. Vad den principiella sidan av saken angår vill LO anmärka att intet av de skäl, som kan anföras mot en sjukpenningförsäkring, innebärande full kompensation för inkomstbortfallet, föreligger i avseende å bacillbärare. En dylik kompensation inom sjukförsäkringen skulle innebära en betydande ekonomisk merbelastning såväl för de försäkrade som för staten. Men framför allt är i fråga om bacillbärarna risken för försäkringsmissbruk utesluten; en reduktion av ersättningen skulle för deras del lika litet som en karenstid kunna motiveras med att den motverkade ett obehörigt utnyttjande av ersättningsrätten. Det må också på nytt erinras om den skillnad som består mellan bacillbärare och sjuka därutinnan att isoleringen av de förstnämnda helt sker i samhällets intresse och icke tillgodoser något den enskildes vårdbehov. I sammanhanget förtjänar slutligen att framhållas att stats- och kommunalanställda i stor omfattning utfår oavkortad lön vid tjänstgöringsförbud på grund av smittofara.

Sammanfattande uttalar landsorganisationen, att inga hållbara skäl förebärts mot en ersättning åt tillfälliga bacillbärare, som motsvarar det faktiska inkomstbortfallet. Skulle det av praktiska skäl anses nödvändigt att bibehålla sjukpenningförsäkringen som grund för ersättningsbestämmande anser landsorganisationen intet hinder föreligga, att så som utredningsmannen antytt ersättningsbeloppen höjes genom procentuellt tillägg, vilket då bör avpassas så att det tillhoppa med grundersättningen genomsnittligt ger full kompensation för inkomstbortfallet. I senare sammanhang tillägger landsorganisationen, att om ersättning till bacillbärare kommer att utgå

enligt lagförslaget eller eljest understiga full kompensation så måste lagen tillföras en bestämmelse om befogenhet för länsstyrelse att, då omständigheterna är ömmande, medge ersättning utöver den lagstadgade.

I det av landsorganisationen överlämnade yttrandet från *svenska livsmedelsarbetareförbundet* hävdas, att full ersättning — givetvis med beaktande av skattefriheten — bör utgå till bacillbärare. Det anmärkes, att de föreslagna reglerna skulle för livsmedelsarbetarna leda till en ersättning motsvarande endast två tredjedelar av den normala inkomsten efter skatteavdrag. Förbundet uttalar sin anslutning till tanken att genom ett procenttillägg höja ersättningsbeloppen så att i princip full ersättning erhålles.

En *minoritet inom försäkringsrådet* ger uttryck för i stort sett samma synpunkter som anförts i landsorganisationens yttrande.

Hälsovårdsnämnden i Hälsingborg är av den uppfattningen, att ersättningen till bacillbärare bör vara högre än den som utgår vid sjukdom och motiverar denna sin mening med att bacillbäraren icke i eget utan i samhällets intresse måste avstå från att utnyttja sin arbetsförmåga.

Samma grund åberopar *Sveriges köpmannaförbund* för sin mening, att en tillfredsställande lösning av förevarande spörsmål blott vinnes, om bacillbärare i princip medges full ersättning för det av ingreppet föranledda inkomstbortfallet.

Slopandet av karenstiden tillstyrkes eller lämnas utan erinran i de flesta remissvaren. Förslaget möter dock i denna del gensaga från *statskontoret, länsstyrelsen i Jönköpings län och svenska sjukkassee förbundet* samt *en ledamot i försäkringsrådet*. *Statskontoret* anför till stöd för sin ståndpunkt.

Som utredningsmannen påpekat, kan den från sitt regelmässiga arbete avstängde bacillbäraren i många fall utnyttja sin arbetskraft på annat sätt. Han är således icke i lika hög grad som den sjuke begränsad i sin rörelseförmåga. I all synnerhet förefaller det opåkallat att slopa karenstiden för studerande och andra, för vilka gäller längre karenstid än den vanliga. Vid ett inordnande av bacillbärarna inom sjukkasserörelsen böra för övrigt avvikelser från de för sjukförsäkringen fastställda reglerna ske allenast om synnerligen starka skäl kunna åberopas för ett avsteg. Så kan icke anses vara fallet beträffande karenstid för bacillbärare.

I huvudsak samma synpunkter anläggas av övriga nämnda remissinstanser.

Svenska arbetsgivareföreningen vill också ifrågasätta, huruvida icke skäl talar för att tillämpa sjukförsäkringens karenstid jämväl för ifrågavarande slag av ersättningar.

Mot utredningsmannens förslag att även personer, som icke är medlemmar i sjukkassa, skall behandlas på samma sätt som om de varit sjukpenningförsäkrade har invändning icke gjorts i vidare mån än att *länsstyrelsen i Norrbottens län* påpekat, att sådan person kan tänkas vara skyddad mot inkomstbortfall genom försäkring, varför det bör före-

skrivas att ersättning skall utgå endast för den händelse kompensation för inkomstbortfallet ej erhålles på annat sätt.

Beträffande regleringen av ersättningen åt fria företagare och andra, som ej är berättigade till tilläggssjukpenning, anser riksförsäkringsanstalten och svenska sjukkasseförbundet, att endast den obligatoriska sjukpenningförsäkringen bör ligga till grund för bestämmandet av de ersättningar, som skall utbetalas av sjukkassorna. Riksförsäkringsanstalten anför vidare.

Det kan nämligen enligt riksförsäkringsanstaltens mening icke anses tillfredsställande, att ersättningens storlek göres beroende av om vederbörande begagnat möjligheten att teckna frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa — en möjlighet, som på grund av de för den frivilliga försäkringen gällande villkoren, bl. a. i fråga om ålder och hälsotillstånd, icke står alla till buds.

Vad beträffar frivilligt försäkrade hemmafruar och studerande må även framhållas, att ersättningen i många fall kan bli för hög, om deras förmåner enligt den frivilliga försäkringen tagas i beaktande vid ersättningens bestämmande. Särskilt i fråga om dessa kategorier torde gälla vad utredningsmannen anført, att bacillbärare i många fall torde kunna utträta ett visst mått av arbete i sitt hem eller på den plats, där han eljest är isolerad. Det må jämväl uppmärksammas, att för studerande gäller inom den frivilliga försäkringen en karenstid av 18 dagar (eller karenstidsförlängning med 15 dagar).

För de frivilligt försäkrade företagarna skulle utredningsmannens förslag medföra vissa icke önskvärda konsekvenser. Enligt förslaget skall företagare, som är frivilligt försäkrad, erhålla ersättning uteslutande från allmän sjukkassa, under det att företagare, som endast har grundsjukpenning, skall ha möjlighet att jämväl få ersättning i den ordning, som föreslås i fråga om företagarförluster. Ett sådant system kan medföra, att en frivilligt försäkrad företagare kommer i sämre ställning än andra företagare. Man kan nämligen icke, såsom utredningsmannen gjort, utgå från att den sammanlagda sjukpenningen för en frivilligt försäkrad företagare är avpassad efter årsinkomsten. I många fall har en företagare tillförsäkrat sig ett frivilligt sjukpenningtillägg, som väsentligt understiger det, som han är berättigad till. Enligt de föreslagna bestämmelserna kan resultatet i andra fall bli, att en frivilligt försäkrad företagare får en för hög ersättning. Såsom utredningsmannen anført, kan frivillig försäkring för företagare efter den försäkrades val meddelas med den vanliga karenstiden om 3 dagar eller med karenstidsförlängning om 15, 30 eller 90 dagar, beroende bl. a. på att en företagare under den första sjukdomstiden icke alltid har behov av en efter inkomsten avpassad kontant sjukhjälp. Har en företagare valt karenstidsförlängning med 15 eller 30 dagar, skulle han likväl bli berättigad till ersättning i anledning av den frivilliga försäkringen redan från den dag myndighetens ingripande träder i tillämpning. Skulle han ha valt en karenstidsförlängning med 90 dagar, synes han däremot enligt förslaget icke bli berättigad till ersättning motsvarande det frivilliga sjukpenningtillägget.

Utredningsmannens förslag i fråga om företagare innebär jämväl, att icke heller företagare, som äro obligatoriskt tilläggssjukpenningförsäkrade på grund av att de utöver inkomst av den egna verksamheten ha viss inkomst av tjänst, kunna erhålla ersättning i den för företagarförluster föreslagna

ordningen. Detta måste anses helt otillfredsställande, enär den obligatoriska sjukpenningen i sådana fall icke motsvarar företagarens årsinkomst av förvärvsarbete.

Enligt riksförsäkringsanstaltens mening böra alla de företagare, som äro bacillbärare, äga möjlighet att utöver den av sjukkassan utbetalade ersättningen erhålla ersättning i den ordning, som föreslås för företagarförluster.

Försäkringsrådet finner en rättvisare lösning av denna ersättningsfråga än den av utredningsmannen föreslagna lösningen kunna vinnas, därest företagaren som bacillbärare alltid tillerkännes ersättning med belopp motsvarande grundsjukpenning jämte det högsta sjukpenningtillägg, han skulle varit berättigad att frivilligt försäkra sig för.

Svenska arbetsgivareföreningen befarar, att den av utredningsmannen föreslagna bestämmelsen leder till olikartad bedömning och förordar i stället en regel av samma innehåll, som den av försäkringsrådet föreslagna.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län påpekar också att ersättningen till företagare, som är försäkrad för tillägssjukpenning till lägre belopp än han skulle varit berättigad till, enligt förslaget blir för låg. Statskontoret anser däremot skäl icke finnas, att mot inkomstbortfall skydda bacillbärare, som icke begagnat möjligheten att erhålla tillägssjukpenning.

Frågan om ersättning till sjukkassorna för dessas medverkan i den föreslagna understödsverksamheten beröres endast av svenska sjukasseförbundet. Förbundet menar, att kassorna enligt 58 § sjukförsäkringslagen bör kunna räkna med att bli gottgjorda för bestyret med ifrågasvarande ersättningar. Under alla förhållanden utgår förbundet från att skälig gottgörelse lämnas kassorna, därest administreringen tid efter annan skulle visa sig medföra merkostnader av icke ringa omfattning.

Rörande ersättningstidens maximering till 90 dagar för tillfälliga bacillbärare har flertalet instanser icke uttalat sig. Uttryckligen har denna gränsdragning för utbetalning från sjukkassa tillstyrkts av medicinalstyrelsen, försäkringsrådet, styrelsen för statens bakteriologiska laboratorium, förste provinsialläkaren i Norrbottens län, svenska sjukasseförbundet och landsorganisationen, den sistnämnda dock endast under förutsättning att ersättningen till kroniska bacillbärare i princip kommer att bereda full kompensation för inkomstbortfallet. Denna princip bör också enligt Sveriges köpmannaförbund gälla för såväl tillfälliga som kroniska bacillbärare, varför den föreslagna gränsdragningen mellan dessa kategorier enligt förbundets mening kan slopas.

Svenska livsmedelsarbetareförbundet finner ingen anledning att sätta gränsen i tiden lägre än ett år, då utredningsmannen själv konstaterat att så lång tid i vissa fall behövs för att man skall kunna avgöra om bacillbärarskapet är kroniskt.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anser på samma grund det kunna ifrågasättas, huruvida ersättningsfrågan bör omprövas redan efter 90 dagar i den för kroniska bacillbärare föreslagna ordningen. Länsstyrelsen förordar

i stället, att ersättningen fortfarande under ett år efter de första 90 dagarnas förlopp får utgå efter sjukförsäkringens principer, i förekommande fall alltså med belopp motsvarande reducerad sjukpenning.

Samma skäl som anförts för att ersättningsbeloppet per dag skall vara lika för sjuka och bacillbärare kan enligt *tjänstemännens centralorganisation* anföras för en likställighet beträffande ersättningstidens längd. Organisationen föreslår därför, att maximitiden för ersättning till bacillbärare enligt de för sjukpenningförsäkringen gällande grunderna utsträcker till 730 dagar.

Statskontoret är inne på samma tanke och tillägger, att särskilda åtgärder för att bereda kroniska bacillbärare ersättning då kan inskränkas till att avse tiden efter nämnda 730 dagar.

Departementschefen

Huvudparten av de personer, vilka såsom smittförande kan förväntas bli avstängda från sitt dagliga arbete, torde vara arbetstagare som för sitt uppehälle är beroende av sin löpande inkomst. Såsom utredningsmannen framhållit, är det därför av största vikt att man vid utformandet av regler om ersättning åt bacillbärare utgår från ett förfarande, som kan tillgodose nämnda behov. Det stora flertalet medborgare omfattas av den allmänna sjukförsäkringen. Den av utredningsmannen föreslagna lösningen att låta sjukförsäkringen bestämma och utbetala ersättningen i samma ordning som sjukpenningen synes mig från nyssnämnda utgångspunkt vara den bästa tänkbara. I själva verket torde det knappast vara möjligt, att genom något annat nu befintligt organ åstadkomma en i omedelbar anslutning till inkomstbortfallet fortlöpande utbetalning av ersättningen. Utredningsmannens förslag har också i denna del vunnit allmänt gillande bland remissinstanserna.

På sätt utredningsmannen närmare utvecklade förutsätter sjukförsäkringskassornas medverkan enkla regler för bestämmandet av ersättningarna. Det kan icke komma i fråga att på kassornas personal lägga en prövning från fall till fall av inkomstförlustens storlek. Härför skulle nämligen krävas bl. a. en uppskattande och bevisvärderande verksamhet, som icke lämpligen kan åläggas denna personal. Utredningsmannen förordar i stället en ännu fastare anknytning av ersättningsreglerna till sjukförsäkringen. Han anser sålunda, att ersättning åt bacillbärare bör utgå med samma belopp för dag räknat som skulle utgått i sjukpenning och barntillägg under de första 90 dagarna under en och samma sjukperiod, därest bacillbäraren varit sjuk. Därigenom skulle vinnas, att för mycket stora grupper av inkomsttagare någon särskild beräkning av ersättningens storlek per dag icke skulle erfordras, enär detta redan skett genom bestämmandet av sjukpenningklass. Den viktigaste frågan i detta sammanhang blir då huruvida det kan anses skäligt att bacillbärare får åtnöjas med ersättningsbelopp av samma storlek som sjukpenningen. Utredningsmannens ståndpunkt i detta avseende är, att ersätt-

ningen till dem bör vara något förmånligare än sjukpenningen och att man kommer till ett skäligt resultat genom att låta ersättning utgå redan från isoleringstidens början. Någon karenstid motsvarande den för sjuka skulle alltså icke förekomma.

Blott ett fåtal remissinstanser har haft något att invända mot att ersättningen utgår efter nu angivna grunder. Från några håll, bl. a. landsorganisationen, hävdas emellertid, att utredningsmannens förslag leder till en icke sakligt motiverad underkompensation samt att, om det av praktiska skäl anses nödvändigt att bibehålla sjukförsäkringen som grund för ersättningens bestämmande, intet hinder föreligger att genom procentuellt tillägg höja ersättningsbeloppen så att dessa i princip ger full kompensation. Nämnas må dock i samband härmed att andra remissinstanser funnit det opåkallat att över huvud taget göra avsteg från sjukförsäkringen genom att slopa karenstiden.

Det är uppenbart, att den linje utredningsmannen valt innebär en synnerligen rationell lösning av förevarande spørsmål. Här gäller därför närmast att undersöka, huruvida den också är tillfredsställande ur rättvisesynpunkter. Först må då framhållas att avsikten är att ersättningen — liksom sjukpenningen — skall vara skattefri. Vidare vill jag vid en jämförelse med sjukpenningen understryka den stora betydelse sloandet av karenstiden relativt sett skulle få för flertalet bacillbärare. Jag har tidigare erinrat om att avstängningstiden för åtskilliga bacillbärare kan begränsas till omkring 7 dagar. Den sammanlagda ersättningen till dem skulle bli nästan dubbelt så stor som vad de skulle utfått i sjukpenning, om de varit sjuka lika lång tid. Vid en avstängningstid av 15 dagar — flertalet bacillbärare är icke avstängda längre — blir ersättningen 20 procent högre än den på lika lång sjuktid belöpande sjukpenningen. Ersättningen åt bacillbärare blir sålunda ej obetydligt bättre än sjukpenningersättningen. I flertalet fall torde ersättningen komma att uppgå till omkring 80 procent av inkomstbortfallet medan enligt sjukpenningsskalen kompensationen beräknas motsvara omkring två tredjedelar av inkomstbortfallet i skalans högre inkomstlägen. I det här sammanhanget bör också beaktas, att ersättning kommer att utgå även för helgdag, även om något inkomstbortfall ej inträffar den dagen. Framhållas må vidare att en bacillbärare under avstängningstiden ej sällan kan utföra visst arbete för egen räkning samt att hans levnadskostnader därunder ofta blir lägre, eftersom han slipper resor till och från arbetet, måltider utom hemmet och dylikt. Att nu, då man för första gången skall införa generella regler om ersättning åt bacillbärare, gå längre än vad utredningsmannen förordat kan jag därför icke tillstyrka. Jag förmenar att utredningsmannens förslag leder till skäliga ersättningar.

Enligt förslaget skall vid ersättningens bestämmande hänsyn tagas jämväl till sjukpenning och sjukpenningstillägg som utgår på grund av frivillig

försäkring. Sådant tillägg kan sjukpenningförsäkrad medlem, som åtnjuter annan inkomst av förvärvsarbete än inkomst av tjänst, försäkra sig för. Tillägget må uppgå till högst så stort belopp, att sjukpenningen jämte tillägget motsvarar sjukpenningen i den sjukpenningklass medlemmen skulle ha tillhört om hela hans årsinkomst av förvärvsarbete utgjort inkomst av tjänst. Vidare kan hemmafruar i allmänhet frivilligt försäkra sig för tillägg om en till tre kronor för dag och därjämte äger vissa studerande försäkra sig för sjukpenning om högst sex kronor för dag eller för sjukpenningtillägg om högst tre kronor för dag. Utredningsmannens tanke med att vid bestämmandet av ifrågavarande ersättning taga hänsyn även till den frivilliga försäkringen synes ha varit, att det skydd som en person ansett sig behöva vid sjukdom bör han komma i åtnjutande av även vid ingripanden av förevarande art, vilka till sina verkningar blir likartade med sjukdom. I och för sig har jag intet att invända mot att hänsyn tages även till den frivilliga försäkringen. Visserligen kan det måhända synas tveksamt om även studerande bör komma i åtnjutande av ersättning beräknad på grundval av den frivilliga försäkringen. Men då ett påtvingat avbrott i studierna i vissa fall torde kunna medföra ökade kostnader i olika hänseenden kan jag godtaga utredningsmannens förslag även i denna del. Ej heller i de fall då ersättningen bestämmes med beaktande av frivillig försäkring, synes mig hänsyn böra tagas till de särskilda karenstider som må vara bestämda i annan mån än att frivillig försäkring med karenstidsförlängning å 90 dagar ej skall medräknas. Denna ståndpunkt överensstämmer i huvudsak med utredningsmannens förslag och har i stort sett godtagits av remissinstanserna.

Emellertid uppstår i detta sammanhang ett särskilt problem i fråga om sådana inkomsttagare som har annan inkomst av förvärvsarbete än inkomst av tjänst. Hit hör bl. a. lantbrukare, hantverkare, handlande och andra fria företagare samt sådana personer som har inkomst såväl av tjänst som av annat förvärvsarbete. För dessa gäller, att sjukpenningen enligt den obligatoriska försäkringen kan genom den frivilliga försäkringen höjas till högst så stort belopp som skulle ha utgått, därest hela årsinkomsten av förvärvsarbete utgjort inkomst av tjänst. I de fall där vederbörande försäkrat sig för högsta möjliga sjukpenning får han såsom bacillbärare enligt huvudregeln ersättning med ett mot årsinkomsten svarande belopp. För den, som icke begagnat eller icke kunnat begagna sig av den frivilliga försäkringen eller försäkrat sig för lägre belopp än han varit berättigad till, leder huvudregeln däremot icke till detta resultat. Utredningsmannen är av den meningen, att ytterligare ersättning bör utgå allenast till företagare, som icke är frivilligt försäkrad och som således från sjukkassa endast uppbär grundsjukpenning, utgörande tre kronor om dagen. Den ytterligare ersättningen föreslår han skola bestämmas i samma ordning som i fråga om övriga företagsförluster, d. v. s. efter en prövning i varje särskilt

fall av den lidna förlusten. Han utgår nämligen från att en avstängning för företagare i regel icke medför förlust av viss till isoleringstiden hänförlig arbetsinkomst utan snarare ett avbräck i rörelsen, vilket icke kan fastställas efter generella, schematiska regler. Mot utredningsmannens förslag har viss kritik riktats, huvudsakligen från riksförsäkringsanstalten, försäkringsrådet och svenska sjukkassee förbundet. I synnerhet har det ansetts otillfredsställande, att en frivilligt försäkrad företagare, som icke tecknat sig för högsta möjliga sjukpenningtillägg, kommer i sämre ställning än en företagare, som helt underlåtit att försäkra sig för erhållande av sådant tillägg, samt att en företagare som har viss inkomst av tjänst icke kan få ersättning utöver sjukpenningbeloppet även om detta icke genom frivillig försäkring avpassats efter årsinkomsten. Vidare har påtalats att möjligheten att teckna frivillig försäkring icke står alla till buds, då därför uppställs särskilda villkor i fråga om ålder och hälsotillstånd. Riksförsäkringsanstalten och svenska sjukkassee förbundet förordar, att endast sjukpenningen enligt den obligatoriska sjukförsäkringen lägges till grund för den ersättning som skall utbetalas av sjukkassa samt att alla företagare beredes möjlighet att därutöver få ersättning i den ordning som föreslås för företagsförluster. Enligt försäkringsrådet däremot bör företagaren som bacillbärare alltid tillerkännas ersättning med belopp motsvarande grundsjukpenningen jämte det högsta sjukpenningtillägg han skulle varit berättigad att frivilligt försäkra sig för. Jag finner kritiken i viss mån motiverad och vill därvid utöver de anförda synpunkterna framhålla följande. För åtskilliga grupper av småföretagare, som icke har någon anställd i rörelsen, medför en isolering regelmässigt inkomstbortfall i samma utsträckning som för löntagare. Andra företagare åsamkas genom sådan åtgärd ofta utgifter av olika slag. Överhuvudtaget torde det kunna antagas att, därest företagare vid avstängning finge ersättning med det sjukpenningbelopp som svarade mot årsinkomsten, han mera sällan skulle bli överkompenserad. I detta sammanhang må framhållas, att sjukpenningbeloppet är maximerat till att svara mot en årsinkomst av 14 000 kronor. Önskvärdheten av en likformig bedömning av ersättningsfrågorna talar också för att de generella reglerna får omfatta så många grupper av bacillbärare som möjligt. På grund härav förordar jag — i överensstämmelse med försäkringsrådets förslag — en regel av det innehåll, att den som åtnjuter annan inkomst av förvärvsarbete än inkomst av tjänst skall i ersättning såsom bacillbärare av sjukkassa äga uppbära det belopp för dag som han vid sjukdom skulle varit berättigad till om hela hans årsinkomst av förvärvsarbete utgjort inkomst av tjänst.

Det återstår härefter att lösa ersättningsfrågan för vissa grupper av bacillbärare, som icke är medlemmar i sjukkassa eller ej omfattas av den allmänna sjukförsäkringen, nämligen personer under 16 år, vissa utlänningar, vissa arbetstagare som enligt beslut av Konungen är undantagna

från sjukförsäkringen samt personer som ej har en årlig inkomst om minst 1 200 kr. Utredningsmannen föreslår, att dessa grupper skall behandlas som om de varit sjukpenningförsäkrade och hänvisar till att en motsvarande bestämmelse intagits i yrkesskadeförsäkringslagen. Mot detta förslag har någon erinran icke framställts under remissbehandlingen. Jag finner också förslaget välbetänkt. När det gäller personer under 16 år synes mig en begränsning dock böra göras. Jag anser sålunda icke rimligt att ersättning motsvarande grundsjukpenning, d. v. s. tre kronor om dagen, i sådana fall utgår utan prövning. Här torde man få kräva att ingripandet medför inkomstbortfall och jag vill sålunda föreslå, att ersättning till den som är under 16 år skall utgå endast om han visar att han gått miste om arbetsinkomst till följd av ingripandet. Med arbetsinkomst torde då få förstås inkomst av ett mera stadigvarande arbete; icke en helt tillfällig dagsförtjänst.

Bestämmandet av ersättningen åt bacillbärare tillhörande företagargruppen och grupperna utanför sjukförsäkringen kräver något mera arbete från sjukkassans sida än för övriga bacillbärare. Sjukkassan måste nämligen fastställa vederbörandes årsinkomst innan ersättningen kan bestämmas. Därvid bör tillämpas samma regler som vid klassificeringen inom sjukpenningförsäkringen. I detta sammanhang vill jag också med anledning av ett påpekande av en remissmyndighet framhålla, att man beträffande bacillbärare helt kan bortse från risken för att någon genom simulation eller aggravaation obehörigen förskaffar sig ersättning. Skäl föreligger därför icke att vidtaga särskilda åtgärder för att förhindra överförsäkring.

Såsom jag tidigare påpekat förekommer det personer, vilka hela livet eller i varje fall under mycket lång tid är smittförande, s. k. kroniska bacillbärare. Det är på skäl som jag senare kommer att närmare utveckla ofrånkomligt, att dessa i ersättningshänseende behandlas på annat sätt än de tillfälliga bacillbärarna. En begränsning av den tid, varunder ersättning enligt de generella reglerna utgår, måste därför göras.

Utredningsmannen har funnit att, om nämnda tid bestämmes till tre månader, så gott som samtliga icke kroniska bacillbärare kommer att under hela avstängningstiden få ersättning enligt de generella reglerna. På grund härav och med hänvisning till att en sådan tidsbegränsning även finnes i sjukförsäkringslagen föreslår han att maximitiden för ersättning enligt de generella reglerna bestämmes till 90 dagar samt att ersättning för tiden därefter får utgå enligt reglerna för kroniska bacillbärare. Flertalet remissinstanser, som tagit ställning till denna fråga, godtar utredningsmannens förslag. Röster har dock höjts för att någon gränsdragning överhuvudtaget icke skall förekomma eller att ersättningstiden skall förlängas.

För att vinna fördelarna med en enhetlig bedömning av ersättningsfrågorna efter enkla generella regler har man, såsom framgått av vad jag tidigare anfört, måst söka utforma reglerna så att de leder till ett skäligt

resultat för det stora flertalet bacillbärare. Därvid har man fått bortse från att en prövning av alla omständigheter i det enskilda fallet kanske skulle ha lett till att i ett fåtal fall ersättningen blivit något högre eller något lägre. En motsvarande avvägning måste också göras när det gäller att bestämma ersättningstiden. Det torde vara mycket sällsynt, att en icke kronisk bacillbärare är smittförande mer än 90 dagar. En sådan maximitid anknyter också naturligt till sjukförsäkringen. De skäl som föranlett denna tidsregel i fråga om sjuka torde äga giltighet även för bacillbärare. Jag finner sålunda utredningsmannens förslag välgrundat och tillstyrker detsamma.

Vid remissbehandlingen av utredningsmannens förslag har från något håll framförts den tanken att möjlighet borde öppnas att, då omständigheterna är ömmande, medge ersättning utöver den lagstadgade. Enligt de principer, efter vilka det av mig nu förordade förslaget är uppbyggt, torde utrymme knappast finnas för en undantagsregel för det fall att omständigheterna är ömmande. Ersättningen kommer i åtskilliga fall, särskilt i fråga om låglönegrupperna, att helt eller i det närmaste helt täcka inkomstbortfallet. Vidare torde det icke böra komma i fråga att uppdraga åt sjukkasorna att pröva, när omständigheterna är ömmande. Ett sådant förfarande skulle helt kunna förrycka fördelen med fasta, enhetliga regler. Jag vill vidare erinra om att någon särbestämmelse för ömmande fall icke ingår i sjukförsäkringslagen, oaktat sjukdom regelmässigt drar med sig utgifter utöver vad som ersättes enligt nämnda lag. För det fall att omständigheterna är ömmande och behov av ytterligare hjälp föreligger torde sådan få lämnas i annan ordning.

Slutligen vill jag i detta sammanhang nämna att då bacillbärare vårdas å sjukvårdsanstalt ersättningen bör — i enlighet med vad som gäller i fråga om sjukförsäkringen — minskas med i regel tre kronor för dag. Vidare bör från ersättning avdragas sjukpenning m. m. som utgår enligt sjukförsäkrings- och yrkesskadeförsäkringslagarna och vissa andra författningar. Om bacillbäraren under ingripandet är tillförsäkrad lön av allmänna medel bör ersättning utgå endast i den mån lönen understiger ersättningen. Härtill ävensom till övriga speciella bestämmelser återkommer jag senare.

6. Ersättning åt kroniska bacillbärare

Utredningsmannen

Utredningsmannen använder i detta sammanhang benämningen kronisk bacillbärare på den som, utan att vara sjuk, genom myndighets ingripande till förekommande av att smitta sprides underkastas isolering eller eljest inskränkning i arbete, varmed han må taga befattning, för längre tid än

90 dagar. De regler som han föreslår för de kroniska bacillbärarna skall således träda i tillämpning, då bacillbärarskap varat 90 dagar i följd och där-
efter fortsätter, varemot för de första 90 dagarna skall tillämpas de för till-
fälliga bacillbärare föreslagna reglerna.

Till en början konstaterar utredningsmannen, att de kroniska bacillbä-
rarna utgör en mycket liten grupp, vilket framgår av att under åren 1932—
1955 endast 130 ärenden angående ersättning åt kroniska bacillbärare eller
alltså i medeltal ungefär 5 om året behandlats av Kungl. Maj:t. Utrednings-
mannen anser att, även med den föreslagna innebörden av begreppet kronisk
bacillbärare, man kan räkna med att fallen även i framtiden kommer att
bli fåtaliga.

Utredningsmannen överväger huruvida redan gällande sociallag-
stiftning kan tillämpas för att bereda de kroniska bacillbärarna ersätt-
ning vid ingripanden varom här är fråga och finner därvid endast anledning
att undersöka bestämmelserna i sjukförsäkringslagen och lagen om yrkes-
skadeförsäkring samt folkpensioneringslagens regler om invalidpension.

Härom anför utredningsmannen.

Sjukförsäkringslagen stadgar för sjukdomstid utöver 90 dagar en lägre
tilläggsjukpenning än för de första 90 dagarna, nämligen lägst 1 kr. och
högst 9 kr. om dagen. Efter 730 dagars sjukdom utgår ej någon sjukpenning.

Lagen om yrkesskadeförsäkring anknyter till sjukförsäkringslagen och
sjukpenning utgår efter samma grunder som sjukpenning för de första 90
dagarna enligt sistnämnda lag. Fortsätter sjukdomen utöver de 90 dagarna
utgår alltså hel sjukpenning, om sjukdomen medför förlust av arbets-
förmågan och halv sjukpenning, om arbetsförmågan till följd av sjukdomen
är nedsatt med minst hälften. Om olycksfall efter upphörande av därav för-
orsakad sjukdom medfört under längre eller kortare tid bestående förlust av
arbetsförmågan eller nedsättning av densamma med minst $\frac{1}{10}$ -del, utgives
livränta till den skadade. Livränta beräknas på grundval av den skadades
årliga arbetsförtjänst (ersättningsunderlaget). Vid förlust av arbetsförmå-
gan utgår $\frac{11}{12}$ -delar av ersättningsunderlaget; vid nedsättning av arbetsförmå-
gan sker reducering efter vissa grunder. Vid fastställande av ersättnings-
underlaget medräknas arbetsförtjänst som icke överstiger 7 200 kr. till hela
sitt belopp; den del av arbetsförtjänsten som överstiger detta belopp redu-
ceras efter vissa grunder.

Folkpensioneringslagens invalidpension innebär i stort sett följande. In-
validpension utgår för tid före fyllda 67 år till den som på grund av sjuk-
dom eller lyte är ur stånd att försörja sig genom sådant arbete som motsvar-
ar hans krafter och färdigheter, under förutsättning att arbetsförmågan
kan anses varaktig. Till envar som är berättigad till invalidpension utgår
grundpension med 200 kr. om året. Jämte grundpension utgår tilläggspen-
sion med 600 kr. om året till gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter
folkpension eller vars hustru uppbär hustrutillägg, samt 800 kr. till annan
pensionsberättigad. Tilläggs pension minskas med $\frac{1}{3}$ -del av den pensions-
berättigades årsinkomst i vad den må överstiga för gift pensionsberättigad
750 kr. och för annan pensionsberättigad 1 000 kr. samt med ytterligare
 $\frac{1}{3}$ -del i vad årsinkomsten må överstiga 1 050 kr. för gift pensionsberättigad
och 1 400 kr. för annan pensionsberättigad.

Det synes utredningsmannen ej möjligt eller lämpligt att direkt tillämpa någon av nu berörda metoder för bestämmande av ersättning åt kroniska bacillbärare. Han anför härför följande skäl. Ingridandet mot dessa sträcker sig över lång tid och förhållandena i de olika fallen är växlande, beroende på vederbörandes yrke och andra omständigheter. Stundom kan man ej förrän efter ett år avgöra, huruvida tillståndet är kroniskt. En kronisk bacillbärare behöver ej nödvändigtvis vara bacillbärare under hela livet; tillståndet kan upphöra efter några år. Man har sålunda möjlighet att genom operativa ingrepp häva tillståndet och det kan även på annat sätt upphöra. I regel är fråga om äldre personer, som kanske ej längre har sin arbetsförmåga kvar eller som efter hand mister sin arbetsförmåga helt eller delvis. Den ersättning, som skäligen bör utgå, kan därför svårligen beräknas direkt på visst inkomstbortfall. Det är så mycket svårare, som man här för arbetsföra personer har att göra med ett anpassningsproblem, där måhända de svåraste ekonomiska verkningarna i vissa fall kan elimineras genom om skolning eller eljest övergång till annan sysselsättning. Fasta ersättningsregler skulle kunna framstå såsom obilliga i vissa fall; i andra åter skulle de kunna vara ägnade att låsa fast förhållandena på ett olämpligt sätt.

Utredningsmannen finner sig därför böra förorda en friare prövning från fall till fall, där hänsyn kan tagas till alla omständigheter, som kan medverka till en rättvis och skäligen avvägning av ersättningarna. Under sådana förhållanden blir emellertid — fortsätter utredningsmannen — svårigheterna betydande, när det gäller att ge en vägledning för ersättnings beloppens bestämmande.

Hitintills har ersättningen i regel bestämts till 40 å 50 kr. i månaden. Enligt utredningsmannen bör beloppen nu läggas på en högre nivå än hitintills; redan den penningvärdesförändring, som ägt rum under senare år, motiverar en väsentlig höjning. Till utgångspunkt anser utredningsmannen kunna tagas, att ersättningen i regel ej bör understiga grundsjukpenningens belopp, 3 kr. om dagen. Denna ersättning menar han alltid kunna motiveras med hänsyn till de merutgifter och svårigheter av olika slag, som ingripandet normalt medför. Framgår av utredningen i ersättningsärendet att vederbörande tillfogats ett inkomstbortfall, som han ej har möjlighet att kompensera på annat sätt och som ej täckes av nämnda ersättning, bör enligt utredningsmannen beloppet höjas med beaktande av inkomstbortfallets storlek, behovet och andra på ersättningsfrågan inverkan omständigheter. Därvid bör emellertid, anser han, på grund av de särskilda förhållanden som föreligger vid de långvariga ingripanden, varom här är fråga, ersättning i regel utgå med lägre belopp än vad de föreslagna reglerna om ersättning åt tillfälliga bacillbärare skulle ge. En reduktion om 50 procent skulle för den högsta sjukpenningklassens del innebära en ersättning av 10 kr. om dagen, och en sådan ersättning synes utredningsmannen böra betraktas som maximum för kroniska bacillbärare. Sistnämnda

grund menar utredningsmannen vara särskilt lämpad för de fall, då tremånaderstiden för tillfälliga bacillbärare överskrides och ersättning skall utgå under ytterligare någon kortare tid.

Ersättningen bör enligt utredningsmannen bestämmas för viss tidsperiod åt gången, i regel högst två år, under förutsättning att ingripandet består under hela tiden. När omständigheterna föranleder därtill, bör dock beslutet kunna upptas till omprövning och ändras före utgången av den bestämda tiden.

Vad angår ordningen för handläggningen av ärendena anser utredningsmannen visserligen önskemålet om en enhetlig bedömning tala för att bibehålla en central prövning. Ärendenas förhållandevis ringa antal gör också att de som hittills skulle kunna prövas av Kungl. Maj:t. Emellertid finner utredningsmannen denna ordning vara onödigt omständlig och försvåra en anpassning efter omständigheterna i det särskilda fallet och efter de förändringar, som kan beräknas inträffa i den ersättningsberättigades förhållanden. Utredningsmannen föreslår därför, att ersättningsfrågorna i första instans skall avgöras av länsstyrelserna med möjlighet för sökanden att efter besvär få ärendet prövat av Kungl. Maj:t i statsrådet. Länsstyrelserna torde, menar utredningsmannen, ha goda möjligheter att genom polismyndigheterna och de kommunala organen införskaffa erforderlig utredning och kan också utan omgång inhämta behövliga uppgifter från förste provinsialläkaren som för register över bacillbärare och kan förväntas äga god kännedom om dem. Någon nämnvärd ökning av länsstyrelsernas arbetsbelastning anser utredningsmannen den föreslagna ordningen ej kunna medföra.

Remissyttrandena

Mot utredningsmannens förslag i denna del har endast ett fåtal invändningar rests.

Vad först beträffar storleken av ersättningarna hävdar *Sveriges köpmannaförbund* att även för kroniska bacillbärare principen om full ersättning skall gälla.

Landsorganisationen och *svenska livsmedelsarbetareförbundet* är av samma uppfattning och förklarar, att ersättningen bör beräknas efter allmänna skadeståndsregler och icke vara beroende av behovsprövning. Landsorganisationen finner emellertid med hänsyn till de särskilda svårigheter, varmed inkomstbortfallets beräkning i dessa regelmässigt mycket långvariga fall är förenat, det kunna övervägas andra ersättningsgrunder, mera anslutande till dem som gällde enligt försäkringen mot yrkessjukdomar.

Sveriges läkarförbund vitsordar riktigheten av utredningsmannens påstående, att kroniska bacillbärare i vissa fall kan befrias från bacillerna genom operativt ingrepp eller på annat sätt samt framhåller i anslutning därtill, att förmånerna till de kroniska bacillbärarna icke bör utformas

så att dessa kommer att sakna intresse för att bli definitivt sanerade från sina baciller.

Invändningarna i övrigt avser ordningen för fastställandet av ersättningarna.

Statskontoret, som enligt vad tidigare anmärkts förordar att sjukpenningförsäkringens regler skall tillämpas på ersättningen åt bacillbärare under 730 dagar och således därunder utges av sjukkassorna, anför i förevärande sammanhang.

För de kroniska bacillbärarna bör, i den mån ersättning icke kommer att utgå genom kassornas försorg, särskilt ansökningsförfarande föreskrivas. Så bör även bliva fallet i fråga om företagsförluster. Utredningsmannens förslag att beslutanderätten i dessa ärenden skulle anförtros länsstyrelserna kan statskontoret emellertid icke godtaga. Såväl beträffande kroniska bacillbärare som företag är det enligt ämbetsverkets mening av synnerlig vikt, att en enhetlig tillämpning av meddelade föreskrifter tryggas. Det torde icke kunna förväntas, att dessa ofta ganska svårbedömbara fall skola få en ens tillnärmelsevis enhetlig bedömning, om beslutanderätten skulle ankomma på länsstyrelserna. Då man genom utredningsmannens förslag kan bortse från de vanliga bacillbärarna, torde man icke kunna tillmäta avgörande betydelse åt kravet på att ersättningens utbetalande i tiden nära ansluter sig till förlustens uppkomst. Det må för övrigt i detta sammanhang framhållas, att tidsutdräkten med behandlingen av paratyfusärendena från 1953 helt måste tillförskivas svårigheterna i utredningshänseende. Ett stort antal ärenden voro, när de inkommo till statskontoret, i det skick, att de måste återremitteras till länsstyrelserna för komplettering. Erfarenheterna från dessas tolkning av bestämmelserna tala således knappast för lämpligheten att anförtro länsstyrelserna beslutanderätten. Antalet ersättningsfall torde icke heller annat än undantagsvis bli av den storleksordning, att en decentraliserad prövning av denna anledning kan anses påkallad.

Statskontoret föreslår härefter, att ersättningsfrågorna avseende kroniska bacillbärare underkastas central prövning samt att beslutanderätten i första instans anförtros medicinalstyrelsen, som enligt statskontoret torde ha de bästa förutsättningarna att sakligt bedöma om och i vilken utsträckning isoleeringsåtgärder är motiverade och följaktligen även i vilka fall behov av ersättning föreligger.

Central prövning av ifrågavarande ärenden förordas också av *länsstyrelserna i Kristianstads, Västernorrlands samt Göteborgs och Bohus län* ävensom av *förste provinsialläkaren i Kristianstads län*. De båda sistnämnda föreslår därvid att prövningen skall ankomma på Kungl. Maj:t.

Försäkringsrådet har intet att erinra mot att länsstyrelsen får pröva och avgöra ärendena men frågar, huruvida icke den ordningen bör genomföras, att ansökan om ersättning visserligen ställes till länsstyrelsen men ingives till sjukkassan, som med eget yttrande -- upptagande tidigare inhämtade uppgifter av vikt jämväl för den fortsatta bedömningen -- vidarebefordrar ansöknigen till länsstyrelsen.

Utredningsmannens rekommendation att omprövning skall ske vartannat år föranleder *medicinalstyrelsen* att erinra om att i icke så få fall det efter några år framstår som uppenbart, att smittbärarskapet blir livsvarligt, varför det möjligen åt den beslutande myndigheten bör lämnas befogenhet att förlänga intervallet mellan prövningarna. *Förste provinssiäläkaren i Kronobergs län* återigen anser det nödvändigt, att omprövning i vissa fall sker redan efter sex månader eller ett år.

Departementschefen

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har alltsedan epidemilagens tillkomst Kungl. Maj:t efter särskild ansökan brukat bevilja understöd åt sådana personer som på grund av konstaterad kronisk smittfarlighet underkastats inskränkning i sitt näringsfång. Ersättningen har varit av ringa storlek; i regel ej mer än 40 à 50 kr. i månaden. Antalet sådana ärenden har varit mycket litet. I genomsnitt torde ej ha förekommit mer än omkring fem ärenden per år.

Då man nu skall införa generella ersättningsregler framstår det — som jag redan uttalat — såsom nödvändigt eller i varje fall synnerligen lämpligt att till särskild reglering utskilja de bacillbärare, vilkas smittförande tillstånd blir livsvarigt eller i varje fall mycket långvarigt. I likhet med utredningsmannen har jag funnit en praktiskt godtagbar regel för avgränsning av dessa kroniska bacillbärare kunna vinnas, om till denna kategori hänföres personer, som är smittförande mer än 90 dagar i följd.

Utredningsmannen har redovisat åtskilliga, enligt min mening tungt vägande skäl för att frågan om och med vilket belopp ersättning av statsmedel skall utgå till de kroniska bacillbärarna avgöres efter en prövning av omständigheterna i varje enskilt fall. Som skäl har åberopats bl. a. att det visat sig, att det i regel är äldre personer som blir kroniskt smittförande, och många av dessa har kanske på grund av åldern redan fått sin arbetsförmåga nedsatt, då ingripande mot dem som bacillbärare vidtages. Andra förlorar måhända under tiden för ingripandet efter hand sin arbetsförmåga. I vissa fall finnes möjlighet att genom operativt ingrepp häva det smittförande tillståndet. Det är också i en del fall tänkbart, att — eventuellt efter omskolning — vederbörande kan övergå till annan sysselsättning så att ingripandet kan upphöra eller inskränkas. Med hänsyn till dessa omständigheter synes det mig icke lämpligt, att såsom under remissbehandlingen från något håll föreslagits söka åstadkomma en generell reglering av ersättningsfrågorna även för dessa bacillbärare. Ersättning åt dem kan svårligen beräknas direkt på visst inkomstbortfall utan hänsyn bör kunna tagas även till andra omständigheter. Annars skulle resultatet säkerligen i många fall te sig stötande. Jag vill tillägga att man i hittillsvarande praxis icke strikt hållit på principen om ersättning motsvarande inkomstbortfallet utan beaktat även

andra särskilda förhållanden. Jag godtar alltså utredningsmannens förslag att man i fråga om kroniska bacillbärare prövar ersättningsfrågan från fall till fall med beaktande av de föreliggande omständigheterna. Därvid bör hänsyn kunna tagas även till att ömmande omständigheter föreligger.

I betänkandet har utredningsmannen framlagt vissa vägledande synpunkter för ersättningsbeloppens bestämmande. Ersättningen skulle i regel bestämmas till lägst tre och högst tio kronor om dagen. Jag kan — dock med betoning av att det icke får bli en schematisk tillämpning — i huvudsak ansluta mig till utredningsmannens synpunkter. Särskilt vill jag med anledning av vad som anförts i en del remissyttranden understryka, att ersättningsarna visserligen måste bestämmas till väsentligt högre belopp än vad hittills varit brukligt men att ersättningsbeslutet dock måste grundas på bl. a. en behovsprövning och icke på allmänna skadestandsregler.

Såsom utredningsmannen anmärkt bör med hänsyn till att de för ersättningsbeslutet grundläggande förhållandena kan ändras under ingripandets bestånd ärendet kunna omprövas från tid till annan. Ersättningen bör därför bestämmas för en tid av högst två år åt gången. När skäl därtill föreligger bör emellertid beslutet kunna omprövas före utgången av den bestämda tiden. Att som medicinalstyrelsen föreslagit förlänga intervallen utöver två år anser jag — med hänsyn till att ersättningen i viss utsträckning bestämmas efter skälighetsprövning — icke lämpligt.

Enligt utredningsmannens förslag skall ersättningsärendena beträffande kroniska bacillbärare prövas i första instans av länsstyrelsen och efter besvär av Kungl. Maj:t i statsrådet. Vissa remissmyndigheter har hävdat, att en central prövning bör bibehållas. Att låta Kungl. Maj:t även i fortsättningen direkt pröva dessa ärenden synes mig icke motiverat. En sådan ordning är alltför omständlig och kan icke anses betingad av ärendenas natur. Kravet på enhetligt bedömande franträder ej heller med sådan styrka i fråga om dessa ärenden att prövningen måste ankomma på central myndighet. Som jag redan nämnt skall ju hänsyn kunna tagas till omständigheterna i varje särskilt fall. Såsom utredningsmannen föreslagit torde utan olägenhet kunna uppdragas åt länsstyrelsen — som ju har goda möjligheter att införskaffa den utredning som erfordras — att besluta i ärendena. I anledning av vad försäkringsrådet uttalat angående ingivandet av ansökan om ersättning vill jag tillägga, att då en bacillbärare första gången skall ansöka om ersättning hos länsstyrelsen synes det lämpligt att han inger sin ansökan till sjukkassan, som med eget yttrande översänder ansökningen till länsstyrelsen. Någon bestämmelse härom erfordras dock icke i lagen.

På grundval av utredningsmannens förslag har inom inrikesdepartementet upprättats förslag till lag om ersättning åt smittbärare ävensom lag om ändring i kommunalskattelagen.

7. Ersättning för företagsförluster m. m.

Utredningsmannen

Såsom anförts vid behandlingen av frågan om avgränsningen av lagstiftningens tillämplighetsområde är utredningsmannen av den mening, att ersättning för företagsförluster på grund av ingripanden på hälsovårdens område bör ifrågakomma endast då ingripandet skett med stöd av epidemi-lagen eller livsmedelsstadgan för att hindra spridning av smittsam sjukdom.

De företagsförluster, som det här kan komma i fråga att ersätta, är enligt utredningsmannen av två slag: dels förstörda varor eller annan lös egendom, i vilket fall skadans storlek är relativt lätt att fastställa, dels mera svårbe-stämnda förluster på grund av driftavbrott eller annat intrång i näring.

I fråga om omfattningen av ersättningen anför utred-ningsmannen, att det ej är utan vidare givet att ersättning skall utgå såsom enligt allmänna skadeståndsregler med fulla värdet av skadan. Tvärtom finner han det väl förenligt med den principiella inställning vår rätt intar till frågan om skyldigheten för den enskilde att underkasta sig ekonomiska upp-offringar i samband med myndighets ingripande i det allmännas intresse, att den enskilde själv får bära en del av skadan. Detta framstår för utrednings-mannen så mycket mera oantastligt, som ersättningen skulle begränsas till vissa områden, där man ansett det obilligt att den enskilde själv skall bära förlusten, och eftersom ersättningen till bacillbärare föreslås skola utgå med lägre belopp än det verkliga inkomstbortfallet.

Man kan, säger utredningsmannen, tänka sig två olika metoder för att be-gränsa ersättningen till en del av skadan. Antingen kan man fastställa förlus-ten efter vanliga skadeståndsprinciper och därefter göra en procentuell re-duktion, eller också kan man åstadkomma begränsningen då man bestäm-mer grunderna för beräkningen av ersättningen.

Utredningsmannen erinrar om att man såväl inom epizootilagstiftningen som i 1953 års paratyfuskungörelse räknat med i princip full ersättning för sådana påtagliga förluster som nedslaktning av djur, förstöring av varupar-tier m. m., medan man starkt beskurit möjligheterna till ersättning för drift-avbrott eller annat intrång i näring. Under åberopande av att ersättnings-reglerna i sistnämnda kungörelse visat sig i stort sett tillfredsställande för-klarar sig utredningsmannen sakna anledning att föreslå mera genomgri-pande förändringar i förhållande till denna kungörelse.

Utredningsmannen undersöker härefter i vad mån de olika bestämmel-serna i paratyfuskungörelsen kan överföras till en generell lagstiftning.

Först beröres kungörelsens 2 §, vilken handlade om ersättning vid in-gripande avseende visst varuparti för värdeförstöring eller värdeminskning samt för kostnader till följd av myndighetens beslut, däri

inbegripet kostnad för omarbetning av vara, som enligt myndighets förordnande ej fått säljas eller användas i sitt ursprungliga skick. Denna bestämmelse är enligt utredningsmannen att betrakta som en utbyggnad av 5 § epidemilagen, vilken endast avser rent personlig egendom och ej exempelvis varupartier vid ett företag. I princip innebar 2 § paratyfuskungörelsen att ersättning skulle utgå endast för förlust, som grundade sig direkt på myndighets förordnande. Till närmare utveckling av innebörden härav stadgades i nämnda paragraf, *dels* att såsom ersättningsbar värdeförstöring skulle anses att myndighets förordnande haft till direkt följd att varor ej kunnat säljas eller användas, exempelvis därför att ett förbud medfört att försäljningsställe måst stängas och varor i följd därav förfarit, *dels* att paragrafen icke avsåg sådan förlust som endast vore att betrakta som indirekt följd av myndighets åtgärd, såsom att på grund av rådande förhållanden viss vara icke kunnat vinna avsättning eller att varas försäljning fördröjts utan att varan därigenom förstörts eller undergått sådan förändring att den ej kunnat användas för avsett ändamål.

Utredningsmannen redogör vidare för den värderingsregel, som fanns i 2 § paratyfuskungörelsen. Värdet av vara som avsågs i paragrafen skulle bestämmas till dagspris vid inköp av den som lidit förlusten. Denna beräkningsmetod torde innebära, säger utredningsmannen, att ersättning utgår med det pris varan betingar vid inköp den dag skadan inträffar, d. v. s. om den skadelidande är grossist det pris han får betala vid inköp från producent och om den skadelidande är detaljist inköpspriset från grossist. Metoden är ett uttryck för den s. k. återanskaffningsprisprincipen, innebärande att om priserna stigit under tiden mellan inköpet och skadetillfället, den skadelidande får ersättning, som svarar mot det höjda inköpspriset. Dock modifieras principen såtillvida att om ny vara kan eller får anskaffas först senare, hänsyn ej tages till prisändringar efter skadetillfället. Enligt vad utredningsmannen inhämtat har vid bestämmande enligt paratyfuskungörelsen av ersättning för förstörda slakterivaror tillämpats Sveriges slakteriförbunds prislister, avseende priserna vid slakterierna. Detaljhandlarna fick således ingen ersättning för sina transportkostnader eller andra kostnader och ej heller för handelsvinst. Genom en sådan ersättningsberäkning sker, anför utredningsmannen, en ej oväsentlig reducering av ersättningen i förhållande till den faktiskt uppkomna förlusten. Lägges härtill de andra förluster och olägenheter, som regelmässigt uppkommer då ett företag på grund av en epidemi eller epidemifara måste underkasta sig förstörelse av varor och som föreslås skola ersättas endast i mycket begränsad omfattning, så kommer, anser utredningsmannen, företagaren ej i mer gynnad ställning än en arbetstigare, som genom avstängning gått miste om arbetsinkomst. Med en sådan skadeberäkning anser utredningsmannen det icke motiverat att någon procentuell begränsning av ersättningen göres. Denna kommer icke, tillägger

han, att till någon del täcka den förtjänst på varan, som företagaren eljest kunnat räkna med.

Utredningsmannen föreslår att de nu återgivna bestämmelserna i 2 § paratyfuskungörelsen skall överföras till den generella lagstiftningen, dock att, i likhet med vad som gällde enligt nämnda paragraf, ersättning skall utgå endast i den mån sammanlagda beloppet av värdeförstöring och kostnader, som en skadelidande fått vidkännas, överstiger 100 kr. Utredningsmannen framhåller, att det här liksom i övriga ersättningsfall åligger den som framställer anspråk att visa såväl att förutsättningarna för ersättning är uppfyllda som storleken av den uppkomna skadan.

Enligt 3 § paratyfuskungörelsen kunde ersättning utgå till företag för lön åt personal, som på grund av avstängning av rörelsen ej kunnat beredas arbete. Kostnaden ersattes dock endast till 80 procent. Bestämmelsen avsåg icke sådana personer bland personalen, som blev sjuka eller bacillbärare.

Utredningsmannen föreslår, att en motsvarande bestämmelse upptages i den generella lagstiftningen. Då den ersättning, som skulle komma att utgå till sjuka och bacillbärare, är begränsad till sjukpenningen, anser utredningsmannen emellertid att den här behandlade ersättningsregeln — i motsats till vad som gällde enligt 3 § paratyfuskungörelsen — skall begränsas så att ersättning ej utgår på lönebelopp i den mån det överstiger 30 kr. för dag.

I likhet med vad som därjämte gällde enligt sistnämnda paragraf föreslår utredningsmannen vidare att ersättning skall kunna utgå även för annan utgift, som blivit onyttig på grund av myndighets ingripande. Såsom exempel nämnes arrende eller hyra, som måst betalas för område eller lokal som ej kunnat utnyttjas.

4 § paratyfuskungörelsen innehöll det stadgandet, att kostnad för undersökning på laboratorium av prov i andra fall än som avsågs i 23 a § epidemilagen ersattes i den mån sammanlagda beloppet av vad en ersättningskrävande i detta hänseende fått vidkännas översteg 1 000 kr. Enligt nämnda bestämmelse i epidemilagen skall epidemidistrikt betala kostnaden för undersökning av prov från sjuk person, personer i hans omgivning eller från vatten, föda eller dylikt. Såväl av ordalagen i 23 a § epidemilagen som av motiven till densamma framgår, yttrar utredningsmannen, att med bestämmelsen närmast avses prov från sjuka eller sådant som har anknytning till sjuka personer. I samband med 1953 års paratyfusedemi bekostades viss annan provtagning av staten, och det syntes då skäligt, att ersättning finge utgå av statsmedel även för undersökning av proven.

En liknande bestämmelse anser utredningsmannen böra upptagas jämväl i nu förevarande sammanhang.

Enligt 5 § paratyfuskungörelsen kunde, om någon genom förbud eller

påbud vållats väsentligt intrång i näring eller avsevärd minskning i arbetsförtjänst, ersättning utgå även i annat hänseende än förut i kungörelsen sagts, om särskilda skäl därtill föranledde. Med denna bestämmelse avsågs förluster på grund av driftavbrott, omsättningsminskning m. m. Utredningsmannen påpekar, att bestämmelsen har en motsvarighet i epizootilagstiftningen, där den tillämpas mycket restriktivt; i huvudsak utgår ersättning endast i ömmande fall. Vidare erinrar utredningsmannen, att i 1953 års promemoria rörande paratyfusersättningarna förordades, att ersättning utgaves även i fall som icke vore ömmande men där förlusten för ett företag drabbade särskilt kännbart, men att i propositionen rörande ersättningarna uttalades, att tillämpningen av den föreslagna regeln borde ske efter samma linjer som enligt epizootilagstiftningen. Utredningsmannen förmodar, att detta uttalande motiverats av den tillfälliga karaktären av ersättningsreglerna med anledning av paratyfusedpidemien. Han framhåller, att man måste beakta att de fall som här kommer i fråga kan vara mycket skiftande. Stundom är det fråga om avbräck för storföretag, som har resurser att bära förlusterna, men ibland gäller det småföretagare, som av sin rörelse har en inkomst, närmast att likställa med inkomst av arbetsanställning. För dessa senare kan förlusterna, menar utredningsmannen, även om omständigheterna ej kan sägas vara ömmande, vara mycket kännbara.

När det nu gäller en mera definitiv lagstiftning, där rättssynpunkter bör bli mera framträdande än i en lagstiftning av understödskaraktär för ett speciellt fall, anser utredningsmannen det motiverat att införa en bestämmelse av ifrågavarande slag, dock med den innebörden, att ersättning skall kunna utgå i ömmande fall och i andra fall där förlusten drabbat särskilt kännbart. Därmed menar utredningsmannen, att förlusten skall i förhållande till vederbörandes ekonomiska ställning ha varit så betydande, att den får anses ha medfört en avsevärd rubbning av ekonomin.

I paratyfuskungörelsen fanns ingen bestämmelse om ersättning för direkta utgifter, som en företagare haft för att effektuera ett av myndighet meddelat förbud. Från statskontoret har utredningsmannen fått den upplysningen, att ersättning enligt kungörelsen ej ansetts kunna utgå för exempelvis utgifter för badvakt och avstängningsskyltar. Med hänvisning till att ersättning enligt epizootilagstiftningen medges för kostnad för vakthållning och avspärrning föreslår utredningsmannen att en motsvarande bestämmelse upptages även i detta sammanhang.

Den som på grund av driftavbrott gått miste om arbetsinkomst kunde enligt 7 § paratyfuskungörelsen få ersättning efter de grunder, som bestämts för bacillbärare, dock ej för längre tid än två månader. I anslutning härtill stadgades i 8 §, att ersättning kunde, då omständigheterna vore ömmande, utgå även i andra fall eller med högre belopp.

Utredningsmannen anser, att en bestämmelse om ersättning åt arbetstagare vid driftavbrott bör ingå i den nya lagstiftningen och få den gestaltningen, att ersättning må utgå till den, som ej är berättigad till ersättning såsom sjuk eller bacillbärare, med högst 80 procent av den förlorade inkomsten, i den mån den ej överstiger 30 kr. för dag och ej täckes genom ersättning enligt bestämmelser i annan författning eller genom gottgörelse från arbetsgivare eller sjukkasse; dock att ersättningen ej må utgå för längre tid än två månader.

Såsom tidigare nämnts i samband med frågan om ersättning åt tillfälliga bacillbärare föreslår utredningsmannen, att bland bestämmelserna om ersättning för företagsförluster även skall upptagas en regel om ersättning åt företagare och likställda, som blivit avstängda såsom bacillbärare och som ej är försäkrade för tilläggssjukpenning.

Paratyfuskungörelsen innehöll i 11 § bestämmelser om allmänna begränsningar i fråga om rätten till ersättning. Däri stadgades nämligen, att ersättning ej skulle utgå till den som avsiktligt eller genom grov vårdslöshet orsakat förlust av ifrågavarande slag. Om skadelidande eljest genom vållande eller försummelse medverkat till skadan eller om han vid tiden för skadans uppkomst eller närmast dessförinnan icke upprätthållit allmänt vedertagen hygienisk standard, kunde bestämmas att ersättning ej skulle utgå eller att ersättning skulle utgå med minskat belopp. Detsamma skulle gälla där någon dömdes till ansvar för förseelse mot epidemilagen eller livsmedelsstadgan. Slutligen skulle, därest till stöd för ansökan om ersättning medvetet lämnats oriktig uppgift, ersättning ej utgå.

Utredningsmannen förordar, att dessa bestämmelser oförändrade överföres till den generella lagstiftningen.

Till slut behandlar utredningsmannen i denna del även frågan om ordningen för prövning av ärenden rörande företagsförluster. Det synes honom lämpligt att huvudparten av dessa ärenden i första instans avgöres av länsstyrelserna. Med hänsyn till att det i vissa fall kan bli fråga om större belopp och till att en del av de föreslagna reglerna ej har den fasthet, som garanterar en likformig tillämpning olika myndigheter emellan, bör enligt utredningsmannens mening dock ärenden rörande anspråk på 5 000 kr. eller däröver underställas Kungl. Maj:t för avgörande. Vidare anser utredningsmannen, att de ärenden som i första instans avgöres av länsstyrelserna bör kunna genom besvär överklagas hos Kungl. Maj:t. Avgörandena hos Kungl. Maj:t bör -- fortsätter utredningsmannen -- ske i statsrådet, dock att regeringsrättens yttrande bör inhämtas i frågor, där bedömning av rättslig natur erfordras.

Det får enligt utredningsmannens mening ankomma på sökanden att förete nödvändig utredning, som vid behov på länsstyrelsens föranstaltande

kan kompletteras genom polismyndigheter och kommunala organ. De sökandens deklARATIONER som finns hos länsstyrelsen torde, anser utredningsmannen, få begagnas vid prövningen. Han antar, att för värderingen i allmänhet icke behöves något reglerat förfarande, men finner det lämpligt att det i lagstiftningen upptages en bestämmelse om rätt för länsstyrelse att anlita särskild värderingsman. Sådan av hushållningssällskap utsedd värderingsman, som avses i 10 § epizootikungörelsen, torde därvid, anser utredningsmannen, lämpligen kunna anlitas.

Utredningsmannen har upptagit de av honom föreslagna reglerna om ersättning för företagsförluster m. m. i ett utkast till kungörelse, vilket torde såsom bilaga få fogas till protokollet i detta ärende.

Remissyttrandena

En allmän erfarenhet av 1953 års paratyfuskungörelse tycks vara, att denna i stort sett väl fyllt sin uppgift. Då de nu föreslagna bestämmelserna om ersättning för företagsförluster m. m. i huvudsak överensstämmer med de i nämnda kungörelse upptagna reglerna, vinner utredningsmannens förslag även i denna del de flesta remissinstansers gillande.

Invändningar av mera principiell betydelse göres endast av *Sveriges köpmannaförbund* och *Sveriges industriförbund*, vilka hävdar att ersättning för uppkomna förluster bör grundas på allmänna skadeståndsregler och således — om ett företag vidtagit alla rimliga försiktighetsåtgärder mot smittospridning — utgå för all skada, som åsamkas företaget genom myndighets ingripande.

Stadgandet om ersättning för förluster å varupartier anses av en del instanser böra omfatta jämväl andra kostnader och skador än de i förslaget upptagna, samt av andra instanser böra begränsas genom höjning av det i författningsrummet angivna minimibeloppet å 100 kr. *Sveriges slakteriförbund* och *Skånes handelskammare* anför såsom exempel på kostnader och skador, som borde vara ersättningsgilla, merkostnad för egen slakt samt förluster vid nödslakt och genom fördröjning av varas försäljning utan att varan förstöres eller väsentligt förändras. *Sveriges lantbruksförbund* och *svenska mejeriernas riksförening u. p. a.* nämner i samma syfte merkostnader inom driften såsom extra kostnader för personal, transportmedel, lagring m. m. Sistnämnda organisation vill vidare, att stängning av mejeri, ostlager, torr mjölkfabrik, glassfabrik m. m. skall berättiga till ersättning lika väl som stängning av försäljningsställe. *Sveriges köpmannaförbund* finner det omotiverat att begränsa ersättningen till sådana belopp, som överstiger 100 kr. Höjning av nyssnämnda minimibelopp föreslås däremot av *socialstyrelsen*, *medicinalstyrelsen*, *styrelsen för statens institut för folkhälsan* och *hälsovårdsnämnden i Linköping*. Medicinalstyrelsen anger förslagsvis beloppet 500 kr. och sagda hälsovårdsnämnd

200 kr. som en lämplig minimigräns. Sveriges slakteriförbund vill heller icke motsätta sig en höjning av minimibeloppet till 300 kr., om ersättning medges jämväl för de av förbundet angivna kostnaderna och förlusterna.

Den av utredningsmannen förordade värderingsregeln föranleder vissa erinringar.

Statskontoret påpekar sålunda, att av utredningen icke framgår vilken tidpunkt som skall vara avgörande vid bestämmandet av dagspriset, samt anför vidare härom.

I utredningen nämnes visserligen skadetillfället men fråga uppstår då, när skadan verkligen inträffar. I avvaktan på undersökning av ett varuparti kan försäljningsförbud utfärdas och partiet lagras. Förlusten kan i detta fall icke bestämmas vid tidpunkten för förbudet, enär partiet eller del därav senare kan frisläppas. Formellt sett kan förlusten således icke konstateras vid den tidpunkt, då företagaren berövas förfoganderätten till partiet, och goda skäl tala då närmast för att skadan anses ha inträffat först, då definitivt beslut föreligger om varans förstöring. Ståndpunkts-tagandet till denna fråga synes få betydelse även för spørsmålet om ersättning för lagringskostnader. Anser man att skada inträffar, då företagaren berövas förfoganderätten, bör denne uppenbarligen erhålla ersättning för uppkommande lagringskostnader. Om skadan anses inträffa först vid förstöring, synes tveksamt, om ersättning för lagring bör utgå, i varje fall om det rör sig om en mera begränsad tid.

Statskontoret finner därjämte, att värderingsregeln icke möjliggör beräkning av ersättning till fabrikant.

I likhet med statskontoret finner länsstyrelsen i Kristianstads län samt förste provinsialläkaren och länsveterinären i länet värderingsregeln böra kompletteras så att den möjliggör fastställandet av ersättning för vara som icke inköpts utan producerats på den gård eller av det företag, varemot hälsovårdsmyndighetens åtgärd riktar sig.

Bestämmelsen om ersättning åt företag för utbetalad lön till personal, som på grund av avstängning av rörelsen icke kunnat beredas arbete, bör enligt statskontoret avfattas så, att därav klart framgår att den icke avser lön som utgivits för tid då den anställde varit sjuk eller bacillbärare. Försäkringsrådet berör samma förhållande och framhåller vikten av att dubbelutbetalning av statsmedel icke sker samt anför i övrigt härom.

En arbetstagare, som på grund av företagets avstängning ej kunnat beredas arbete men i vanlig ordning uppburit lön från företaget, kan ju bli behäftad med smitta av den sjukdom, som föranlett rörelsens avstängning. Vidtager därefter myndighet till förekommande av smittans spridning ingripande mot sådan person, blir han till följd av ingripandet berättigad till ersättning av statsmedel enligt den föreslagna lagen. Därjämte kan företaget med stöd av ifråvarande stadgande erhålla ersättning av statsmedel för den utbetalade lönen intill viss angiven procentsats. Enligt rådets mening bör i dylikt fall skyldighet föreligga för bacillbäraren att från ersättningen avräkna det lönebelopp, som han kan ha uppburit från företaget.

Sveriges köpmannaförbund, Sveriges lantbruksförbund, Sveriges slakteri-

förbund och svenska mejeriernas riksförening u. p. a. vänder sig mot den föreslagna maximeringen. Köpmanförbundet finner intet motiv föreligga för någon reduktion utan menar att ersättningen bör motsvara hela lönekostnaden. Lantbruksförbundet, slakteriförbundet och mejeriernas riksförening anser det med hänsyn till förekommande penningvärdesförändringar och lönejusteringar olämpligt att något bestämt lönebelopp anges i författningsrummet. Om så ändock finnes böra ske, måste enligt dessa organisationer beloppet höjas och en regel införas, som medger en mer eller mindre automatisk anpassning till löneutvecklingen.

Även hälsovårdsnämnden i Linköping anser att berörda lönebelopp bör höjas till förslagsvis 40 kr.

Bestämmelsen om ersättning för utgift som blivit onyttig till följd av myndighets ingripande ger enligt statskontoret stort utrymme för olika tolkningar om och i vilken utsträckning fasta utgifter, såsom kostnader för telefon, försäkringar och avgifter av olika slag, skall ersättas. Beträffande lokalkostnader har det — säger statskontoret vidare — syntts oegentligt, att ersättningen skall vara beroende av om företagaren hyr lokal eller utnyttjar egen fastighet för rörelsen.

Överståthållarämbetet anser, att bestämmelsen bör kunna tillämpas på hyresutgifter som blivit onyttiga jämväl i det fall att rörelsens stängning har sin grund i att företagaren själv isolerats såsom bacillbärare, en tolkning som dock icke biträts av statskontoret vid prövningen av ärenden enligt paratyfuskungörelsen.

Ett flertal myndigheter och organisationer berör den föreslagna rätten till ersättning för kostnad för laboratorieundersökning.

Medicinalstyrelsen, styrelsen för statens institut för folkhälsan och styrelsen för statens bakteriologiska laboratorium gör gällande, att ifrågavarande undersökningar bör betraktas som kvalitetskontroll, vilken det bör åligga företagarna att själva bekosta. Endast i extrema situationer bör därför enligt dessa myndigheter ersättning för undersökningarna utgå av statsmedel, vilket bör komma till uttryck i bestämmelsens avfattning.

Förste provinsialläkaren i Stockholms län påpekar, att ersättning bör medges endast för undersökning som utförts på laboratorium, som godkänts av medicinalstyrelsen.

Förste provinsialläkaren i Kronobergs län anser, att det vore bäst om epidemidistriktet finge bestrida kostnaderna för alla prov av ifrågavarande slag.

Enligt svenska landstingsförbundet har det i praktiken visat sig svårt att uppdraga en klar gräns mellan prov som avses i epidemilagen och övriga prov. Då härtill kommer att — såsom erfarenheterna från 1953 års paratyfusepidemi visat — kostnaderna för prov enligt epidemilagen kan uppgå till avsevärda belopp och drabba de särskilda epidemiområdena högst olika,

föreligger det enligt förbundets mening skäl för att ersättning av statsmedel utgår till epidemidistriktet i sådana fall, då kostnaderna för proven uppgår till onormala belopp.

Hälsovårdsnämnden i Växjö framhåller, att sådana rutinundersökningar avseende livsmedelspersonal, som företages på grund av länsstyrelsens förordnande, icke ersättes jämlikt 23 a § epidemilagen av epidemidistriktet, varför kommunen fått svara för kostnaderna. Då dessa med hänsyn till provtagningarnas omfattning kan bli avsevärda och då undersökningarna icke sker enbart i kommunens intresse, synes det hälsovårdsnämnden skäligt, att kostnaderna fördelas mellan staten och kommunen efter de föreslagna grunderna. Det borde emellertid av bestämmelsen framgå, huruvida beloppet 1 000 kr. skulle avräknas å varje epidemi eller per år.

Förste provinsialläkaren i Kristianstads län finner det för närvarande oklart, huruvida provtagningar som föreskrivits i samband med en hotfull epidemiologisk situation skall bekostas av hälsovårdsnämnd eller av vederbörande företag.

Samme läkare, länsstyrelserna i Kristianstads och Malmöhus län, länsveterinären i förstnämnda län, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation samt Sveriges köpmannaförbund föreslår en kraftig sänkning av minimibeloppet å 1 000 kr.

Däremot finner *Sveriges industriförbund* beloppet riktigt avvägt.

Rätten till ersättning vid väsentligt intrång i näring eller avsevärd minskning i arbetsförtjänst bör enligt *Sveriges köpmannaförbund* och *Skånes handelskammare* icke vara beroende av en behovsprövning i det särskilda fallet, utan rättssynpunkterna bör bli mera framträdande. Handelskammaren anser, att önskvärd begränsning av ersättningarna lämpligare kan ernås genom en bestämmelse om att endast förluster uppgående till visst högre belopp, förslagsvis 300 kr., ersättes. Samma uppfattning har *Sveriges industriförbund*, som hävdar att även storföretagen bör kunna få ersättning och föreslår, att begränsningen åstadkommes genom att företagen i viss proportion till sin storlek får vidkännas förluster, exempelvis från 100 kr. till 1 000 kr. *Sveriges köpmannaförbund*, *Sveriges hantverks- och småindustriorganisation* samt *Sveriges konditorförening* anser, att företagarna under alla förhållanden bör erhålla samma ersättning som personalen. Som skäl härför anföres, att de till dessa organisationer anslutna företagarna regelmässigt själva arbetar med i företaget, varför t. ex. ett påbud om stängning av rörelsen skulle medföra fullständigt inkomstbortfall för företagaren.

I anledning av utredningsmannens uttalande att förlust skall ersättas enligt denna bestämmelse blott om förlusten varit så betydande, att företagarens ekonomi blivit avsevärt rubbad, ställer *länsstyrelsen i Kronobergs län* frågan, om icke bestämmelsen, i synnerhet när det gäller småföretag,

bör tolkas något välvilligare, så att företagaren icke behandlas annorlunda än en arbetstagare, som vid driftavbrott förlorat arbetsinkomst.

Lantbruksstyrelsen biträder förslaget endast under förutsättning att ifrågavarande bestämmelse får en välvillig tolkning.

Statskontoret samt *länsstyrelsen i Stockholms län* och *länsveterinären därstädes* framhåller önskvärdheten av en likformig bedömning av ersättningsfrågorna enligt förevarande bestämmelser och enligt epizootikungörelsen. I samband därmed förordas av de båda sistnämnda en samordning mellan ifrågavarande lagstiftningsarbete och den översyn av epizootikungörelsen, som uppdragits åt veterinärstyrelsen att utföra.

Ersättning till den som på grund av driftavbrott gått miste om arbetsinkomst bör enligt *landsorganisationen* bestämmas enligt allmänna skadeståndsregler. Organisationen kan icke finna någon godtagbar motivering vare sig för reduktionen av ersättningen till 80 procent eller för maximeringen av ersättningsunderlaget till 30 kr. Ersättningen bör i stället, anser *landsorganisationen*, motsvara inkomstbortfallet med avdrag för eventuellt utgående understöd under driftavbrottet från arbetsgivare eller sjukkassa samt för inkomst av arbete, som möjliggjorts genom driftsinställelsen. Enligt organisationens mening bör icke heller någon maximering i tiden förekomma, och i allt fall bör tidsbegränsningen skäligen icke understiga tre månader. Därest de föreslagna begränsningsreglerna genomföres, erfordras — fortsätter *landsorganisationen* — en bestämmelse, innebärande att vederbörande myndighet må, då omständigheterna är ömmande, medge ersättning även i andra fall eller med högre belopp.

Svenska livsmedelsarbetareförbundet vänder sig särskilt mot begränsningen av ersättningsunderlaget. Detta bör enligt förbundet i varje fall sättas så högt, att det motsvarar lönen för en anställd i vanlig tjänsteställning.

Tjänstemännens centralorganisation tillstyrker utan erinran den nu behandlade bestämmelsen.

Av de föreslagna begränsningarna i fråga om rätten till ersättning framgår enligt *medicinalstyrelsens* mening icke klart om — såsom styrelsen anser böra vara fallet — dessa även omfattar underlåtenhet att vidtaga av speciella omständigheter betingade särskilda åtgärder mot smittospridning.

Mot uttrycket »allmänt vedertagen hygienisk standard» reagerar *medicinalstyrelsen*, *hälsovårdsnämnden i Hälsingborg*, *samarbetskommittén för hälsovårdsnämnderna i rikets större städer* och *svenska mejeriernas riksförening u. p. a.* Vid en permanent reglering synes det medicinalstyrelsen angeläget, att intresset för bättre hygieniska anordningar vid slakterier och andra livsmedelsföretag stimuleras genom att krav på »god hygienisk standard» uppställas som villkor för full ersättning enligt kungörelsen.

Hälsovårdsnämnden i Hälsingborg, som finner uttrycket alltför svävande

och förordar en fastare anknytning till gällande föreskrifter på området, anför.

Hälsovårdsnämnden anser att en bestämmelse av här avsett slag i stället skall knytas till gällande föreskrifter rörande den standard som i varje särskilt fall är författningvägen föreskriven och att särskild vikt skall fästas även vid de förelägganden och förbättringar, som må hava blivit i vederbörlig ordning föreskrivna men som kanske icke bliva iakttagna. Härigenom skulle man vid bedömningen kunna utgå från en fast norm, som redan är klart definierad. Hänsyn till de svårigheter, som i det enskilda fallet må hava förelegat för att hålla ett företag i föreskrivet skick, kan, om skäl därtill föreligga, tagas vid författningstillämpningen. Den i utredningen föreslagna texten skulle, synes det hälsovårdsnämnden, på ett olämpligt sätt kunna komma att åberopas i syfte att uppnå överseende med försummelse på detta område.

Samarbetskommittén för hälsovårdsnämnderna i rikets större städer finner det önskvärt att i kommande proposition eller i tillämpningsföreskrifter en närmare bestämning av innebörden av detta enligt kommittén tämligen vaga begrepp göres. Ett företag som icke iakttagit gällande bestämmelser eller som icke efterkommit tillhållanden eller förelägganden från vederbörande hälsovårdsnämnd bör enligt kommitténs uppfattning icke anses ha upprätthållit allmänt vedertagen hygienisk standard.

Mejeriernas riksförening däremot befarar, att berörda uttryck vid tillämpningen blir alltför vittomfattande och föreslår, att bestämmelsen omarbetas så att därav närmare framgår i vilka fall en skadelidande kan gå förlustig ersättning.

Medicinalstyrelsen föreslår vidare, att såsom villkor för ersättning jämväl stadgas, att företagaren anordnar betryggande hälsokontroll. Frågan om vilka krav härutinnan, som måste ställas vid olika företag, tarvar dock enligt styrelsen närmare överväganden. Det synes därför styrelsen lämpligt, att den särskilde sakkunnige, som utreder frågan om obligatorisk läkarundersökning av vissa grupper av livsmedelsarbetare, får i uppdrag att utarbeta förslag till föreskrifter om hälsokontroll. Med slutligt ställningstagande till kungörelseförslaget bör enligt styrelsen anstå till dess frågan om införande av hälsokontroll närmare prövats. *Sveriges läkarförbund* understryker också betydelsen av att läkarundersökning i ökad utsträckning sker av livsmedelsarbetare, även i form av regelbunden kontroll.

Statskontoret förutsätter, att begränsningarna i rätten till ersättning skall tillämpas så, att om det konstaterats, att en epidemi uppstått och spritt från ett företag, detta för att kunna få ersättning skall vara skyldigt att visa, att företaget vidtagit alla de åtgärder för att hindra uppkomst och spridning av smitta, som rimligen kunnat åvila företaget.

Överståthållarämbetet finner det kunna vara av visst värde, att hälsovårdsnämnd ålägges att underrätta den myndighet, som skall pröva ifrågasvarande ersättningar, om iakttagna brister i hygieniskt avseende.

Den föreslagna ordningen för prövning av ersättningsärenden kritiseras i första hand av *statskontoret*. Såsom framgår av framställningen om kroniska bacillbärare är statskontorets inställning den att central prövning bör ske av ärenden om ersättning åt kroniska bacillbärare och för företagsförluster. Sistnämnda slag av ärenden bör enligt statskontoret avgöras av Kungl. Maj:t eller, på sätt som skedde enligt 1953 års paratyfuskungörelse, av Kungl. Maj:t i viss utsträckning delegeras på en central myndighet. Vederbörande länsstyrelse bör ha att efter utredning överlämna ärendet med eget yttrande. Mot det i paragrafen angivna beloppet 5 000 kr. finnes — säger statskontoret vidare — ingen anledning till erinran, om ersättningsärendena handlägges centralt, i annat fall bör gränsen sättas vid 2 000 kr.

Sveriges industriförbund anser det nödvändigt, att ersättningsreglerna på detta område kringgärdas med sådant rättsskydd som domstolsprövning eller liknande förfarande ytterst ger. Därest ersättningsanspråken icke kan få prövas vid domstol, ansluter sig förbundet till tanken att ärendena skall avgöras av en för ändamålet tillsatt nämnd.

Sveriges köpmannaförbund och *Sveriges hantverks- och småindustriorganisation* befarar, att i de fall då ärende skall avgöras av Kungl. Maj:t avsevärd tid kommer att förflyta innan beslut föreligger. Betydelsen av att ärendena behandlas skyndsamt understrykes, och förbundet ifrågasätter, huruvida icke länsstyrelsen kunde medges rätt att verkställa utbetalningar å conto upp till 5 000 kr. per ersättningssökande i avvaktan på Kungl. Maj:ts beslut.

Medicinalstyrelsen finner prövningsrätten beträffande ersättning för laboratorieundersökning böra förbehållas Kungl. Maj:t eller myndighet, som Kungl. Maj:t förordnar därtill.

Sveriges industriförbund nämner också en fråga, som för att bedömningen skall bli i görligaste mån objektiv och likformig enligt förbundet bör prövas särskilt av central myndighet, nämligen huruvida allmänt vedertagen hygienisk standard upprätthållits.

Departementschefen

De av utredningsmannen föreslagna bestämmelserna om ersättning för företagsförluster m. m. skiljer sig i princip från reglerna om ersättning åt bacillbärare främst därutinnan, att de icke skapar en rätt till ersättning utan öppnar möjlighet till ersättning i vissa fall, där det ansetts obilligt att den enskilde själv skall svara för förluster, uppkomna till följd av myndighets ingripanden. Med hänsyn därtill föreslås dessa bestämmelser skola upptagas i en särskild kungörelse. Såsom jag tidigare anfört bör en sådan författning begränsas till att avse ingripanden, som skett med stöd av epidemilagen eller livsmedelsstadgan för att hindra spridning av smittsam sjukdom. Ersättning

för företagsförluster i samband med epidemibekämpande åtgärder har förut utgått av statsmedel endast i anslutning till paratyfusedepidemien 1953. Denna epidemi föranledde en mångfald ingripanden av olika slag, som gav en rikhaltig erfarenhet för bedömning av vilka förluster det här kan bli fråga om att ersätta. Utredningsmannen har valt att till grund för ifrågasvarande lagstiftning lägga den kungörelse om ersättning av statsmedel, som utfärdades 1953 i anledning av nämnda epidemi. De däri upptagna reglerna, för vilka i viss mån epizootilagstiftningen utgjort förebild, har visat sig i stort sett tillfredsställande. Med hänsyn härtill och då försiktigheten synes bjuda, att mera genomgripande förändringar i de regler som hittills prövats icke göres innan ytterligare erfarenhet rörande dessa ersättningsfrågor vunnits, finner jag utredningsmannens uppläggning välbetänkt.

Enligt 1953 års kungörelse kunde ersättning utgå för förluster i samband med förordnande att varuparti skulle förstöras eller behandlas på särskilt sätt, för utgifter som blivit onyttiga, däribland löner, som företag utbetalt till personal vilken till följd av ingripandet ej kunnat beredas arbete, för kostnader avseende laboratorieundersökning av vissa prov samt, vid särskilda skäl, för väsentligt intrång i näring eller avsevärd minskning i arbetsförtjänst i andra fall än nyss sagts. Därjämte innehöll kungörelsen bl. a. en bestämmelse om ersättning till den som på grund av driftavbrott gått miste om arbetsinkomst.

Utredningsmannen föreslår att även i den generella lagstiftningen skall upptagas bestämmelser som möjliggör att ersättning utgår för förluster av nyssnämnda slag. Därutöver bör enligt hans mening direkta utgifter, som företagare haft för att effektuera myndighets beslut, kunna ersättas med stöd av lagstiftningen. Hans förslag innehåller också, som tidigare nämnts, en regel om ersättning åt företagare, som blivit avstängd såsom bacillbärande.

Med det syfte jag inledningsvis angivit för ifrågasvarande lagstiftning är det väl förenligt, att ersättning blott utgår för vissa slag av förluster samt att ersättningsberäkningen grundas ej på allmänna skadestandsregler utan i stället på skälighetsöverbäganden. Att jag i huvudsak är ense med utredningsmannen om vilka skador som bör kunna ersättas i denna ordning, framgår av vad jag förut sagt. Jag vill också rörande min inställning till dessa frågor hänvisa till vad jag anfört i propositionen nr 240 år 1953 angående anslag till vissa ersättningar i anledning av paratyfusedepidemien samma år.

I det följande kommer jag att närmast beröra de förluster av skilda slag, som enligt utredningsmannens förslag skulle kunna ersättas, och de erinringar häremot som framställts under remissbehandlingen.

De förluster som kan uppkomma till följd av myndighets beslut beträffande visst varuparti är av mångahanda slag. Först må nämnas värdeförluster, då beslutet avser att varor skall förstöras eller förändras. Vidare merkostnaden inom driften i samband med sådan åtgärd, exempelvis för personal, transportmedel eller lagerlokaler. Även om beslutet

icke får formen av ett ingripande avseende vissa varor, kan det få till följd att varor förfares. I 1953 års kungörelse liksom i utredningsmannens förslag nämnes att såsom värdeförstöring skall jämväl anses att myndighets förordnande haft till direkt följd att varor ej kunnat säljas eller användas, såsom att ett förbud medfört att försäljningsställe måst stängas och varor i följd därav förfarits. Att försäljningsställe måst stängas har sålunda angivits endast som ett exempel och med anledning av ett par remissyttranden vill jag uttala, att, om förutsättningar i övrigt är för handen, ersättning lika väl bör kunna ifrågakomma om myndighets beslut innebär att mejeri, ostlager el. dyl. måste stängas. Däremot framhöll jag i nämnda proposition, att med bestämmelsen icke avsågs att ersätta indirekta förluster till följd av myndighets åtgärd, såsom att viss vara icke kunnat vinna avsättning eller att dess försäljning fördröjts utan att varan därigenom förstörts eller blivit oanvändbar för sitt ändamål. Jag nämnde i det sammanhanget att slaktdjur kunde minska i värde om slakten fördröjdes. Andra exempel på samma slags skador är merkostnad för egen slakt och förluster vid nödslakt. Det är fortfarande min uppfattning, att det skulle föra för långt, om även sådana förluster ersattes av statsmedel.

En ytterligare begränsning gjordes i 1953 års kungörelse genom stadgan det, att en skadelidande finge ersättning blott om det sammanlagda beloppet av värdeförstöring och kostnader, som han fått vidkännas, överstege 100 kr. Utredningsmannens förslag innebär på denna punkt ingen förändring. Vissa remissmyndigheter har påyrkat en höjning av beloppet och i något yttrande har hävdats att begränsningen saknar fog. Jag anser beloppet utgöra en lämplig gräns för vad en skadelidande, som här avses, under alla omständigheter själv bör svara för.

I utredningsmannens förslag har också bibehållits den i 1953 års kungörelse upptagna värderingsregeln, att värdet av vara skall bestämmas till dagspris vid inköp av den som lidit förlusten. Statskontorets påpekande att viss tvekan kan råda om när skadan skall anses ha inträffat ger mig anledning uttala, att skadan enligt min mening i princip får anses uppstå den dag företagaren betages rätten att förfoga över varan på grund av myndighets beslut. Priset på varan nämnda dag bör alltså läggas till grund för skadeberäkningen. Att ersättning icke skall utgå, därest varan sedermera kan säljas eller eljest användas för sitt ändamål, framgår av vad jag tidigare anfört. Däremot synes mig uppkommande lagringskostnader böra vara ersättningsgilla.

Den värderingsmetod, som jag sålunda förordar, är ett uttryck för den s. k. återanskaffningsprisprincipen. Detta innebär, att om skadan träffar en detaljist så skall grossistpriset vara normerande för ersättningen. På motsvarande sätt skall producentpriset läggas till grund för beräkningen av skada hos grossist. Såsom framhållits i en del remissvar kan metoden icke följas, då det gäller att fastställa skada, som drabbat producent. I så-

dant fall synes det nödvändigt att grunda skadeberäkningen på producentpriset.

Ersättning för utbetalda löner till personal, som på grund av rörelsens stängning icke kunnat beredas arbete, kunde enligt 1953 års kungörelse utgå med 80 procent av utgiften. Enligt utredningsmannens förslag göres ytterligare en begränsning, nämligen att ersättning ej utgår på lönebelopp i den mån det överstiger 30 kr. för dag. Båda dessa begränsningar har under remissbehandlingen betecknats såsom oberättigade av vissa berörda sammanslutningar. I vart fall bör, anser man, det maximerade lönebeloppet höjas. Grunden för den procentuella reduktionen är den för hela lagstiftningen antagna principen, att en viss del av skadan bör bäras av den skadelidande själv. Begränsningen av ersättningsunderlaget är betingad av att ersättningen till bacillbärare enligt de nu föreslagna reglerna icke skall utgå med hela inkomstbortfallet utan med det belopp, som svarar mot sjukpenningen. Denna är maximerad till 20 kr. för dag. Även med beaktande av att detta belopp i motsats till lönebeloppet är skattefritt, synes mig maximeringen till 30 kr. för dag riktig från angivna betingelse.

Statskontorets och försäkringsrådets påpekande, att ersättning av statsmedel icke samtidigt bör utgå såväl till arbetstagare vilken blivit bacillbärare som till företag för utbetald lön till samme arbetstagare under tid då denne varit bacillbärare, föranleder mig att föreslå ett tillägg till bestämmelsen. Detta tillägg kan lämpligen givas det innehållet, att från ersättningen till företaget skall avräknas vad arbetstagare hos företaget under den tid nämnda ersättning avser såsom bacillbärare uppburit av statsmedel.

Bland andra utgifter som till följd av ingripandet blivit onyttiga har särskilt nämnts arrende eller hyra för område eller lokal, som icke kunnat utnyttjas. Meningen är icke att — såsom antytts av en remissmyndighet — ersättning enligt denna bestämmelse skall utgå för den del av de fasta utgifterna i rörelsen, som belöper på avstängningstiden. Sådana utgifter kan i vissa fall ersättas vid väsentligt intrång i näring, vartill jag återkommer senare. Här avses i stället särskilda utgifter, mera direkt hänförliga till avstängningstillfället. Ej heller är det, som från annat håll ifrågasatts, åsyftat att ersättning enligt denna föreskrift skall utgå till företagare, som tvingats stänga sin rörelse därför att han blivit isolerad såsom bacillbärare.

Ersättning för kostnad för laboratorieundersökning föreslås liksom enligt 1953 års kungörelse kunna utgå, då den sammanlagda kostnaden som en ersättningsberättigad i detta hänseende fått vidkännas överstiger 1 000 kr. Här avses icke, som några remissinstanser antagit, undersökningar som författningsenligt bekostas av hälsovårdsnämnd eller epidemidistrikt utan företagskostnader i samband med en epi-

demi. Maximibeloppet 1 000 kr. hänför sig alltså till varje särskild epidemi. Därav framgår jämväl att undersökningar, som kan anses ingå i en fortlöpande kvalitetskontroll, icke skall bekostas av statsmedel. I enlighet med ett påpekande under remissbehandlingen synes böra angivas, att ersättning medges endast för undersökning som utförts på laboratorium, godkänt av medicinalstyrelsen. Någon sänkning av nämnda belopp — såsom föreslagits i flera remissvar — finner jag icke påkallad.

Beträffande den bestämmelse, som stadgar möjlighet för företagare att då särskilda skäl föreligger vid väsentligt intrång i näring eller avsevärd minskning i arbetsförtjänst få ersättning i annat hänseende än förut sagts, vill jag i anledning av yttranden från ett par företagsammanslutningar först framhålla, att det även här väsentligen bör anläggas skälighetssynpunkter. Motsvarande regel i 1953 års kungörelse ansåg jag böra tillämpas endast i ömmande fall och ersättning enligt den regeln har utgått blott i ett fåtal fall och med något tusental kronor. Utredningsmannen hävdar, att bestämmelsen i den generella lagstiftningen bör omfatta även andra fall där förlusten drabbat särskilt kännbart, varmed han menar att förlusten varit så betydande att den får antagas ha medfört en avsevärd rubbning av vederbörandes ekonomi. Från olika håll har betonats nödvändigheten av en välvillig tolkning av ifrågasvarande bestämmelse, i synnerhet när det gäller småföretagare för vilka stängning av rörelsen kan medföra fullständigt inkomstbortfall. Länsstyrelsen i Kronobergs län har förklarat att företagaren i dessa fall ej bör behandlas annorlunda än en arbetstagare som vid driftavbrott förlorat arbetsinkomst. Jag anser mig i detta sammanhang kunna förorda en något mindre restriktiv tillämpning av bestämmelsen än enligt 1953 års kungörelse. Ersättning torde sålunda stundom böra kunna ifrågakomma även om företagarens ekonomi icke avsevärt rubbats. Det bör emellertid alltid föreligga särskilda skäl och förlusten bör framstå som särskilt kännbar för att ersättning skall utgå.

Utredningsmannens förslag att, i motsats till vad som gällde enligt 1953 års kungörelse, ersättning även skall kunna utgivas för direkta utgifter som företagare haft för att effektuera myndighets förbud — såsom utgifter för vakthållning och avspärrningsanordningar — kan jag biträda.

De hittills genomgångna bestämmelserna avser ersättning till företagare för förluster av olika slag. Som nämnts innehöll 1953 års kungörelse därjämte ett stadgande om ersättning till arbetstagare som på grund av driftavbrott gått miste om arbetsinkomst. En motsvarande bestämmelse anser utredningsmannen böra ingå i den nya lagstiftningen och få den utformningen att ersättning må utgå med högst 80 procent av den förlorade inkomsten, i den mån den ej överstiger 30 kr. för dag och ej täckes genom ersättning enligt bestämmelser

i annan författning eller genom gottgörelse från arbetsgivare eller sjuk-kassa. Ersättning skall sålunda icke utgå till den som är berättigad till ersättning såsom sjuk eller bacillbärare. Vidare föreslås ersättningstiden enligt denna bestämmelse skola begränsas till två månader. I fråga om de erinringar som gjorts huvudsakligen av landsorganisationen rörande den procentuella reduktionen och maximeringen av ersättningsunderlaget kan jag hänvisa till vad jag anfört beträffande bestämmelsen om ersättning till företagare för utbetald lön. De synpunkter jag tidigare utvecklat i samband med bestämmelserna om ersättning åt bacillbärare på frågan om behovet av en föreskrift, som medger särbehandling av ömmande fall, äger enligt mitt förmenande giltighet även i förevarande sammanhang. Jag delar däremot landsorganisationens uppfattning att gränsen i tiden för ersättning enligt denna bestämmelse bör höjas till tre månader och sålunda sammanfalla med maximala ersättningstiden för tillfälliga bacillbärare.

Reglerna om ersättning åt bacillbärare har jag, såsom framgått av vad jag tidigare anfört, ansett böra utformas så att även företagare och likställda, som blivit avstängda som bacillbärare, kan få ersättning i den för bacillbärare föreslagna ordningen. Det föreligger med en sådan lösning intet behov av någon ersättningsbestämmelse rörande bacillbärare i lagstiftningen om ersättning för företagsförluster.

I det föregående har jag berört särskilda till de olika ersättningsbestämmelserna knutna begränsningar. Med 1953 års kungörelse som förebild upptager utredningsmannen i sitt förslag jämväl vissa allmänna begränsningar för rätten till ersättning. Ersättning skall sålunda icke utgå eller utgå med minskat belopp, i fall den skadelidande avsiktligt eller genom grov vårdslöshet orsakat förlust eller genom vållande eller försummelse medverkat till skadan eller vid tiden för skadans uppkomst eller närmast dessförinnan icke upprätthållit allmänt vedertagen hygienisk standard. Detsamma skall gälla där någon dömes till ansvar för förseelse mot epidemilagen eller livsmedelsstadgan. Lämnas i ansökan om ersättning medvetet oriktig uppgift, skall sökanden likaså gå förlustig ersättningen. Under remissbehandlingen har nödvändigheten av sådana allmänna begränsningar betonats av åtskilliga instanser. Jag delar uppfattningen att sådana allmänna begränsningar bör finnas. I anledning av vad som anföres av medicinalstyrelsen vill jag som min mening uttala, att en underlåtenhet av en skadelidande att vidtaga särskilda åtgärder mot smittospridning självfallet bör kunna medföra att han går miste om ersättning. Beroende på omständigheterna kan en sådan underlåtenhet bedömas såsom försummelse, vållande eller grov vårdslöshet. Vad som i övrigt i denna del utlöst kritik vid remissbehandlingen är uttrycket »allmänt vedertagen hygienisk standard». Uttrycket har ansetts kunna leda till å ena sidan att kraven på hygien ställes för låga och å andra sidan att be-

gränsningen i tillämpningen blir alltför vittomfattande. I anledning av vad som sålunda anförts vill jag förorda att begränsningen i stället knytes till att den skadelidande ej följt i vederbörlig ordning meddelad föreskrift i det avseende varom nu är fråga eller ej iakttagit sådan hygienisk standard som skäligen kan fordras. Med ställningstagande till medicinalstyrelsens förslag att som villkor för ersättning jämväl skall stadgas att företagaren anordnat betryggande hälsokontroll synes mig böra anstå till dess nu pågående utredning i ämnet slutförts.

Den av utredningsmannen föreslagna ordningen för provningen av ifrågavarande ersättningsärenden innebär att länsstyrelsen i första instans skall besluta i ärenden, där det begärda beloppet understiger 5 000 kr., samt att övriga ärenden och besvär över länsstyrelses beslut avgöres av Kungl. Maj:t i statsrådet. Jag finner emellertid i likhet med statskontoret övervägande skäl tala för att samtliga ärenden av förevarande slag tills vidare och intill dess en fast praxis utbildat sig bör provas av central myndighet. Provningen kan lämpligen liksom i fråga om ärendena enligt 1953 års kungörelse uppdragas åt statskontoret. Någon begränsning av statskontorets provningsrätt med hänsyn till storleken av ersättningsanspråken torde icke vara behövlig. Ansökan om ersättning bör ingivas till vederbörande länsstyrelse, som efter erforderlig utredning med eget yttrande överlämnar ansökningshandlingarna till statskontoret. Ytterligare må här endast tilläggas att författningen bör upptaga en bestämmelse om rätt för statskontoret att, där sannolika skäl föreligger för att ersättning bör utgå, besluta om provisorisk utbetalning av ersättning. Besvär över statskontorets beslut i dessa ärenden torde böra provas av Kungl. Maj:t i statsrådet.

8. Specialmotivering till lagen om ersättning åt smittbärare

Utredningsmannen

I utredningen användes genomgående beteckningen bacillbärare för personer, som misstänkes eller konstaterats bära smitta. Ordet bacillbärare har, anför utredningsmannen, sedan lång tid tillbaka begagnats i de sammanhang, varom nu är fråga, och han anser, att uttrycket på ett adekvat sätt anger vilka slag av ersättningar som åsyftas.

Remissyttrandena

Flera remissinstanser, däribland de som har att företräda medicinska synpunkter, vänder sig mot beteckningen bacillbärare och menar, att denna icke täcker vad som avses. Vid tidigare behandling av föreliggande problem har man, yttrar *medicinalstyrelsen*, mest fäst avseende vid smitta av de epidemiska sjukdomar, som framkallas av den biologiska gruppen baciller eller bakterier. Situationen har emellertid under senare år förändrats genom

vidgad kunskap om virus och andra grupper av smittämnen. Medicinalstyrelsen föreslår därför, att beteckningen bacillbärare utbytes mot smittbärare. Övriga remissinstanser som uttalat sig i frågan framställer samma förslag.

Departementschefen

På de av medicinalstyrelsen anförda skälen förordar jag att beteckningen smittbärare användes i lagen i stället för bacillbärare. Såsom framgått av den allmänna motiveringen föreslås olika ersättningsbestämmelser skola gälla för tillfällig och kronisk smittbärare. Dessa bestämmelser bör därför upptagas under rubrikerna Ersättning åt tillfällig smittbärare och Ersättning åt kronisk smittbärare.

1 §.

Utredningsmannen

Paragrafen innehåller den allmänna avgränsningen av fall, då ersättning kan ifrågakomma, samt den föreslagna gränsdragningen mellan kroniska smittbärare och övriga ersättningsberättigade. Enligt utredningsmannens förslag skall med smittbärare förstås den som utan att vara sjuk är föremål för ingripande.

Remissyttrandena

Uttrycket »utan att vara sjuk» i utredningsmannens förslag har föranlett vissa tolkningssvårigheter. *Medicinalstyrelsen* anför i denna del följande.

Medicinalstyrelsen vill fästa uppmärksamheten på, att begreppet »utan att vara sjuk» icke får tolkas alltför bokstavligt. Det finnes personer, som, ehuru de företer ett eller annat sjukdomstecken, knappast kan ur medicinsk synpunkt anses vara arbetsoförmögna i sådan grad att de, om de vore anslutna till den allmänna sjukförsäkringen, skulle kunna sjukskrivas. Hit hör t. ex. fall med verbakterieinfektioner av kronisk typ i öron eller övre luftvägar; emedan de utsöndrar smitta är de olämpliga för verksamhet inom livsmedelsbranschen. Vidare hör hit personer med sår på händerna, vissa eksem, som hindrar handtvagning o. s. v. De tillhör en icke alltför ringa grupp personer, som icke alltid kan sjukskrivas enligt den allmänna sjukförsäkringens principer, men som likväl bör avstängas från arbete inom livsmedelsbranschen, temporärt eller för alltid. Dessa måste i den föreslagna lagens mening vara att anse som »icke sjuka».

Styrelsen för statens bakteriologiska laboratorium synes uppfatta stadgandet på samma sätt som medicinalstyrelsen.

Försäkringsrådet ger bestämmelsen en något annan innebörd såsom framgår av följande uttalande.

Rådet förutsätter, att uttrycket »utan att vara sjuk» hänför sig till sjukdom orsakad av ifrågavarande bacill och sålunda icke till sjukdom i allmänhet.

Den nu anförda tolkningen synes enligt rådet komma att medföra, att därest en bacillbärare är sjuk i annan sjukdom än sådan sjukdom, vilkens smitta omfattas av ifrågavarande lagförslag, ersättning kommer att utgå i enlighet med förslaget.

För det fall denna tolkning icke skulle vara avsedd utan uttrycket ifråga vore att hänföra till sjukdom i allmänhet, skulle enligt rådets förmenande en konsekvens härav bliva, att en bacillbärare, som är sjuk i annan sjukdom, bleve utesluten från den för bacillbärare föreslagna ersättningen under karenstiden (jämför de särskilda karenstider, som gälla vid frivillig försäkring).

En härmed överensstämmande uppfattning kommer till uttryck i yttrandena från *riksförsäkringsanstalten, styrelsen för statens institut för folkhälsan och länsstyrelsen i Kronobergs län*. De båda förstnämnda myndigheterna anser stadgandet böra förtydligas så att därav framgår, att rätt till ersättning ej tillkommer den som är sjuk i den sjukdom, som föranlett ingripandet. Nyssnämnda länsstyrelse framhåller vidare, att med sjukdomstid torde böra avses tid, varunder vederbörande är intagen på epidemisjukhus eller tillfällig sjukvårdslokal även om han under någon del av tiden icke är sjuk utan smittbärare.

Landsorganisationen berör det fall, som avses i 3 § 2 mom. epidemilagen, nämligen att person misstänkes vara behäftad med epidemisk sjukdom och enligt läkares föreskrift intages på sjukvårdsinrättning. Om det vid inkubationstidens utgång befinnes, att läkarens misstanke varit ogrundad, förefaller det organisationen tveksamt om sjukpenning enligt sjukförsäkringslagen kan utgå för intagnings tiden. Landsorganisationen förutsätter att, därest sjukpenning ej utgår i sådana fall, den här föreslagna lagen blir tillämplig.

Departementschefen

I första stycket angives, vilka ingripanden som kan berättiga till ersättning. Vidare utsäges att ersättningen skall utgå av statsmedel. Rätten till ersättning har därvid icke gjorts beroende av att förlust uppkommit.

I den allmänna motiveringen har angivits på vilka personer lagen skall äga tillämpning. De avgränsningar som därvid gjorts innebär, att endast smittförande personer eller personer som misstänkes föra smitta avses, samt att inom den förstnämnda gruppen undantagits de, vilka på grund av angivna tillstånd förlorat sin arbetsförmåga. Dessa senare är nämligen i princip berättigade att uppbära full sjukpenning enligt lagen om allmän sjukförsäkring, och meningen är ej att lagen om ersättning åt smittbärare skall tillämpas i den mån sjukpenning kan utgå. Den omständigheten att en sådan person icke är sjukpenningförsäkrad eller uppburit sjukpenning på grund av smittsam sjukdom så länge att han blivit utförsäkrad skall givetvis i och för sig icke medföra att reglerna om ersättning åt smittbärare

6 — *Bihang till riksdagens protokoll 1956. 1 saml. Nr 126*

träder i tillämpning. Å andra sidan må redan i detta sammanhang framhållas, att även en person, som är berättigad att uppbära sjukpenning, kan få ersättning enligt denna lag. Så är fallet för det första då den, som misstänkes eller konstaterats föra smitta, under tid för ingripandet har till minst hälften nedsatt arbetsförmåga på grund av annan sjukdom. Vidare kan det fallet tänkas, att en smittsam sjukdom visserligen icke medför förlust av arbetsförmågan men nedsätter denna med minst hälften. I båda dessa fall kan såväl sjukpenning som ersättning enligt denna lag utgå. Sjukpenningen skall därvid avräknas från sistnämnda ersättning. Härom stadgas i 5 §.

Ersättning enligt denna lag utgår till svenska och utländska medborgare, vare sig de är bosatta i riket eller endast på tillfälligt besök här.

Avgränsningen av de personer på vilka lagen är tillämplig kommer till uttryck genom den i andra stycket upptagna definitionen på smittbärare.

Genom att för rätt till ersättning föreskrives icke som enligt utredningsmannens förslag att vederbörande skall kunna betraktas som frisk utan endast att han icke till följd av smittsam sjukdom eller annat smittsamt tillstånd förlorat sin arbetsförmåga, undgår man de tolkningssvårigheter, som påpekats under remissbehandlingen. De fall som medicinalstyrelsen och landsorganisationen berör omfattas sålunda av definitionen på smittbärare i andra stycket.

2 §.

Utredningsmannen

I 2 § första stycket i utredningsmannens förslag upptages huvudregeln att ersättning skall utgå av statsmedel för förluster till följd av ifrågasvarande ingripanden. Med uttrycket förluster avser utredningsmannen endast att uttrycka, att ersättningen i princip anses skola täcka en liden förlust. Hans mening är emellertid, att ersättningsreglerna skall vara generella och i regel ingen utredning krävas huruvida och i vad mån i det enskilda fallet uppkommit förlust.

Såsom framgår av den allmänna motiveringen föreslår utredningsmannen att någon karenstid icke skall gälla för den ersättning det här är fråga om. Ersättning skall alltså enligt utredningsmannens förslag utgå fr. o. m. den dag då myndighetens ingripande träder i tillämpning och därefter så länge ingripandet består, dock längst under 90 dagar i följd. Efter denna tid skall vederbörande behandlas som kronisk smittbärare och ersättningsfrågan bedömas enligt bestämmelserna om ersättning åt dessa.

Remissyttrandena

Riksförsäkringsanstalten anmärker, att, då utredningsmannen synes ha avsett att ersättning skall utgå till smittbärare även om myndighets in-

gripande icke medfört något inkomstbortfall eller annan ekonomisk förlust, en omformulering av paragrafen torde vara erforderlig.

Statskontoret anser, att ordet »förluster» bör utbytas mot ordet »inkomstbortfall».

Länsstyrelsen i Kronobergs län påpekar, att arbetstagare, som avstänges under pågående arbete, kan göra anspråk på lön av arbetsgivaren för den del av dagen han varit i arbete och dessutom enligt förevarande stadgande få full dagsersättning från sjukkassan.

Departementschefen

Jag har i förhållande till utredningsmannens förslag gjort den omdispositionen, att den allmänna regeln att ersättning enligt lagen skall utgå av statsmedel upptagits redan i den inledande bestämmelsen. Såsom framgår av 1 § har icke längre utsagts att för rätt till ersättning förutsättes att ingripandet medfört ekonomisk förlust. Sådan uppkommer givetvis i de allra flesta fall men då det gäller ersättning åt tillfällig smittbärare skall särskild utredning om inkomstbortfallet icke göras.

Reglerna om ersättning åt tillfällig smittbärare inledes i departementsförslaget med en bestämmelse angående den tid varunder ersättning utgår. Den av länsstyrelsen i Kronobergs län påtalade konsekvensen av att ingripande sker under pågående arbete synes man i enkelhetens intresse få taga.

3 §.

Utredningsmannen

Utöver vad som upptagits i den allmänna motiveringen anför utredningsmannen rörande ersättningsbeloppens storlek följande.

Vissa konsekvenser av systemet med ersättningsreglernas anknytning till sjukpenningförsäkringen synes böra något närmare belysas. Sålunda må erinras om att sjukkassa i samband med inskrivning av medlem skall besluta, huruvida medlemmen skall vara sjukpenningförsäkrad eller ej och, om så finnes vara fallet, vilken sjukpenningklass han skall tillhöra. När kassan får kännedom om att medlems årsinkomst av tjänst eller annat förvärvsarbete undergått ändring av betydelse för sjukpenningförsäkringen, skall kassan utan dröjsmål meddela det beslut som därav påkallas. Ändring av medlems sjukpenningförsäkring till följd av sådant beslut må ej ske förrän vid det månadsskifte, som inträffar närmast efter det beslutet fattats. Vidare åligger det försäkrad att så snart ske kan och senast inom 14 dagar till sjukkassan anmäla sådan stadigvarande ändring i arbetsinkomsten, som är av betydelse för sjukpenningförsäkringen. Det skulle sålunda kunna tänkas att en person till följd av nyssnämnda bestämmelser om placering i sjukpenningklass vid tiden för avstängningen har högre inkomst än som svarar mot sjukpenningklassen. Det kan då synas otill-

fredsställande att ersättningen beräknas enbart med hänsyn till sjukpenningklassen och icke med hänsyn till den faktiska inkomsten. I flertalet fall torde emellertid en sådan situation bero på att vederbörande icke — i enlighet med sin skyldighet jämlikt sjukförsäkringslagen — anmält den förändring av inkomstens storlek som inträtt. En viss försummelse föreligger sålunda från den ersättningsberättigades sida och det kan då icke anses obilligt att ersättningen beräknas på grundval av den lägre inkomsten. Vissa fall kan dock tänkas, då anmälan om den ändrade inkomsten visserligen gjorts men beslutet om uppflyttning i sjukpenningklass icke hunnit träda i kraft innan ingripandet sker. Även i dessa fall skulle ersättningen komma att beräknas på det lägre beloppet. Dylika situationer lär dock bli sällsynta och de torde i regel kunna helt undvikas, genom att anmälan om den högre inkomsten göres så snart vetskap därom erhållits. Å andra sidan kan den situationen tänkas att inkomsttagaren underlåter att anmäla minskning av inkomst och att han i följd därav är placerad i för hög sjukpenningklass. När det gäller sjukförsäkringen blir följden då att sjukpenningen kan nedsättas eller helt indragas eller, om sjukhjälp redan utgått, att under vissa förutsättningar återbetalnings-skyldighet kan åläggas. Samma korrektiv mot missbruk synes kunna tillämpas när det gäller ersättningar av nu ifrågakvarande slag.

Remissyttrandena

Riksförsäkringsanstalten finner det oklart, huruvida utredningsmannen avsett att ersättning skall kunna utgå till icke sjukpenningförsäkrad smittbärare, som icke går miste om arbetsinkomst till följd av ingripandet. Om ersättningen skall utbetalas av sjuk-kassorna är det enligt anstalten nödvändigt, att ersättningsreglerna göres enkla. Sjuk-kassorna bör sålunda även i fråga om de icke sjukpenningförsäkrade smittbärarna befrias från upp-giften att i det enskilda fallet utreda, huruvida ingripandet medfört förlust. Ersättning till här avsedd smittbärare skulle alltså utgå med 3 kr. för dag jämte eventuellt barntillägg eller det högre belopp, som kan föranledas av storleken av hans beräknade årsinkomst av tjänst. Denna beräkning bör enligt riksförsäkringsanstalten ske efter de grunder, som eljest tillämpas inom den allmänna sjukförsäkringen, och hänsyn bör således icke tagas till rent tillfälliga arbetsinkomster.

Emellertid, fortsätter riksförsäkringsanstalten, kan ett ingripande även drabba smittbärare i så låg ålder, att någon ersättning icke är motiverad. Anstalten föreslår därför under hänvisning till 23 § arbetarskyddslagen att rätten till ersättning begränsas till smittbärare, som fyllt eller under kalenderåret fyller 14 år.

Länsstyrelsen i Norrbottens län och förste provinsialläkaren i länet reagerar också mot att underåriga får ersättning utan närmare prövning och föreslår, att för ersättning till person under 16 år skall krävas att denne visar, att han gått miste om inkomst eller gjort annan förlust på grund av ingripandet.

Departementschefen

I den allmänna motiveringen har jag förordat, att ersättningsbeloppet när det gäller tillfällig smittbärare skall beräknas i huvudsak enligt reglerna för sjukpenningförsäkringen. Jag avser därmed, att smittbäraren i princip skall få ersättning med samma belopp för dag som han, om han blivit sjuk den dag ingripandet sker, fått uppbära i sjukpenning och barn-tillägg under de första 90 dagarna av en sjukperiod, för vilka sjukpenning utgår. Hänsyn skall därvid tagas både till den obligatoriska och frivilliga försäkringen. Om för smittbärare, som är frivilligt försäkrad, gäller en karenstid på 18 dagar eller en karenstidsförlängning med 15 eller 30 dagar, skall ersättningen likväl redan från första dagen utgå med det högsta belopp smittbäraren äger utfå i sjukpenning. Däremot skall, som jag tidigare framhållit, icke beaktas frivillig försäkring med karenstidsförlängning om 90 dagar. Samma ersättningsbelopp för dag bör gälla under hela den tid ingripandet avser, oavsett om inkomsten under denna tid undergår förändringar och oavsett om tilläggsjukpenningen enligt sjukförsäkringslagens bestämmelser skulle ha nedgått under samma tid. För att företagare och andra som har annan inkomst av förvärvsarbete än inkomst av tjänst skall kunna få ersättning motsvarande hela deras årsinkomst av förvärvsarbete även om de icke är frivilligt försäkrade för högsta möjliga sjukpenningtillägg fordras en kompletterande bestämmelse. Den kan lämpligen utformas så att ersättningsbeloppet för dag skall motsvara den sjukpenning, inbegripet sjukpenningtillägg, och barntillägg som skulle ha utgått om hela årsinkomsten av förvärvsarbete utgjort inkomst av tjänst. I första stycket har, såvitt avser de som är sjukpenningförsäkrade, upptagits bestämmelser med det nu angivna innehållet. Dessa är således tillämpliga i stort sett på alla svenska medborgare över 16 år, som har en årsinkomst av förvärvsarbete uppgående till minst 1 200 kr. eller som oaktat de icke har sådan inkomst är frivilligt försäkrade (hemmafruar och studerande).

Ersättning till smittbärare, som icke är sjukpenningförsäkrad, skall beräknas på samma sätt som om han varit obligatoriskt sjukpenningförsäkrad. Det betyder att ersättningen lägst skall motsvara grundsjukpenningen, oavsett om inkomsten uppgår till 1 200 kr. Likaså skall ersättningsbeloppet efter nämnda regler bestämmas som om hela årsinkomsten av förvärvsarbete utgjort inkomst av tjänst. I paragrafens andra stycke upptages en bestämmelse med den här angivna innebörden.

I enlighet med vad som under remissbehandlingen föreslagits av länsstyrelsen i Norrbottens län upptages i tredje stycket en föreskrift om att ersättning ej utgår till den som är under 16 år med mindre han visar att han genom ingripandet går miste om arbetsinkomst. Såsom anmärkts i den allmänna motiveringen bör med arbetsinkomst icke förstås en helt tillfällig dagsförtjänst.

4 §.

Utredningsmannen

Enligt samma princip som i fråga om sjukpenningförsäkringen föreslås att ersättningen skall minskas, om den ersättningsberättigade erhåller kostnadsfri vård å epidemivårdanstalt eller tillfällig sjukvårdslokal som omförmäles i 18 § epidemilagen. Är han intagen å annan sjukvårdsinrättning än sådan som avses i epidemilagen, t. ex. å vanligt sjukhus, torde han regelmässigt vara att anse som sjuk och berättigad till ersättning enligt sjukförsäkringslagens bestämmelser. Ersättningsminskningen motsvarar vad som är stadgat i sjukförsäkringslagen.

Remissyttrandena

Försäkringsrådet vill i detta sammanhang fästa uppmärksamhet på stadsgandet i 25 § tredje stycket sjukförsäkringslagen angående hempenning för kvinnlig sjukkasemedlem, som i hemmet har minst ett barn under tio år, vilket är sjukförsäkrat såsom barn till henne eller hennes make; hempenningen utgör i detta fall minst tre kronor för dag.

Departementschefen

Utredningsmannens förslag att ersättning åt smittbärare skall minskas, då smittbäraren är intagen på epidemivårdanstalt, synes mig böra utvidgas till att omfatta jämväl annan sjukvårdsanstalt. Grunden för minskningen är nämligen, att smittbäraren åtnjuter kostnadsfri vård. De sjukförsäkrade får emellertid i regel sina sjukvårdskostnader helt ersatta av sjukkassan, då vården meddelats på någon av de i sjukförsäkringslagen angivna sjukvårdsanstalterna. Då det gäller person, som är berättigad till sjukpenning, sker visserligen för tid han är intagen på sjukvårdsanstalt en minskning i utgående förmåner redan genom att sjukpenningen utbytes mot hempenning. Erhåller han för samma tid ersättning även som smittbärare, skall enligt 5 § i förevarande lagförslag från ersättningen avdragas hempenningen. Sker icke samtidigt en minskning med belopp som svarar mot skillnaden mellan sjukpenningen och hempenningen skulle smittbäraren totalt utfå högre ersättning än han med hänsyn till den kostnadsfria vården bör vara berättigad till.

I enlighet med försäkringsrådets påpekande bör en regel motsvarande den i 25 § tredje stycket sjukförsäkringslagen ingå även här. I nämnda lagrum stadgas, att å sjukvårdsanstalt intagen kvinna, som i hemmet har minst ett barn under tio år vilket är sjukvårdsförsäkrat såsom barn till henne eller hennes make, hempenningen skall utgöra lägst tre kronor, vartill kommer barntillägg om minst två kronor. I överensstämmelse härmed bör smittbärarersättningen i berörda fall icke understiga fem kronor för dag.

5 §.

Utredningsmannen

Utredningsmannen förklarar, att ersättning enligt förevarande lag icke skall kunna utgå jämsides med sjukpenning eller hempenning enligt sjuk- och yrkesskadeförsäkringslagarna. Om en person är sjuk eller arbetsoförmögen på grund av yrkesskada, kan det ej anses att han tillfogas ytterligare inkomstbortfall genom en isoleringsåtgärd. Han får då nöja sig med den ersättning som utgår i sjukpenning eller hempenning och detta även för det fall, att sjukpenning utgår med det lägre belopp som ifrågakommer för tiden efter 90 dagar.

På samma sätt bör enligt utredningsmannen det fall bedömas, då sjukpenning eller hempenning enligt sjuk- och yrkesskadeförsäkringslagarna visserligen icke utgår men skulle ha utgått om vederbörlig anmälan gjorts. Det föreligger då en viss försummelse beträffande anmälningsskyldigheten och det bör icke medföra, att ersättning utgår enligt förevarande lag i stället för sjuk- och yrkesskadeförsäkringslagarna.

Remissyttrandena

Försäkringsrådet påpekar, att i lagen icke beaktats det fallet, att en person vid avstängningen uppbär endast halv sjukpenning till följd av sjukdom. Det vore enligt rådet stötande, om en sådan person skulle vara utesluten från den föreslagna ersättningen. Denna konsekvens synes rådet enklast kunna undvikas genom att 5 § utformas som en avdragsregel, d. v. s. att smittbärare under tid för avstängning eller isolering tillerkännes ersättning enligt förevarande lagförslag men att därvid avräknas den sjukpenning eller hempenning, vartill han kan vara berättigad enligt sjukförsäkringslagen. Försäkringsrådet framhåller därjämte, att liknande avdrag jämväl bör göras *dels* för sjukpenning i anledning av sjukdomstillstånd, som ansetts utgöra recidiv av sjukdom eller skada, ådragen före den 1 januari 1955 och där sjukpenningen bestämmas av eller utbetalas från riks-försäkringsanstalten eller bolag som omförmäles i 4 § olycksfallsförsäkringslagen, *dels ock* för livränta enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen (eventuellt olycksfallsförsäkringslagen) som utgår i följd av smittbärarskap till person, vilken sedermera på grund av myndighets ingripande mot honom såsom smittbärare blir berättigad till ersättning enligt den lag som här föreslås.

Riksförsäkringsanstalten gör i stort sett samma påpekanden som försäkringsrådet och förklarar — under framhållande bl. a. att i förevarande sammanhang hänsyn jämväl bör tagas till lagen om moderskapshjälp — att en genomgripande omarbetning av den här behandlade bestämmelsen bör äga rum.

Departementschefen

Med beaktande av vad försäkringsrådet och riks försäkringsanstalten anför anser jag, att i stället för vad utredningsmannen föreslagit 5 § bör utformas så att från smittbärarersättningen skall avräknas vad smittbäraren under tiden för ingripandet må uppbära i sjukpenning eller hempenning och barntillägg enligt lagarna om sjukförsäkring och yrkesskadeförsäkring eller annan motsvarande författning ävensom i tilläggspenning och barntillägg enligt lagen om moderskapshjälp. Detta innebär bl. a., att om smittbäraren endast är berättigad till halv sjukpenning han erhåller ersättning enligt detta lagförslag så att hans sammanlagda förmåner motsvarar hel sjukpenning. Jämväl då smittbäraren utfår halv sjukpenning därför att hans arbetsförmåga nedsatts av smittsam sjukdom eller annat smittsamt tillstånd skall stadgandet tillämpas på detta sätt.

Med hänsyn till de överenskommelser som träffats med andra länder om reciprok tillämpning av lagstiftningen om yrkesskadeförsäkring på andra ägna medborgare bör avdrag ske även för ersättning enligt främmande makts berörda lagstiftning. En bestämmelse härom upptages i paragrafens tredje stycke.

6 §.

Utredningsmannen

I denna paragraf regleras frågan om samordning av den föreslagna ersättningen med lön under avstängningstiden. Såsom framgår av vad tidigare anförts är de flesta stats- och kommunalanställda tillförsäkrade lön — helt eller delvis — då de avstänges från tjänstgöring till förhindrande av att smitta sprides. Det kan enligt utredningsmannens mening då icke ifrågakomma att av allmänna medel skall utgå jämväl ersättning enligt förevarande lag.

Vad angår sjukförsäkringen har denna fråga lösts på det sättet, att sjukpenning alltid utgår enligt sjukförsäkringslagens regler. Å sjuklönen göres emellertid ett mot sjukpenningen svarande avdrag, s. k. sjukpenningavdrag. En liknande lösning av samordningsfrågan beträffande den speciella form av ersättning varom nu är fråga skulle, anser utredningsmannen, bli alltför omständlig. Den skulle bland annat nödvändiggöra en omarbetning av samtliga avlöningsreglementen m. m. På grund härav föreslås, att den som under ingripandet är tillförsäkrad lön som utgår av allmänna medel skall vara berättigad till ersättning endast i den mån lönen understiger vad som eljest skolat utgå i ersättning. Den som ansöker om ersättning enligt förevarande lag bör därför enligt utredningsmannen vara skyldig att uppge om han under avstängningstiden är berättigad till lön som utgår av allmänna medel. Bestämmelse härom har intagits i 8 §.

Ifrågavarande samordningsregel har begränsats till de fall, då den ersättningsberättigade äger uppbära lön som utgår av allmänna medel. I och för sig skulle man kunna tänka sig en liknande regel då enskild, privat arbetsgivare utbetalar lön under avstängningstiden, yttrar utredningsmannen och fortsätter.

I och med att generella bestämmelser om rätt till ersättning av statsmedel införes, lär det emellertid endast i undantagsfall komma i fråga att den enskilde arbetsgivaren utbetalar lön. Sker det likväl, torde det få vara en sak arbetsgivaren och den anställde emellan. Vid upprättande av kollektivavtal torde innebörden av ifrågavarande bestämmelse böra beaktas.

Remissyttrandena

Överståthållarämbetet, länsstyrelsen i Stockholms län och hälsovårdsnämnden i Malmö finner det principiellt betänkligt, att från ersättning till smittbärare skall göras avdrag för lön blott för det fall att lönen utgått av allmänna medel. Rättvisesynpunkter kräver enligt dessa myndigheter, att ingen löntagargrupp får någon särställning i ifrågavarande hänseende.

Statskontoret anser uttrycket »allmänna medel» otillfredsställande, då det kan ge upphov till tolkningssvårigheter. Närmast torde — förklarar statskontoret — bestämmelsen avse den som är anställd i statens, kommuns eller statsunderstödd institutions tjänst eller med avlöning enligt prästlöne-reglementet.

Departementschefen

Vad berörda remissmyndigheter anfört anser jag icke böra föranleda någon ändring i utredningsmannens förslag.

Principiellt sett synes det riktigt, att ersättning skall utgå allenast för de löneförmåner som bortfaller under en isolering, oavsett om lönen uppbäres i allmän eller enskild tjänst. Emellertid är det så gott som uteslutande i förstnämnda fall som lön utgår under avstängning, varom här är fråga. Det väsentliga är också att tillse att av allmänna medel icke samtidigt tillhandahålles lön och ersättning enligt detta lagförslag. Sedan generella bestämmelser om ersättning åt smittbärare antagits, torde det bli än mera sällsynt, att enskild arbetsgivare utger lön under avstängning. Det är med hänsyn till de få sådana fall, som därefter kan tänkas förekomma, icke motiverat att pålägga sjukhassorna en skyldighet att kontrollera, huruvida arbetstagare i enskild tjänst åtnjuter lön under tiden för ingripandet. Då arbetstagare uppbär lön av allmänna medel kan kontrollen däremot verkställas genom avlöningsförfattningarna m. m. Det torde för övrigt i betraktande av de bestämmelser som gäller i ifrågavarande hänseende bli ytterligt ovanligt att framställning göres om ersättning från sjukhassa av anställda i allmän tjänst.

Uttrycket »allmänna medel» användes i liknande sammanhang t. ex. i sjukförsäkringslagen. Jag anser uttrycket därför kunna begagnas även här som en sammanfattning av de av statskontoret angivna fallen.

7 §.

Utredningsmannen

Såsom i den allmänna motiveringen närmare utvecklats, bör ersättningsärendena handläggas av de allmänna sjukkassorna. Ärende angående ersättning bör då upptagas av den sjukkassa som bacillbäraren tillhör. Om han icke tillhör någon sjukkassa, bör ärendet upptagas av sjukkassan i den kommun, där han är mantalsskriven eller, om han icke är mantalsskriven inom riket, av sjukkassan för den kommun, där han har sitt hemvist. Med hemvist bör förstås kyrkobokföringsorten eller beträffande den som icke är här i riket kyrkobokförd, den ort där han är bosatt.

Remissyttrandena

Försäkringsrådet och *riksförsäkringsanstalten* föreslår vissa redaktionella jämkningar.

Departementschefen

I anledning av nämnda förslag i remissyttrandena har jag gjort vissa redaktionella ändringar av bestämmelsen angående vilken sjukkassa som skall handlägga ärendet.

Vidare föreslås en kompletterande bestämmelse av innehåll att ärende angående ersättning åt smittbärare, som icke är bosatt i riket, skall upptagas av sjukkassan i den kommun, där ingripandet skett.

Det kan synas lämpligt att — liksom beträffande frivillig sjukförsäkring — centralsjukkassorna i första hand ombesörjer bokföring o. dyl. i fråga om ersättning enligt denna lag och att lokalsjukkassorna sålunda endast sköter utbetalningen. Föreskrifter härom torde få utfärdas i administrativ ordning.

8 §.

Utredningsmannen

I likhet med vad som gäller beträffande ansökan om sjukhjälp enligt sjukförsäkringslagen föreslås, att framställning om ersättning skall göras inom sex månader från den dag ersättningen avser vid äventyr att rätten till ersättning eljest går förlorad.

I anslutning till vad som anförts under 6 § föreslås att det skall åligga sökande, som under avstängningstiden är berättigad till lön som utgår av allmänna medel, att avge försäkran på heder och samvete angående den

lön han äger uppbära under avstängningstiden. Vilsledande uppgifter härutinnan kan, förklarar utredningsmannen, medföra att ersättningen ned-sättes eller helt indrages, varjämte förfarandet torde kunna bliva att be-döma som osann försäkran eller bedrägeri och således vara straffbelagt enligt strafflagens bestämmelser.

Vid framställningen bör, anser utredningsmannen, fogas myndighetens beslut om ingripandet. Det förutsattes att myndigheterna, närmast hälso-vårdsnämnderna, meddelar formella beslut om ingripande och upptar be-sluten i sina protokoll. Då det ibland kan tänkas komma att dröja någon tid innan en hälsovårdsnämnd kan tillhandahålla beslutet, föreslås att be-slutet skall kunna ersättas av ett bevis om beslutets innehåll. Sådant bevis bör enligt utredningsmannens mening på begäran omedelbart tillhanda-hållas av hälsovårdsnämnd. Av beslutet och beviset anser han böra framgå anledningen till åtgärden, författningsbestämmelse på vilken beslutet grun-das, den tid åtgärden avser ävensom de särskilda föreskrifter myndigheten kan ha meddelat. Vidare fullständiga uppgifter om namn, födelsedatum och -år, yrke, hemvist och adress, anställning och namn på arbetsgivaren. När-mare bestämmelser om de uppgifter som sålunda och i övrigt kan vara er-forderliga torde, säger utredningsmannen, det få ankomma på tillsynsmy-n-digheten att utfärda. Stöd för tillsynsmyndighetens befogenheter i detta hänseende finns i 45 § andra stycket sjukförsäkringslagen, som föreslås skola få motsvarande tillämpning i förevarande fall.

Remissyttrandena

Överståthållarämbetet förmodar, att utredningsmannen med sitt förslag att hälsovårdsnämnd på begäran omedelbart skall tillhandahålla bevis om ingripande närmast åsyftar att en intern delegationsrätt skall finnas. Då de föreskrifter om delegationsrätt som innehålles i 3 § 4 mom. hälsovårds-stadgan knappast möjliggör delegation av beslutanderätten i frågor av här avsedd art, anser överståthållarämbetet önskvärt att lagliga förutsättningar skapas för sådan delegation. Ämbetet fortsätter:

Härvid ifrågasätter ämbetet om icke hälsovårdsnämnd bör medgivas rätt uppdraga även åt tjänsteläkare eller på arbetsplats anställd läkare att efter nämndens anvisningar meddela beslut om ingripande och även utfärda bevis härom, som kan godtagas av sjukkassan. Vid 1953 års epidemi synes en dylik delegation av beslutanderätt till distriktsläkare och andra läkare i Stockholm i realiteten ha ägt rum. Avstängningar hade i många fall före-tagits i enlighet med av hälsovårdsnämnden givna allmänna direktiv och besluten synes i en del av fallen ha i efterhand konfirmerats av nämnden. I andra fall torde formella beslut av hälsovårdsnämnden icke ha fattats utan läkarintygen godtagits såsom bevis om avstängningen i ersättningsärendena.

Såsom en allmän erfarenhet från utredningen av ersättningsärendena i samband med 1953 års epidemi kan anmärkas, att det ofta förelåg stora svårigheter att erhålla tillfredsställande uppgifter om data för och arten

av de olika ingripanden, som företagits mot en ersättnings sökande. Eventuella tillämpningsföreskrifter till lagen synes böra innehålla en erinran om nödvändigheten av att noggranna journalanteckningar föras om vidtagna åtgärder.

Länsstyrelsen i Kronobergs län, samarbetskommittén för hälsovårdsnämnderna i rikets större städer och hälsovårdsnämnden i Malmö framlägger synpunkter på denna fråga, vilka i stort sett överensstämmer med överståthållarämbetets. Särskilt framhäves därutöver vikten av skyndsamhet såväl då det gäller att besluta om här avsedda ingripanden som i fråga om utbetalandet av ersättningar. *Hälsovårdsnämnden i Malmö* förklarar, att det bevis eller intyg som enligt 8 § skall fogas vid framställning om ersättning bör vara utfärdat av vederbörande tjänsteläkare, varmed avses stadsläkaren eller provinsialläkaren. En konsekvens härav borde vara att den rätt att föreskriva avstängning från arbete, som nu i vissa fall tillkommer skol-läkare samt verksläkare eller anvisningsläkare, upphävdes. Även utredningsmannens förslag torde enligt nämnden böra medföra sådan konsekvens.

Förste provinsialläkaren i Västernorrlands län påpekar, att myndigheterna under 1953 års paratyfusepidemi intagit den ståndpunkten, att på epidemisjukhus intagna personer är att anse som friska så snart sjukdomstecken frånsett bacillutsöndring upphört och att alltså sjukpenning icke skall utgå efter nämnda tidpunkt. En konsekvens av 8 § skulle då bli, att patienten skulle nödgas anskaffa läkarintyg för erhållande av sjukpenning för den del av intagningen, då han varit sjuk, och intyg från hälsovårdsnämnd för återstoden av intagningstiden, då han varit smittbärare. En sådan omgång synes förste provinsialläkaren knappast genomförbar. Intyg från den behandlande läkaren på sjukhuset, att en patient efter viss dag är att betrakta såsom smittbärare borde vara tillfyllest för utbetalning av ersättning enligt den föreslagna lagen, anser han.

Departementschefen

I enlighet med utredningsmannens förslag synes böra föreskrivas att ansökan om ersättning skall göras inom sex månader, vid äventyr att rätten till ersättning förloras. Emellertid visar erfarenheterna från handläggningen av ärendena enligt 1953 års kungörelse att behov finnes av en dispensmöjlighet. Det bör därför vara Konungen obetaget att, då särskilda skäl föreligger, besluta att framställning må prövas även om den göres senare än sex månader efter det skadan uppstod.

Vidare bör här stadgas att sökanden skall vara skyldig att avge försäkran angående honom tillkommande lön eller annan ersättning som skall avräknas.

I överensstämmelse med de synpunkter som framkommit under remissbehandlingen synes det böra klart utsägas i stadgandet, att till stöd för framställning om ersättning kan åberopas tjänsteläkares bevis om ingripandet. Med tjänsteläkare avses därvid stadsläkare eller provinsialläkare eller där-

med likställd läkare. Med hänsyn till den praxis, som utbildat sig på förevarande område, torde det icke vara erforderligt att i förevarande sammanhang vidtaga särskilda åtgärder för att möjliggöra delegation av beslutanderätten från hälsovårdsnämnden till tjänsteläkaren. En förutsättning för att ersättning skall kunna utgå är att myndighet funnit ingripande nödvändigt. I betraktande härav kan ett intyg av läkare på epidemisjukhus att en där intagen person efter viss dag är att anse som smittbärare icke utan vidare ersätta sådant bevis, som här avses.

9 §.

Utredningsmannen

Utredningsmannen redogör härunder för de bestämmelser i sjukförsäkringslagen, som bör äga motsvarande tillämpning beträffande ersättning enligt här ifrågavarande lag. Han anför härom.

Enligt 23 § första stycket sjukförsäkringslagen utgår icke sjukpenning för tid då försäkrad a) fullgör tjänstgöring såsom värnpliktig, b) är intagen i barnhem eller skola tillhörande barna- och ungdomsvården, c) är häktad eller intagen i fångvårds- eller tvångsarbetsanstalt samt d) i annat fall än nu sagts av annan orsak än sjukdom tagits i förvar på det allmännas bekostnad. Dessa bestämmelser bör äga motsvarande tillämpning beträffande nu ifrågavarande ersättning. Samma är förhållandet med det i 23 § andra stycket upptagna undantaget beträffande den som är berättigad till ersättning enligt lagen om moderskapshjälp.

I 27 § första stycket anges de fall då sjukpenning jämte barntillägg må nedsättas eller helt indragas. Detta skall kunna ske såframt försäkrad a) ådragit sig sjukdom vid förövande av handling, för vilken straff genom laga-kraftägande dom ådömts honom, b) vid sjukdom vägrar att underkasta sig undersökning och vård av läkare, då sjukkassa föreskrivit det såsom villkor för sjukhjälp, eller att låta undersöka sig av läkare, som har kassans uppdrag därtill, eller att följa läkares föreskrifter eller att underkasta sig sjukhusvård, då läkare funnit sådan vård vara av betydelse för sjukdomstidens förkortande, c) vid sjukdom gör sig skyldig till grov ovarsamhet ur hälso-synpunkt, d) vägrar att mottaga besök av person, som anställts för eller eljest erhållit i uppdrag att verkställa sjukkontroll, e) medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande, som är av betydelse för rätten till sjukhjälp, f) under sjukdom ändrar vistelseort utan att underrätta sjukkassan därom, g) under sjukdom avreser till utlandet, där ej sjukkassa medgivit att sjukpenning må utgå under vistelse därstädes, h) utan giltigt skäl underlåter att på sätt i 45 § stadgas anmäla sådan ändring i arbetsinkomsten, som är av betydelse för sjukpenning-försäkringen.

I den mån dessa bestämmelser går att tillämpa på de förhållanden, varom nu är fråga, bör de äga motsvarande giltighet.

Utöver de i 27 § första stycket angivna fallen bör nedsättning eller indragning av ersättning kunna ske om bacillbärare underlåter att följa av myndigheten meddelade föreskrifter angående vad bacillbärare har att iakttaga under avslängningstiden. Efterlevnaden av dessa föreskrifter blir av sär-

skild betydelse för att syftet med ingripandet skall nås. Visserligen innehåller epidemilagen straffbestämmelse för vissa fall, då någon underlåter att ställa sig av hälsovårdsnämnd meddelad föreskrift till efterrättelse, och i andra fall äger nämnden förelägga vite. Som ytterligare påföljd bör emellertid stadgas att ersättningen i så fall må nedsättas eller helt indragas.

Enligt 32 § sjukförsäkringslagen utgår ej sjukhjälp för sjukdom, som försäkrad avsiktligt ådragit sig. Motsvarande bör gälla beträffande ersättning åt bacillbärare. Har han avsiktligt ådragit sig baciller eller utsatt sig för smittfara bör ersättning ej utgå.

I 46 § sjukförsäkringslagen föreskrives att arbetsgivare är skyldig att till sjuk-kassa lämna uppgift angående anställdas avlönings- och anställningsförhållanden m. m. Vidare är olika myndigheter och inrättningar skyldiga att i viss utsträckning lämna sjuk-kassa uppgift och upplysning som kan vara av betydelse för kassan vid tillämpningen av sjukförsäkringslagen. Denna bestämmelse bör äga motsvarande tillämpning beträffande ifrå-gavarande ersättningar. Av särskild betydelse blir denna bestämmelse för det fall att den ersättningsberättigade icke är medlem av sjuk-kassa.

Sjuk-kassorna skall enligt 59 § sjukförsäkringslagen genom samarbete underlätta tillämpningen av lagen och det åligger allmän sjuk-kassa att enligt bestämmelser, som utfärdas av tillsynsmyndigheten, för annan kassas räkning utge sjukhjälp och utöva sjukkontroll. Ett liknande samarbete mellan kassorna torde böra äga rum även beträffande ifrå-gavarande ersättningar.

Den enligt 89 § sjukförsäkringslagen genom sjuk-kassorna anordnade kontrollen bör självfallet avse även fall av här ifrå-gavarande slag.

Den formella handläggningen av ärenden om ersättning åt bacillbärare bör överensstämma med sättet för handläggning av ärenden enligt sjukförsäkringslagen. Sålunda bör ett beslut av sjuk-kassa kunna överklagas hos tillsynsmyndigheten, riksförsäkringsanstalten, och tillsynsmyndighetens beslut överklagas hos Kungl. Maj:t på samma villkor som enligt nämnda lag. Bestämmelser härom finns i 101—103 §§ sjukförsäkringslagen.

Bestämmelserna i 105 och 106 §§ sjukförsäkringslagen innehåller följande. Fordran på ersättning som inestår hos sjuk-kassa får ej utmätas för gäld. Ej heller får rätt till ersättning överlåtas innan den ersättningsberättigade äger lyfta ersättningen. Om den ersättningsberättigade genom oriktiga uppgifter eller annorledes förorsakar att ersättning obehörigen utgår eller utgått med för högt belopp eller har någon eljest obehörigen eller med för högt belopp uppburit ersättning och har han skäligen bort inse detta, skall återbetalning ske av vad för mycket utbetalats där det ej i särskilt fall är anledning att helt eller delvis eftergiva återbetalningsskyldighet. Avräkning får på visst sätt ske av vad för mycket utgivits. Nu berörda bestämmelser bör äga tillämpning jämväl i förevarande fall.

Remissyttrandena

Bland hänvisningarna i första stycket bör upptagas enligt försäkringsrådet 25 och 107 §§ sjukförsäkringslagen och enligt riksförsäkringsanstalten 28 § tredje stycket samma lag.

Medicinalstyrelsen och styrelsen för statens bakteriologiska laboratorium utgår från att med stöd av denna paragraf såsom motprestation för er-

sättning skall kunna krävas att smittbäraren underkastar sig undersökning och behandling, t. ex. med sulfapreparat eller antibiotika, eller operation. Även *förste provinsialläkaren i Norrbottens län* antyder lämpligheten av att sådant villkor kan uppställas.

Departementschefen

Då såsom framgår av 5 § vissa förmåner enligt lagen om moderskaps-hjälp väl skall avräknas från smittbärarersättning men däremot ej medföra hinder för att sådan ersättning utgår bör hänvisningen till 23 § sjukförsäkringslagen endast omfatta första stycket. Självfallet skall på grund av hänvisningen till 23 § e) ej undantagas den som intagits å sjukvårdsanstalt såsom smittbärare.

Utöver de av utredningsmannen föreslagna hänvisningarna till sjukförsäkringslagen torde dessa böra avse 11 § tredje stycket, 28 § andra och fjärde styckena, 30 § andra stycket och 107 § nämnda lag.

I 11 § tredje stycket sägs att sjukpenningförsäkringen ej må ändras under sjukdomstiden. Hänvisningen till 28 § avser bestämmelser för det fall att arbetsgivaren blir berättigad att uppbära ersättningen i arbetstagarens ställe. I 30 § andra stycket sägs att om någon underlåter att uppbära sjukhjälp inom sex månader efter det han meddelats att så kan ske må utbetalning vägras. 107 § handlar om rätt att göra gällande skadeståndsanspråk m. m. och viss regressrätt.

Tilläggas må att genom hänvisningen till 103 § sjukförsäkringslagen besvär i dessa ärenden — liksom ärenden enligt sjukförsäkringslagen — kommer att prövas av Kungl. Maj:ti statsrådet. Besvären torde dock böra ingivas till inrikesdepartementet i stället för socialdepartementet.

10 §.

Utredningsmannen

Beträffande ersättning åt kroniska smittbärare har i den allmänna motiveringen angivits vissa allmänna grunder för ersättningsbeloppens bestämmande.

Särskilda regler angående förlust av rätt till ersättning eller nedsättning av ersättningsbelopp eller förlust av ersättning i särskilda fall finner utredningsmannen ej vara erforderliga med hänsyn till den fria prövningsrätt den beslutande myndigheten i dessa fall har. De personer, varom här är fråga, är också så pass fåtaliga, att det kan förväntas att myndigheterna utan svårighet kan utöva en sådan kontroll att bestämmelser av nämnt slag måste framstå såsom onödiga. Den beslutande myndigheten kan, tillägger utredningsmannen, i sitt beslut göra erforderliga reservationer för att kunna, om skäl därtill uppkommer, ändra ett meddelat beslut om ersättning.

Departementschefen

Denna paragraf innehåller regler om ersättning åt kroniska smittbärare. Bestämmelsen torde icke tarva någon motivering utöver vad jag tidigare anfört.

11 §.

I 11 § föreslås att ärende om ersättning åt kroniska smittbärare skall i första instans handläggas av länsstyrelsen.

12 §.

Ärende som fullföljes till Kungl. Maj:t från länsstyrelse i frågor rörande kroniska smittbärare torde böra handläggas av Kungl. Maj:t i statsrådet.

13 §.

Närmare föreskrifter angående tillämpningen av den nya lagen kan visa sig erforderliga. I så fall bör det ankomma på Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer att meddela sådana föreskrifter. I detta hänseende må särskilt påpekas, att föreskrifter kan böra meddelas om skyldighet för den myndighet som beslutar ingripande att skyndsamt underrätta vederbörande sjukkassa därom. Sådan underrättelse är nämligen en förutsättning för att sjukkassan skall kunna utöva vederbörlig kontroll.

Övergångsbestämmelser

Ifrågavarande lag föreslås skola träda i kraft den 1 juli 1956. De som redan vid lagens ikraftträdande är föremål för ingripande som i 1 § sägs sedan mer än 90 dagar i följd bör givetvis behandlas som kroniska smittbärare. Även i övrigt synes vid avgörandet av frågan, huruvida en person skall betraktas som kronisk smittbärare, böra medräknas den tid ingripandet före lagens ikraftträdande varat. Det innebär t. ex. att om ingripandet varat 60 dagar, vederbörande har rätt till ersättning enligt de för tillfällig smittbärare gällande reglerna endast under 30 dagar.

9. Följdändring i kommunalskattelagen

Utredningsmannen

Utredningsmannen föreslår att till de i 19 § *kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)* uppräknade inkomsterna, vilka icke räknas till skattepliktig inkomst, skall läggas ersättning jämlikt lagen om ersättning åt smittbärare.

Remissyttrandena

Kammarrätten tillstyrker förslaget om skattefrihet för ersättning åt smittbärare, under förutsättning att ersättningen i huvudsak kommer att utgå efter de i utredningsmannens lagutkast angivna grunderna. Några särbestämmelser i beskattningshänseende för de föreslagna ersättningarna för företagsförluster m. m. finner kammarrätten icke motiverade.

Statskontoret ställer sig tveksamt, om icke ersättningen till kroniska smittbärare bör jämföras med livränta eller periodiskt understöd och således icke undantagas från skattskyldighet.

De hörda länsstyrelserna har i denna del icke framfört någon erinran mot utredningsmannens förslag.

Svenska livsmedelsarbetareförbundet utgår från att den ersättning som enligt utredningsmannens förslag skulle kunna utgå för mistad arbetsinkomst vid driftavbrott skall vara skattefri samt att lön, som arbetsgivare under sådan tid utbetalar till personalen och för vilken han i viss utsträckning enligt samma förslag skulle kunna erhålla gottgörelse, skall betraktas som förskott på förstnämnda ersättning och därför icke behöva för beskattning redovisas såsom inkomst av tjänst.

Departementschefen

Såsom jag tidigare anfört bör ersättningen åt smittbärare vara skattefri. I fråga om tillfälliga smittbärare följer detta redan av det system som valts för bestämmandet av ersättningsbeloppen. Vid fastställandet av ersättning åt kroniska smittbärare skall hänsyn tagas ej blott till inkomstförlusten på grund av ingripandet utan även bl. a. till behovet av ersättning. Omprövning av ersättningen skall göras från tid till annan, därvid inträdda förändringar i förhållandena skall beaktas. I betraktande härav synes ersättningen icke böra i skattehänseende jämföras med livränta eller periodiskt understöd. Jämväl ersättningen åt kroniska smittbärare bör därför och i enhetlighetens intresse vara skattefri.

Däremot torde skäl icke föreligga att undantaga ersättning enligt reglerna om ersättning för företagsförluster m. m. från skattskyldighet.

10. Kostnadsfrågan

Departementschefen

Såsom utredningsmannen anfört är det uppenbarligen knappast möjligt att med någon säkerhet ens ungefärligen beräkna kostnaderna för ifrågasvarande ersättningar. Kostnaderna blir givetvis främst beroende av i vilken utsträckning epidemier förekommer. Med ledning bl. a. av de förluster, som uppkom under 1953 års paratyfusedemi, har utredningsmannen föresla-

7 — Bihang till riksdagens protokoll 1956. 1 saml. Nr 126

git, att — i avbidan på närmare erfarenheter av de föreslagna reglerna — för första budgetåret beräknas ett förslagsanslag av 150 000 kronor. Mot denna beräkning har jag intet att erinra.

I detta sammanhang torde jag få beröra även en annan fråga. Såsom jag redan tidigare anfört utgår sedan lång tid tillbaka ersättning åt kroniska smittbärare efter prövning av förhållandena i varje särskilt fall och sedan budgetåret 1936/37 har enligt riksdagens bemyndigande motsvarande tillämpats i fråga om personer, som utan att ha konstaterats vara sjuka miss-tänkts föra smitta och därför isolerats. Beträffande dem har utbetalning i regel skett blott i ömmande fall, men i enlighet med mitt uttalande i fjol-årets statsverksproposition vid anmälan av elfte huvudtiteln — vilket ut-talande riksdagen lämnade utan erinran — har bedömningen av frågan, huruvida ömmande omständigheter förelegat, något uppmjukats. När det gäller s. k. företagsförluster har icke funnits liknande möjlighet. Endast företagsförluster som omfattades av 1953 års paratyfuskungörelse har kun-nat ersättas av statsmedel. På Kungl. Maj:ts prövning är f. n. beroende vissa ansökningar om ersättning för företagsförluster, som inträffat efter den 1 januari 1954. I ett par av dessa fall har statskontoret i infordrat utlåtande förklarat viss ersättning skäligen böra beredas sökanden. Det synes mig vara i viss mån stötande att varje möjlighet f. n. saknas att kunna ersätta sådana förluster som enligt den av mig nu föreslagna lagstiftningen blir ersättningsgilla om de inträffar efter den 1 juli 1956. Därest riksdagen icke har något att erinra däremot torde Kungl. Maj:t därför böra äga besluta om ersättning även i vissa sådana fall. Jag vill tillägga att ersättning synes mig böra kunna komma i fråga endast om omständigheterna är ömmande eller om eljest särskilda omständigheter föreligger. Sådana ansökningar bör så-ledes behandlas restriktivt. Ersättningarna torde få belasta anslaget Vissa kostnader för allmän hälso- och sjukvård.

II. Departementschefens hemställan

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att

dels antaga förenämnda inom inrikesdepartementet upp-rättade förslag till

- 1) lag om ersättning åt smittbärare; samt
- 2) lag om ändrad lydelse av 19 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

dels medgiva att av statsmedel må utbetalas ersättning åt företagare m. fl., som tillfogas kostnader och förluster i an-ledning av myndighets ingripande med stöd av epidemilagen eller livsmedelsstadgan, enligt i huvudsak förut angivna grunder;

dels ock till Ersättning vid vissa ingripanden i hälsovårdens intresse för budgetåret 1956/57 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Bert A. Edberg

Utredningsmannens förslag

till

K u n g ö r e l s e**om ersättning av statsmedel i vissa fall vid lagenliga ingripanden i
hälsovårdens intresse**

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

För kostnader och förluster, som uppkommit på grund av myndighets ingripande med stöd av epidemilagen och livsmedelsstadgan för att hindra spridning av smittsam sjukdom, må utgå ersättning på sätt nedan sägs.

2 §.

Har myndighet förordnat att visst varuparti skall förstöras eller att därmed skall vidtagas åtgärd som minskar värdet av detsamma, må ersättning utgå för värdeförstöring och kostnader. Likaså må ersättas kostnad för omarbetning av vara, som enligt myndighets förordnande ej fått säljas eller användas i sitt ursprungliga skick. Vad nu stadgats skall dock gälla endast i den mån sammanlagda beloppet av värdeförstöring och kostnader, som en skadelidande fått vidkännas, överstiger 100 kronor.

Som värdeförstöring enligt första stycket skall jämväl anses att myndighets förordnande haft till direkt följd att varor ej kunnat säljas eller användas, såsom att ett förbud medfört att försäljningsställe måst stängas och varor i följd därav förfarits.

Med förlust enligt denna paragraf avses icke sådan förlust som endast är att betrakta som indirekt följd av myndighets åtgärd, såsom att på grund av rådande förhållanden viss vara icke kunnat vinna avsättning. Ej heller avses förlust som uppkommit därigenom att varans försäljning fördröjts utan att varan i följd därav förstörts eller undergått sådan förändring att den ej kunnat användas för avsett ändamål.

Värdet av vara som avses i första och andra styckena skall bestämmas till dagspris vid inköp av den som lidit förlusten.

3 §.

Har företag åt personal, som på grund av avstängning av rörelsen ej kunnat beredas arbete, i vanlig ordning utbetalat lön, må sådan kostnad

ersättas intill 80 procent, dock att ersättning ej må beräknas på lönebelopp, i den mån de överstiga 30 kronor för dag.

Ersättning må jämväl kunna utgå för utgift som blivit onyttig i följd av myndighets ingripande, såsom att arrende eller hyra måst betalas för område eller lokal som ej kunnat utnyttjas.

4 §.

Kostnad för undersökning på laboratorium av prov i andra fall än som avses i 23 a § epidemilagen må ersättas i den mån sammanlagda beloppet av vad en ersättnings sökande i detta hänseende fått vidkännas överstiger 1 000 kronor.

5 §.

Har någon genom påbud eller förbud vållats väsentligt intrång i näring eller avsevärd minskning i arbetsförtjänst må, om särskilda skäl därtill föranleda, ersättning utgå även i annat hänseende än förut sagts.

Har kostnad uppkommit för vakthållning och andra åtgärder för avspärrning av område, må den ock ersättas.

6 §.

Den som på grund av driftavbrott gått miste om arbetsinkomst må, om han ej är berättigad till ersättning såsom sjuk eller bacillbärare, erhålla ersättning med 80 procent av inkomstbortfallet, i den mån detta ej överstiger 30 kronor för dag och ej täckes genom ersättning enligt bestämmelser i annan författning eller genom gottgörelse från arbetsgivare eller sjuk-kassa; dock att ersättningen ej må utgå för längre tid än två månader.

Ersättning intill belopp, beräknat enligt de i första stycket angivna grunderna och för tid som där sägs, må utgå även till företagare, för vilken förlust uppkommit genom ingripande mot honom såsom bacillbärare, om han i den för bacillbärare stadgade ordningen är berättigad till ersättning allenast för belopp motsvarande grundsjukpenning.

7 §.

Ersättning enligt denna kungörelse skall minskas med belopp som någon på grund av försäkringsavtal utfått eller äger utfå.

8 §.

Har någon avsiktligt eller genom grov vårdslöshet orsakat förlust, varom i denna kungörelse är fråga, må ersättning till honom icke utgå för sådan förlust.

Har skadelidande eljest genom vållande eller försummelse medverkat till skadan eller har han vid tiden för skadans uppkomst eller närmast dessförinnan icke upprätthållit allmänt vedertagen hygienisk standard, må bestämmas att ersättning ej skall utgå eller att ersättning skall utgå med

minskat belopp. Detsamma skall gälla där någon dömes till ansvar för förseelse mot epidemilagen eller livsmedelsstadgan; om åtal i sådant fall skall vederbörande åklagare underrätta länsstyrelsen.

Därest till stöd för ansökan om ersättning medvetet lämnats oriktig uppgift, utgår ej ersättning.

9 §.

Ansökan om ersättning göres skriftligen hos länsstyrelsen i det län, där rörelsen drives eller, beträffande anställd, där han har sitt hemvist. Vid framställningen skall fogas myndighetens beslut om ingripande och utredning angående den förlust som sökanden lidit ävensom den övriga utredning som sökanden önskar åberopa.

Anspråk på ersättning skall vid äventyr av talans förlust framställas inom sex månader från den dag anspråket uppkom.

Understiger det begärda beloppet 5 000 kronor, beslutar länsstyrelsen i ärendet; i annat fall skall länsstyrelsen för Kungl. Maj:ts prövning med eget yttrande insända ansökningshandlingarna till inrikesdepartementet.

Länsstyrelsen äger för värdering anlita särskild värderingsman.

10 §.

Länsstyrelsen äger besluta att ersättning åt anställd skall utbetalas för vecka eller månad.

Kan ej med ledning av inkomna handlingar eller eljest erhållna upplysningar genast avgöras, huruvida ersättning bör utgå, må, om sannolika skäl föreligga för rätt till ersättning, sådan ändock kunna provisoriskt utgivas. Bestämmer ersättningen sedermera till lägre belopp eller finnes ersättning icke böra utgå, skall återbetalning ej ske utom i fall som i 8 § sägs.

11 §.

Talan mot länsstyrelses beslut föres hos Konungen genom besvär, vilka skola ingivas till inrikesdepartementet.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1956.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
<i>Propositionens huvudsakliga innehåll</i>	1
Förslag till lag om ersättning åt smittbärare	3
Förslag till lag om ändrad lydelse av 19 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)	7
<i>Utdrag av statsrådsprotokollet den 16 mars 1956</i>	9
1. Inledning	9
2. Gällande bestämmelser	12
3. Allmänna synpunkter på ersättningsfrågan	19
4. Lagstiftningens tillämplighetsområde	26
5. Ersättning åt tillfälliga bacillbärare	32
6. Ersättning åt kroniska bacillbärare	55
7. Ersättning för företagsförluster m. m.	62
8. Specialmotivering till lagen om ersättning åt smittbärare	79
9. Följdändring i kommunalskattelagen	96
10. Kostnadsfrågan	97
11. Departementschefens hemställan	98
Bilaga	100